

ΔΗΜ. Κ. ΒΟΥΤΑΓΑΡΙΔΟΥ

Διευθυντή του Γενικού Γραφείου Πελοποννήσου

ΤΑ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΕΛΩΔΗ ΜΕΡΗ

Ἀπὸ ἀνάγκης γεωγραφικῆς αἰτιῶν θύσαν, ἄρως, τῆς ἐν
ἐκείνῃ αἰτῆς ἐξ ἐλοδῶν πυρετῶν κολληότατος καὶ
τῶν συγγενῶν ἐν αὐτοῖς παρατηρούμενων μορ-
φῶν τῶν πυρετῶν τούτων.

Μετὰ προεισαγωγῆς εἰς τὰ περὶ αιτιολογίας, διαφορι-
κῆς διαγνώσεως καὶ διαφόρων μορφῶν τῆς ἐλο-
μάνσεως, ὡς καὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς διὰ
τέρας ομινασίας τῆς «Μουσεῖνης».

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

Ἐκ τοῦ τυπογραφεῖου τῆς «ΝΕΑΣ ΕΒΡΥΝΗΣ»,

1910

ΔΗΜ. Κ. ΒΟΥΛΓΑΡΙΔΟΥ

Ἀνθολογία τοῦ ἐν Κρήτῃ Ἑλληνικοῦ Πεζικοῦ

ΔΗΜΟΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 — ΧΑΝΙΩΝ —
 Αἰθ. ἀριθ. 65.885
 Χρονολ. Εἰσαγ. 30-10-2009
 Εἰδικότης 1ο τμήμα Κανόν
 Ἐπεφ. 616.936 / ΒΟΥ

ΤΑ ΕΝ ΚΡΗΤῃ ΕΛΩΔΗ ΜΕΡΗ

Ἀπὸ ἀπόψεως γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως, ὕψους, τῆς ἐν
 ἐκείστον αὐτῶν ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν νοσηρότητος καὶ
 τῶν συχνότερον ἐν αὐτοῖς παρατηρουμένων μορ-
 φῶν τῶν πυρετῶν τούτων.

Μετὰ προεισαγωγῆς εἰς τὰ περὶ αἰτιολογίας, διαφορι-
 κῆς διαγνώσεως καὶ διαφορῶν μορφῶν τῆς ἐλο-
 μιάσεως, ὡς καὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς διὰ
 νέας σκευασίας τῆς «Μουσεΐνης».

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ «ΝΕΑΣ ΕΡΕΥΝΗΣ»,

VII-VI-LIV.

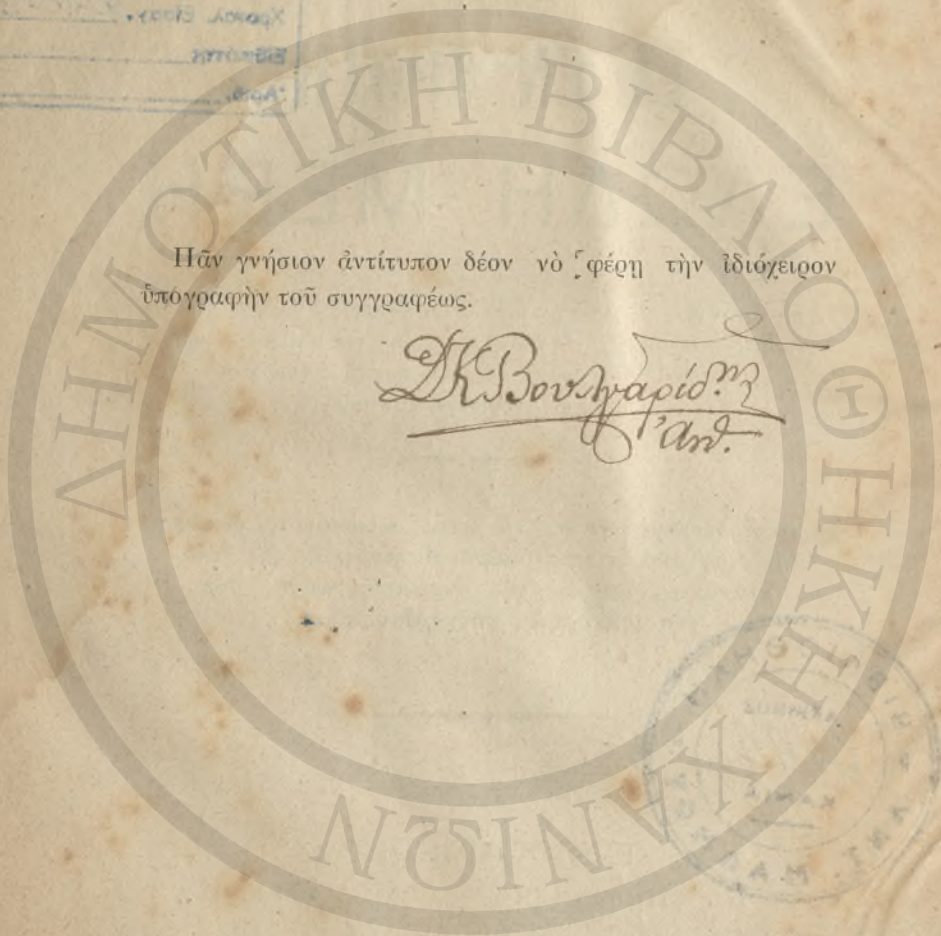
1910

616.936
807

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΣΤΑΘΜΟΣ —
306
Χρυσή Εστία
Εκδόσεις

Ἡν γνήσιον ἀντίτυπον δέον νὸ φέρη τὴν ἰδιόχειρον
ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Dr Βουγαρίδης
ἄντ.

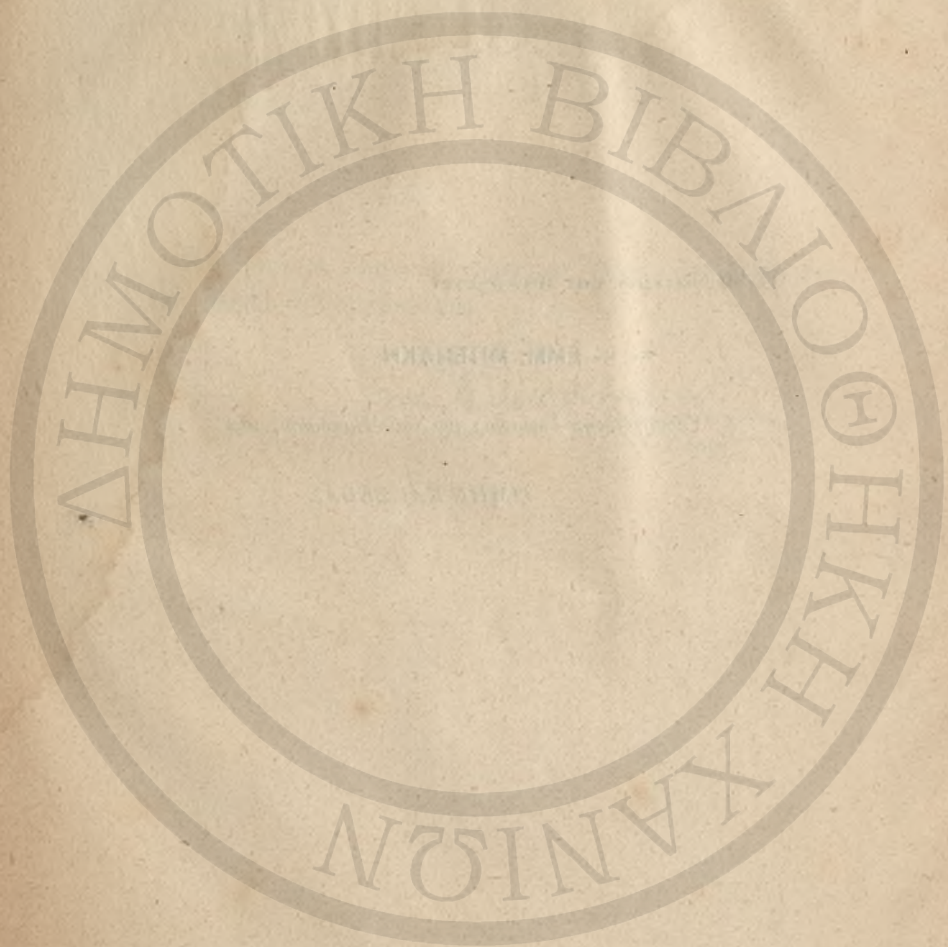

Τῷ Μεγατίμῳ καὶ Φιλολογεῖ

Κ. Κ. ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ

Ἐπιμετορῶν τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ Ἐμπορίου, κλπ.

ΤΙΜΗΝ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣ

ΤΟΙΣ ΕΝΤΕΥΞΟΜΕΝΟΙΣ

Οί ἐλώδεις πυρετοὶ καὶ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ ἡμῶν πατρίδι Κρήτῃ δυστυχῶς οὐ μικρὰν ἔχουσιν ἐπέκτασιν καὶ διάδοσιν, πλείστα δ' ὅσα εὐφορα αὐτῆς μέρη δεινῶς μαστίζονται ὑπ' αὐτῶν, οἷτινες φθείρουσι καὶ θανατοῦσιν οὐκ ὀλίγας δυστυχεῖς ὑπάρξεις, συντελοῦσι δ' οὕτως εἰς τὴν ἐπαισθητὴν ἐλάττωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου.

Κατωτέρω θέλω, ἐν πάσῃ ἐφικτῇ λεπτομερείᾳ καὶ ἀκριβεῖα, ἀναφέρειν καὶ περιγράψῃ τὰ ἐν Κρήτῃ ἐλώδη μέρη: ἐν παραδείγματι ὅμως ἀναφέρω νῦν ἐν τοιοῦτο ἐλωδέστατον, εὐφωρότατον δὲ μέρος, κείμενον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀποκορώνου τοῦ Νομοῦ Σφακίων, παράλιον καὶ ἀποτελοῦν κωμόπολιν ἀρχαίως ἐκτεταμένην, τὴν πρόφῃν Ἀλμυρὸν καλουμένην, νῦν δέ, μετὰ τὴν τῆς πατρίδος ἡμῶν ἀπελευθέρωσιν **Γεωργιούπολιν** ἀποκληθεῖσαν. Λύπη καὶ μέγα ψυχικὸν ἄλγος καταλαμβάνει τὸν ἐπισκεπτόμενον τὸ μέρος τοῦτο, βλέποντα ἐκτάσεις ὀλοκλήρους, ἃς κατέχει, ἐγκαταλειφθείσας ἔνεκα τοῦ νοσώδους αὐτοῦ, τοὺς κατοίκους δὲ αὐτοῦ ἀριθμουμένους νῦν εἰς τοὺς δακτύλους. Ὑπὸ τοιούτων συναισθημάτων κατελήφθην καὶ γὰρ ὅταν προσεκλήθην πρὸ ἐτῶν ὅπως παράσχω τὴν ἱατρικὴν μου ἀρωγὴν εἰς πάσχοντα, δι' ὃν κατεπειγόντως προσεκλήθην ἐν καιρῷ νυκτός. Ἦν δ' οὗτος ὁ πρῶτος ἀρρωστος, ὃν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο προσεκλήθην ὅπως ἐπισκεφθῶ, ἣ δὲ πάθησίς του ἦν ἀκριβῶς παροξυσμὸς ἐλώδους κακοήθους πυρετοῦ, κωματώδους μορφῆς. Ἡ λύπη

μου δ' ἐπετάθη, ἰδόντος ὅλας τὰς ἐν αὐτῷ ζώσας ὑπάρξεις, ἔχουσας ἕξωγραφισμένην ἐπὶ τοῦ προσώπου των τὴν εἰκόνα τῆς νόσου, δηλ. χρῶμα ὠχρόν, γεῶδες, καὶ πρόσωπον ἰσχνόν, πάσης ἐκφραστικότητος ἔστειρημένον, φερούσας δὲ τεραστίας διογκώσεις τοῦ σπληνὸς καὶ ἕξ ὄψεως μόνον γιγνομένας ἀντιληπτάς.

Αἱ ἐκ τῶν ἐλωδῶν νόσων ἐπιφερόμεναι καταστροφαὶ δὲν πρέπει νὰ ἔξετάζωνται μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς εἰς τοὺς ἐκ τούτων πάσχοντας καὶ τὴν σημερινὴν ἐν γένει γενεὰν ἐπιγυνομένης βλάβης, ἀλλὰ, καὶ κατ' ἐξοχίην, τῆς ἐκ τούτων ἐπιφερομένης διαφθορᾶς καὶ τοῦ ἐκφυλισμοῦ εἰς τὴν μέλλουσαν γενεάν, καὶ τῆς συνεπείᾳ τούτου, ἐλαττώσεως τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν κατοίκων, καθ' ὅτι τὰ ἐκ γονέων ἑλονοσούντων καὶ καχεκτικῶν προερχόμενα τέκνα ἀναποδράστως γεννῶνται καχεκτικά, καθιστάμενα ἔτι καχεκτικότερα ἐκ τῆς διηνεκοῦς, λόγῳ τῆς ἐν ἐλώδει τόπῳ παραμονῆς αὐτῶν, ἐπιδράσεως τοῦ ἐλείου μιάσματος, ὅπερ βαθέως ὑποσκάπτει τὴν ὑγίαν αὐτῶν καὶ ἐπάγεται οὕτως ἄκαιρον γῆρας καὶ πρόωρον θάνατον. Ἴνα δὲ τις βεβαιωθῇ περὶ τούτου δὲν ἔχει ἢ νὰ ἐπισκεφθῇ ἐλώδη τόπον, ὡς ἐν παραδείγματι, τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν καὶ ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν ταύτῃ ἐν ἐκτάσει περιγραφομένην ἐλωδεστάτην κομποπολιν Γεωργιούπολιν καὶ τὰ περὶ ταύτην κείμενα χωρία, ἔκκληξιν δ' ἐν ταυτῷ καὶ ἄμετρον ὀδύνην θέλει προξενήσῃ αὐτῷ ἢ ὅσῃς τῶν κατοίκων, καὶ μετὰ μεγίστης δυσκολίας θὰ δυνηθῇ νὰ καθορίσῃ τὴν ἡλικίαν αὐτῶν· τοσοῦτο βαθέως ἔχουσιν ἀλλοιώσῃ αὐτοὺς οἱ ἐλώδεις πυρετοί. Ἐπομένως ἡ καταπολέμησις καὶ ἐξάλειψις τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν πανταχοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἰδιαιτέρῳ ἡμῶν πατριδί Κρήτῃ, δεόν νὰ θεωρητᾶ

ὡς ἀνεκτίμητον εὐεργέτημα οὐ μόνον διὰ τοὺς ἐκ τούτων πάσχοντας καὶ τὴν σημερινὴν ἐν γένει γενεάν, ἀλλὰ, καὶ κατ' ἔξοχὴν, διὰ τὰς μελλούσας γενεάς, ἐπαπειλουμένου ἄλλως τοῦ κινδύνου νὰ ἴδωμεν ἡμέραν τινὰ τὴν ἀείποτε ἀποθανασθεῖσαν καὶ ἀποθανιαζομένην, διὰ τὸ εὐπλαστον, εὐσφομον καὶ ἀκμαῖον τῶν ἀποτελουσῶν αὐτὴν ὑπάρξεων, Κρητικὴν γενεάν, ἐκφυλιζομένην τελείως.

Εἰς τοῦτο δέ, φρονῶ, ὅτι πρέπει πάντες οἱ ἀρμόδιοι νὰ ἐντείνωσι τὴν ἑαυτῶν προσοχὴν καὶ καταβάλλωσι πᾶσαν αὐτῶν τὴν μέριμναν, διὰ τῆς αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς πάντων τῶν ὑπὸ τῶν νέων ἐπὶ τῆς νόσου ταύτης γνώσεων καὶ ἀνακαλύψεων συνιστωμένων μέτρων προφυλάξεως καὶ καταπολεμήσεως, ἵνα ταχέως ἴδωμεν αὐτὴν τελείως ἐξαλειφομένην ἐκ τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι, ἡ ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν ἰδρυθεῖσα ἐν Γεωργιουπόλει, τῇ ἀνωτέρω μνημονευθείσῃ ἐλώδει κομοπόλει, «Γεωργικὴ Ἑταιρία» ἐργάζεται μετὰ ζήλου καὶ θέρμης πρὸς ἐξυγιάνσιν τῆς κομοπόλεως ταύτης, διὰ καταλλήλου καὶ ἀφθόνου δενδροφυτεύσεως, καλλιιεργείας αὐτῆς, κ.λ.π. Ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν ἀγαθὴν αὐτῆς διάθεσιν καὶ τὰς καταβαλλομένας προσπάθειάς, δὲν δύναται βεβαίως ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰς διὰ τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων ἔργων ἐξυγιάνσεως νοσηδῶν μερῶν ἀπαιτουμένας ὑπερόγκους δαπάνας Ἑταιρία ἐλάχιστα διαθέτουσα πρὸς τοῦτο κεφάλαια, ἀνευ γενναίας Κυβερνητικῆς ἀρωγῆς.

Ἀνωτέρω που ἀνέφερον ὅτι θέλω περιγράψαι ἐν ἐφικτῇ λεπτομερείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ, τὰ ἐν Κρήτῃ ἐλώδη μέρη, ἀπὸ τοῦ ἀπόψεως γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως, ἕψους, τῆς ἐν ἐκάστῳ αὐτῶν ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν νοσηρότητος καὶ τῶν συχνότερον

ἐν αὐτοῖς παρατηρουμένων μορφῶν τῶν πυρετῶν τούτων, εἶπον δὲ οὕτω, καθ' ὅτι ἐν Κρήτῃ δυστυχῶς πᾶσα στατιστικὴ πρὸς τοῦτο ἐργασία ἐλλείπει, οὐδέποτε δ' ἐλήφθη πρόνοια ὅπως μελετηθῶσι καὶ περιγραφῶσιν ἐν ἐκτάσει τὰ ἐλώδη αὐτῆς μέρη. Οὕτω δὲ οὐδὲν βοηθητικὸν ἔργον εἶχον εἰς τὴν κατάρτισιν τῆς ἐργασίας μου ταύτης, στηριχθεὶς πρὸς τοῦτο μόνον ἐπὶ στατιστικῶν πληροφοριῶν, παρασχεθεισῶν μοι, διὰ τῶν διαφόρων ἐν Κρήτῃ σταθμῶν τῆς Χωροφυλακῆς, παρὰ τῆς Ἀνωτέρας Διοικήσεως Χωροφυλακῆς καὶ Πεζικοῦ ἐν Κρήτῃ, πάνυ προθύμως συνεργήσαντος πρὸς τοῦτο καὶ τοῦ παρὰ ταύτῃ ὑπηρετοῦντος κ. Ν. Πιθαροῦ, ὅτινι ἀπείρους ἀνομολογῶ ἐπὶ τούτῳ χάριτας.

Ὡστε πᾶν ἄλλο ἀξιώ ἢ ὅτι κατήρτισα ἔργον τέλειον καὶ πληροῦν τὸν προορισμὸν του, ὅπως, μάλιστα, τοῦναντίον εἰς ἐν δὲ μόνον, φρονῶ, καλὸν ὅτι θὰ συντελέσῃ τὸ παρὸν πονημάτιόν μου, δηλ. εἰς τὸ νὰ δώσῃ ὠθησιν ὅπως τὰ ἐν Κρήτῃ ἐλώδη μέρη καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τοὺς ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν ἐλώδεις πυρετούς, μελετηθῶσι καὶ ἀναπτυχθῶσι τελείως παρ' ἄλλων πολλῶν εἰδικωτέρων ἐμοῦ πρὸς τοῦτο. Τοῦτο δὲ καὶ ὀλοψύχως εἶχομαι.

Ἡ κατὰ δῆμους διαίρεσις τῶν ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ ἐλωδῶν μερῶν τῆς Κρήτης ἐλήφθη ἐκ τῆς τελευταίας χωρογραφικῆς κατανομῆς τῆς χωροφυλακῆς Κρήτης.

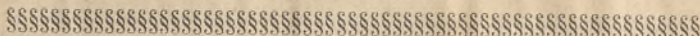
ΔΗΜ. Κ. ΒΟΥΛΓΑΡΙΔΗΣ

Ἀνθυπίαρχος τοῦ ἐν Κρήτῃ Ἑλληνικοῦ Πεζικοῦ

ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

Πρὶν ἢ ἐπιληφθῶμεν τῆς μελέτης τῶν ἐλωδῶν μερῶν τῆς Κρήτης, ἀναγκαῖον θεωροῦμεν ἵνα προτάξωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ **αιτιολογίας, διαφορικῆς διαγνώσεως καὶ διαφορῶν μορφῶν τῆς ἐλομιάνσεως**, ὡς καὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς διὰ νέας τινὸςσκευασίας, τοῦ «**Μουσεΐνης**», κληθείσης οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐφευρέτου αὐτῆς.

Τὰ περὶ τῶν τελευταίων τούτων ἠρκίσθημεν ἐκ σχετικῆς ἀξιολόγου μελέτης, Γαλλιστὶ γεγραμμῆνης, τοῦ δικηπρεποῦς Ἑλληνοῦ ἱατροῦ Μουσεῦ, περὶ ἧς ὁ τε Καθηγητῆς *Laveran* καὶ ὁ Σύλλογος τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν τῶν Παρισίων, λίαν εὐφῆμως ἐξεφράσθησαν, ἅτε διαλυκχινομένων δι' αὐτῆς πλείστων σκοτεινῶν σημείων τῆς τε αἰτιολογίας καὶ παθογενεῖς μορφῶν τινων τῆς ἐλομιάνσεως.

10v) ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΩΔΩΝ ΠΥΡΕΤΩΝ

Πρό τριακονταετίας περίπου σκότος έπεκράτει έν τῷ
 αιτιολογικῷ μέρει τῶν έλωδῶν πυρετῶν, ενομιζετο δὲ
 ὅτι οὔτοι, ὡς τὸ πλεῖστον τῶν μiasματικῶν νοσημάτων,
 παρήγοντο ὑπὸ βικτηριδίου, καὶ ὁ βράκιλλος, ὃν οἱ *Klers*
 καὶ *Tomasi Crudelli* περιέγραφον ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ *Ba-
 κίλλου τῆς έλομιάνσεως* (*Bacillus malariae*), εἶχε πλεί-
 στους ὀπχοδούς. Ὄθεν οὔδεις ὑποπτεύετο ὅτι ἡ μᾶλλον
 ἐπὶ τῆς γαίνης ἐπιφανείας διαδεδομένη νόσος ὠφέιλετο
 εἰς ζωϊκὰ πικράσιτα, βιούντα έν τῷ ἕμκτι τοῦ ἀνθρώπου.
 Οὕτως, ὅτε έν ἔτει 1880, ὁ Γάλλος στρατιωτικός τότε
 ἰκτρός καὶ νῦν δικκεκριμένος Καθηγητῆς καὶ συγγραφεὺς
Laveran ἀνεκάλυψεν έν τῷ Στρατιωτικῷ νοσοκομείῳ τῆς
 Κωνσταντίνης τὸ *αιματοζωάριον* τῶν έλωδῶν πυρετῶν,
 ἡ περιγραφή αὐτοῦ ἐγένετο μετὰ μεγάλου σκεπτικισμοῦ
 δεκτῆ. Σήμερον ὅμως, ὅποτε τοσαῦται ἐπ' αὐτοῦ γενό-
 μεναι ἔρευνη καὶ ἐργασίαι ἐπεβεβίωσαν ἀνευ οὔδεμιᾶς ἀμ-
 φισβητήσεως τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ, οὔδεις οὔδὲ [πόρρωθεν καὶ
 διακνοεῖται ν' ἀρνηθῆ τούτην. Οὗτος πικρετήρησεν ὅτι,
 ἐντός τῶν πυρρῶν αἱμοσφαιρίων τῶν ἐξ έλωδῶν πυρετῶν
 πασχόντων ἀνκπύτσεται σμικρότατον καὶ μόνον διὰ
 τοῦ μικροσκοπίου γιγνώμενον ὄρχτὸν ζωάριον, ὅπερ μι-

κρόν κατὰ μικρὸν μεγεθυνόμενον καταλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ πυρρὸν αἷμοσφίριον, καταστρέφει τὴν αἷμοσφίρινην αὐτοῦ, καὶ τέλος, παράγον ἀριθμὸν τινε σπόρων, διακρῆγνυσιν αὐτό. Ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ δὲ γενομένων ἐργασιῶν καὶ ἐρευνῶν κατεδείχθη ὅτι, τὸ παράσιτον τῶν ἐλώδων πυρετῶν δὲν ἀνήκει εἰς τὸ β. σίλειον τῶν φυτῶν, ὡς τὰ πλείονα τῶν μικροβίων, ἀλλ' εἰς τὸ τῶν ζώων, καταλεγόμενον εἰς τὰ **πρωτόζωα**, ἕτινα συνιστῶσι μονοκυττάρους ὁργανισμούς ἀποτελοῦντας τὴν πρώτην βαθμίδα τῆς ζωολογικῆς κλίμακος ἐκλήθη δὲ τὸ παράσιτον τοῦτο **Ἐλώδες Πλασμώδιον ἢ Πλασμώδιον τοῦ Laveran**, πρὸς τιμὴν καὶ ἀΐδιον μνήμην τοῦ ἀνακκλύψαντος αὐτό.

Τοῦ ἐλώδους τούτου πλασμωδίου δὲν ὑπάρχει ἓν καὶ μόνον εἶδος, ἀλλὰ τρεῖς διάφορα εἶδη, ὧν ἕκαστον ἀναπτύσσει ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον εἶδος πυρετοῦ. Εἶναι δὲ ταῦτα :

α'.) Τὸ **πλασμώδιον τῶν ἀτάκτων καὶ κακοήθων πυρετῶν**, τὸ ἄλλως **πρόωρον πλασμώδιον** (*Plasmodium falciparum*) καλούμενον. Τὸ πλασμώδιον τοῦτο ἐπιφέρει τοὺς πρὸς τῶν Ἰνδιῶν **θερινοφθινοπωρινούς**, πρὸς δὲ τοῦ *Koch* **κακοήθεις τριταίους ἢ τροπικούς** καλούμενους πυρετούς, δῆλον ὅτι, τοὺς κακοήθεις, τοὺς συνεχεῖς καὶ ὑπεσίμους καὶ πολλοὺς τῶν ἀμφημερινῶν, εἶνε δὲ τὸ κινδυνωδέστερον τῶν τριῶν εἰδῶν, ταχέως ἐπιφέρων τὴν θάνατον, ἂν δὲν κατὰπολεμηθῇ ἐγκρίως καὶ δραστηρίως διὰ μεγάλων ποσοτήτων κινίνης.

β'.) Τὸ **Πλασμώδιον τῶν τριταίων πυρετῶν** (*Plasmodium malariae tertianae* ἢ *Plasmodium Vivax*) καὶ,

γ'.) *Τὸ Πλασμώδιον τῶν τεταρταίων πυρετῶν (Plasmodium malariae quartanae ἢ Plasmodium malariae).*

Τὰ δύο ταῦτα εἶδη παράγουσι τοὺς ἰδίᾳ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔαρος καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους ἀναπτυσσομένους τριταίους καὶ τεταρταίους πυρετοὺς, οἵτινες εἶναι ἐκδήλωσις ἐλαφροῦς ἐλώδους μολύνσεως, οὐδέποτε μετατρέπομενοι εἰς κκοήθεις, εἰς σπκνωτάτας δὲ περιστάσεις, ὡς ἐπὶ γεγηρακῶτων ἢ λίαν ἐξησθηνημένων ἀτόμων, ἐπιφέροντες τὸν θάνατον.

Καίτοι ὅμως διὰ τῆς ἀνωτέρω μεγάλης ἀνκκλύψεως τοῦ προκαλοῦντος τοὺς ἐλώδεις πυρετοὺς ἐλώδους πλασμωδίου διηυκρινήθη τὸ ζήτημα τῆς αἰτιολογίας τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, ἐν τούτοις μέχρι πρὸ βραχέως χρονικοῦ δικστήματος οὐδὲν ἦν γνωστὸν περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν τὸ μικρόβιον τοῦτο εἰσβιβάζεται εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὄργανισμὸν. Ἐν ἀρχῇ ὑπέθεσαν ὅτι φορεὺς τοῦ ἐλώδους παρσιτίου ἦν τὸ ὕδωρ καὶ ὅτι μετὰ τοῦ ποσίμου ὕδατος εἰσδύον ἐν τῷ πεπτικῷ σωλῆνι τοῦ ἀνθρώπου τὰ σπέρματα τῆς νόσου, ἀφ' ὧν εἶτα εἰσήρχοντο εἰς τὰ λεμφτικὰ ἀγγεῖα καὶ τὸ αἷμα. Τῆς θεωρίας ταύτης ἐξακολουθοῦσιν ἔτι καὶ σήμερον ὄντες ὀπαδοὶ οἱ κάτοικοι τῶν ἐλωδῶν μερῶν καὶ ἐν γένει οἱ χωρικοὶ πληθυσμοὶ τῆς νήσου, οἵτινες ἀυστηρότατα ἀποφεύγουσιν, ἐπισκεπτόμενοι δι' ὑποθέσεις των ἐλώδες τι χωρίον, τὴν πόσιν ὕδατος, ὅταν δὲ ὧσιν ὑποχρεωμένοι νὰ διαφυκτερεύσωσιν ἐν αὐτῷ φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν ὕδωρ ἐκ τοῦ χωρίου των.

Δὲν ἐβράδυνον ὅμως νὰ πρακτηρήσωσιν ὅτι ἡ θεωρία αὕτη, κατὰ τὸ φαινόμενον λίαν πιθανή, ὄντως δὲν ἦτο σύμφωνος πρὸς τὰ γεγονότα.

Κατόπιν απέδωκαν τὴν ἐλώδη μύλονσιν εἰς τὸν ἀέρα, τούτου δ' ἕνεκα καὶ αὕτη ἐκλήθη παρὰ τῶν Ἴταλῶν *δυσασερία* (*malaria*).

Ἐγεννήθη ὅμως μεταξὺ τῶν συγγραφέων τὸ ζήτημα πῶς τὸ παράσιτον ἠδύνατο αὐτῷ γὰ εἰσδύσῃται ἐν τῷ αἵματι. Ἦρξαντο ὅθεν ἀναζητοῦντες εἰς τὸ ἔδαφος καὶ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς κόνεις τὰς μορφὰς ὑφ' ἃς ἀνθίστανται τὰ νοσογόνα σπέρματα. Οὐχ ἦττον ἡ θεωρία αὕτη εἶχε μέχρι πρὸ μικροῦ πλείστους ὀπαδοὺς, ὅποτε αἴφνης τὸ ζήτημα ἐτέθη ἐπὶ ἐτέρου ἐδάφους, καὶ κατωτέρω θέλομεν ἴδῃ τὰς ταχέας καὶ πολυτίμους προόδους, αἵτινες ἐξ αὐτοῦ ἐπήγασκον.

Ἐν ἔτει 1884 ὁ *Dr Patrick Manson*, ἰατρός ἐν Κίνα τότε, εἰτὰ Διευθυντῆς τῆς Σχολῆς τῆς Τροπικῆς Ἰατρικῆς τοῦ Λονδίνου, κατέδειξε τὴν ἐπιρροὴν ἣν ἐξήσκουν οἱ κώνωπες ἐν τῇ μεταδόσει ἐτέρου αἱματοζωαρίου, τοῦ *νηματοειδοῦς τοῦ αἵματος* (*filaria sanguinis*). Ἡ σπουδαιότης τοῦ γεγονότος τούτου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαφύγῃ τὸν *Laveran*, ὅστις ἐξήνεγκε τότε τὴν ὑπόθεσιν ὅτι οἱ κώνωπες ἠδύναντο κάλλιστα νὰ ἀσκῶσιν ἐπιρροὴν καὶ ἐπὶ τῆς μεταδόσεως καὶ ἐπεκτάσεως τοῦ ἐλώδου μιάσματος. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐπανελήφθη εἶτα ὑπὸ τῶν *Koch, Manson, Ross, Bignani* καὶ *Dionisi* καὶ τέλος ὑπὸ τοῦ *Grassi*. Τῇ προτροπῇ τοῦ *P. Manson*, ὁ ἀρχίατρος *Ronald Ross*, χειρουργὸς τοῦ ἐν Ἰνδίας Ἀγγλικοῦ Στρατοῦ, ἤρξατο ἐν ἔτει 1895 ὀλοκλήρου σειρᾶς ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς μεταδόσεως καὶ ἐπεκτάσεως τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, διὰ τῶν ἐρευνῶν δὲ τούτων ἀπεδείχθη μετὰ θετικότητος ὅτι εἰδός τι κωνώπων, οὗς οἱ ἀρχαιότεροι ἐντομολόγοι ἐκάλεσκον *ἀνωφελεῖς*,

καὶ μόνον τοῦτο, χρησιμεύει ὡς φορεὺς τοῦ ἐλώδους πλασμοδίου, ἐπιφέρειν οὕτω τὴν ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον μετάδοσιν τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν.

Διὰ τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἀνακαλύψεως ἄρδην ἀνετράπησαν αἱ μέχρι τοῦδε περὶ τῆς αἰτιολογίας καὶ παθογενείας τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν ὡς καὶ τῆς ἀπ' αὐτῶν προφυλάξεως κρατούσαι θεωρίαι, μετατοπισθέντων τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν ἀπὸ τῆς εἰς ἣν μέχρι τοῦ νῦν κατελέγαντο νοσολογικῆς τάξεως τῶν **μιασματικῶν** νοσημάτων εἰς τὴν τῶν **μολυσματικῶν**, καὶ δὴ τῶν οὐχὶ ἀμέσως ἀλλ' ἐμμέσως μεταδιδομένων, ὡς μέσου δὲ μεταδόσεως αὐτῶν ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον, χρησιμεύοντων τῶν ἐν λόγῳ ἀνωφελῶν κίωνων, οἵτινες διὰ νύξεως παραλαμβάνουσιν, ἐκ τοῦ πάσχοντος ἐλώδεις πυρετούς, τὸ ἐλεῖον πλασμοδίον.

Διὰ τῶν γενομένων δὲ μικροσκοπικῶν ἐρευνῶν ἀπεδείχθη ὅτι οἱ κίωνωπες οὗτοι δὲν χρησιμεύουσιν ὡς ἄπλοὶ μόνον φορεῖς τοῦ ἐλώδους πλασμοδίου, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ σώματος αὐτῶν τελεῖται ὀλόκληρος ἡ ἐξέλιξις αὐτοῦ, διὰ πλείστων δ' ὅσων πειραμάτων ἀπεδείχθη ἡ διὰ τῶν κίωνων τούτων μετάδοσις τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι οἱ ἀνωφελεῖς κίωνωπες παραλαμβάνουσι τὸ ἐλώδες πλασμοδίον ἐκ τοῦ περιβάλλοντος (ἀερος, ὕδατος, ἐδάφους). Τοῦτο ὅμως οὐδόλως εἶναι ἀκριβές καθ' ὅτι οὗτοι παραλαμβάνουσι τοῦτο μολύνοντες αἷμα ἐξ ἐλονοσούντος ἀνθρώπου καὶ μολύνουσιν εἴτα ὑγιᾶ ἄνθρωπον νόσοντες αὐτόν. Τοῦτο δὲ ἐνέχει μεγίστην σημασίαν ὅσον ἀφορᾷ τὰ πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν μέτρα, διότι ἂν οἱ ἀνωφελεῖς κίωνωπες ἐμολύνοντο ἐκ τοῦ περιβάλλοντος, πᾶσα πρὸς κα-

ταπολέμησιν τῶν ἐν λόγῳ πυρετῶν προσπάθεια θὰ ἐνκυ-
 άγει καὶ ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατος καὶ ἀνίσχυρος.

Κατὰ τάνωτέρω λοιπόν, ἄτινα ἀναμφισβητήτως ἔχου-
 σιν ἐξακριβωθῆ, ὕγιής ἀνθρώπος δύναται νὰ προσβληθῆ
 ὑπὸ ἐλωδῶν πυρετῶν ἐκεῖ μόνον ἔνθα ὑπάρχουσιν ἕτε-
 ροὶ ἀνθρώποι πάσχοντες ἐκ τοιούτων καὶ ἔνθα, ἔνεκα
 τῆς ὑπάρξεως ἐλῶν διευκολύνεται ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὁ πολ-
 λαπλασιασμός τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων.

2ον) ΔΙΑΦΟΡΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΙΣ

Μετὰ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν κατὰ πολλὰ παραμφέ-
 ρουσαν κλινικὴν εἰκόνα παρουσιάζουσι καὶ τινὰ κατ' ἐξο-
 χὴν πυρετικὰ νοσήματα, μεθ' ὧν οἱ ἐν λόγῳ πυρετοὶ
 δύνανται νὰ συγχυσθῶσιν ἐν τοῖς ἡμετέροις κλίμασιν,
 ἔνθα ἀπαντῶσι συχνότατα τὰ τε νοσήματα ταῦτα καὶ
 ἡ ἐλομίανσις. Εἶναι δὲ ταῦτα, ὁ *Τυφοειδῆς πυρετός*, ὁ
 ἐξ αὐτομολύνσεως ἢ κολοβακτηριδικὸς πυρετός καὶ
 ὁ *Μελιταῖος* ἢ τῆς *Μεσογείου πυρετός*.

Ἡ ἀπὸ τοῦ *Τυφοειδοῦς πυρετοῦ* διαφορικὴ διάγνω-
 σις τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, ἰδίᾳ τῶν συνεχῆ τύπον ἐχόν-
 των, τελεῖται εὐκόλως καὶ ὡς ἐκ τοῖς ἀλλοίαις αὐτοῦ
 κλινικῆς εἰκόνας, τῆς πορείας αὐτοῦ, τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀπο-
 τυχίας τῆς διὰ κινήσεως θεραπείας, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ διὰ τῆς
 Ὁρροδιαγνωστικῆς τοῦ αἵματος ἀντιδράσεως (μέθοδος
Widal, κλπ.). ἥτις, θετικὰ ἔχουσα ἀποτελέσματα ἐπὶ
 τυφοειδοῦς πυρετοῦ, διαφωτίζει ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας

τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος καὶ συντελεῖ εἰς τὸν μετὰ βεβαιότητος καθορισμὸν τῆς διαφορικῆς τῶν δύο τούτων νοσημάτων, τυφοειδοῦς πυρετοῦ καὶ ἐλομιάνσεως, διαγνώσεως.

Ἄλλ' οἱ πυρετοὶ, πρὸς οὓς ὄντως λίαν δυσχερῆς ἀποβάνει ἡ διαφορικὴ διάγνωσις τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, εἶναι ὁ ἐξ αὐτομόλυνσεως ἢ κολοβακτηριδικὸς καὶ ὁ *Μελιταῖος* ἢ τῆς *Μεσογείου πυρετός*.

Μεταξὺ τῶν πολλαπλῶν ἐκδηλώσεων τοῦ κολοβακτηριδίου εἶναι καὶ ἡ ἄνευ ἐκσεσημασμένου κλινικοῦ ἐντοπισμοῦ, διὰ μικρᾶς μόνον πυρετικῆς κινήσεως, ἐκδηλουμένη αὐτομόλυνσις, ἣτις καὶ ἐκλήθη *Πυρετός ἐξ αὐτομόλυνσεως ἢ κολοβακτηριδικός* (*Fièvre par auto-intoxication ou colobactérique*).

Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ πυρετοῦ τούτου πλεῖστοι ἐξηγήθησαν γινῶμαι καὶ θεωρίαι, ἡ μᾶλλον δ' ἐξ αὐτῶν ἀποδεκτέα εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ *Gilbert* ἐξενεχθεῖσα καὶ παρ' αὐτοῦ κληθεῖσα αὐτομόλυντικὴ διάθεσις τοῦ ὄργανισμοῦ ἢ πρωτοπαθῆς ἐκ τοῦ κολοβακτηριδίου μόλυνσις.

Προδιάθεσις δὲ πρὸς αὐτομόλυνσιν λέγοντες νοοῦμεν τὴν ἐλάχιστον ἀντίστασιν, ἣν ὁ ὄργανισμὸς ἀντιτάσσει τῷ κολοβακτηριδίῳ. Πρὸς ἐκδήλωσιν δὲ τῆς προδιαθέσεως ταύτης ἀνεκμφοσθήτητον τυγχάνει, ὅτι πρέπει νὰ συντρέξωσι καὶ ἄλλοι λόγοι, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, ἀλλοιώσεις τοῦ ἐπιθηλίου τοῦ ἐντερικοῦ βλεννογόνου ἢ κλιματολογικοὶ λόγοι, ὡς ἐξωτερικὰ αἰτίαι.

Ὅθεν, ἡ ὑπὸ ἀξείων ἢ χρονίαν μορφήν ἐκδηλουμένη οὕτω νοσηρὰ αὕτη κατάστασις, μίαν ἔχει τὴν παθογένειαν, δηλονότι, τὴν ἐκ τῶς τοξινῶν τῶν κολοβακτηριδίων μόλυνσιν,

ἐκδηλοῦται δὲ αὕτη ὅτε μὲν ὑπὸ *ὄξειαν*, ὅτε δὲ ὑπὸ *χρο-
νίαν* μορφήν τῆς τελευταίας δὲ ταύτης τοὺς διαφορικούς,
κλινικούς τε καὶ αἱματολογικούς, χαρακτηῖρας ἀπὸ τῶν ἐ-
λωδῶν πυρετῶν, θέλομεν περιγράψῃ.

Παρκλείποντες ὅπως ποιησώμεθα λόγον περὶ τῶν κλιμα-
τολογικῶν καὶ ἀτομικῶν συνθηκῶν τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς
ἀνάπτυξιν τῶν ἐν λόγῳ κολοβακτηριδικῶν πυρετῶν, θέλο-
μεν ἐν ὀλίγοις ἐνδιατρίψῃ περὶ τὴν περιγραφὴν τῶν συμ-
πτωμάτων αὐτῶν, τῆς πορείας καὶ τῆς αἱματολογικῆς αὐ-
τῶν συνθέσεως, ἐξ ὧν θέλομεν ἐξαγάγῃ τὰ πρὸς διαφορι-
κὴν αὐτῶν διάγνωσιν ἀπὸ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν χρήσιμα
στοιχεῖα.

Οἱ ὑπὸ *χρονίαν μορφήν* ἐκδηλούμενοι κολοβακτηριδι-
κοὶ πυρετοὶ εἶνε συνήθεις παρ' ἀτόμοις λεπτοφυέσιν, ὧν
ἢ θρέψις καὶ ἢ αἱματοποιήσις δὲν ἐπιτελοῦνται κανο-
νικῶς.

Ὁ πυρετὸς οὐδέποτε εἰσβάλλει διὰ βίγους, φρικίων, ψύ-
ξεως τῶν ἄκρων, ἢ ἐτέρως τινὸς προδρόμου κακουχίας, προ-
αγγελοῦσης τὴν εἰσβολὴν αὐτοῦ, πλὴν συναισθημάτων τι-
νὸς μικρᾶς κοπώσεως περιοριζομένης εἰς τὰ κάτω ἄκρα.
Τοσοῦτο δὲ ἀνεπαισθῆτως ἀνυψοῦται ἡ θερμοκρασία, ὥστε
πολλάκις ὁ λανθάνων οὗτος πυρετὸς ἀποκαλύπτεται διὰ
κατὰ τύχην γενομένης θερμομετρήσεως.

Κατὰ τὴν πυρετικὴν περιόδον ὁ σφυγμὸς καθίσταται
μικρὸν τι ταχὺς (85—95 σφύξεις κατὰ λεπτόν), πλὴν εἶνε
τακτικὸς καὶ πλήρης.

Ἡ διάρκεια τοῦ πυρετοῦ τούτου ὅστις ὑποχωρεῖ ἄνευ
θορύβου, καθ' ὅν καὶ εἰσέβηκε τρόπον, δῆλον ὅτι ἄνευ ἰδρώ-
των, ἐκσημαίνοντων τὴν λύσιν αὐτοῦ, δὲν εἶνε συνήθως με-

γαλυτέρα τῶν δύο ἢ τριῶν ὥρων. Αἱ ὥροι δὲ τῆς ἐπκνό-
δου αὐτοῦ σχεδὸν μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας ἐρρυθμισμέ-
νι προσδίδουσιν αὐτῷ μορφήν κυκλικήν.

Πορεία.—Οἱ κολοβακτηριδικοὶ πυρετοὶ διακρίνονται
ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς κυκλικῆς αὐτῶν πορείας, ἡ ὁποία δύναται νὰ
χρησιμώσῃ καὶ ὡς διαγνωστικὸν μέσον. Ἐπερχόμενοι σκ-
θερῶς ὑπὸ τύπον ἀμφημερινόν, οὐδέποτε δὲ τριταίον ἢ τε-
ταρταίον, χαρακτηρίζονται κλινικῶς ἀπὸ τῆς μακροτάτης
αὐτῶν πορείας, ἥτις εἶνε ἴση πρὸς τὴν διάρκειαν ὀλοκλήρου
τοῦ θέρους ἀναστελλόμενοι κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ ἐπανερ-
χόμενοι κατὰ τὸ ἐπιὸν ἐνίοτε δὲ καὶ μετεπιὸν θέρος.

Ἡ θερμοκρασία ταλαντεύεται μεταξὺ $37^{\circ} 2$ καὶ 38° .
Θερμοκρασίαι δὲ ὑπὲρ τοῦς $38^{\circ} 5$ βαθμοὺς σπανίζουσιν.

Μίαν τοιαύτην περίπτωσιν κολοβακτηριδικοῦ πυρετοῦ
παρητήρησαμεν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα κατὰ τὸ παρελθόν θέ-
ρος, ἀναπτυχθεῖσαν ἐπὶ κορασίδος δεκατετραετοῦς τὴν
ἡλικίαν, λεπτοφυοῦς καὶ ἰσχνῆς, ἐπακολουθήσασαν δὲ ἰσχυ-
ρᾷ δυσπεψίᾳ, ἥτις ἐπήνεγκε καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἐντόνου
μυηγιγτισμοῦ, ὃν εἰς τοξικαμίαν ἀπεδώκαμεν, καὶ ὅστις
σοβαρῶς ἠπέιλησε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τῆς ἀρρώστου. Οἱ
παρ' αὐτῇ δὲ ἀναπτυχθέντες κολοβακτηριδικοὶ πυρετοί,
καὶ ἐκ μύνης τῆς κλινικῆς αὐτῶν εἰκόνας, τῆς πορείας καὶ
τῆς ἐντελοῦς ἀποτυχίας τῆς διὰ κινήσεως θεραπείας, σαφῶς
διαγνωσθέντες, ἐπέμειναν καθ' ὅλον τὸ θέρος, μετ' ὅλην
τὴν διαιτητικὴν, ἀντισηπτικὴν καὶ δι' ἐντέροκλύσεων
(διὰ τε βορικοῦχου διαλύσεως καὶ ὄξυγονοῦχου ὕδατος)
ἐφαρμοσθεῖσαν θεραπείαν, ἐκλιπόντες μόνον κατὰ τὴν ἐνερ-
ξιν τοῦ χειμῶνος, ὅπως ἴσως ἀναφκνῶσι καὶ κατὰ τὸ ἐπιὸν
θέρος.

Ἀλλοιώσεις τοῦ αἵματος.— Αὗται ἐνέχουσι τὴν μεγαλύτεραν σημασίαν ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαφορικὴν διάγνωσιν τῶν κολοβακτηριδικῶν ἀπὸ τῶν ἐλωθῶν πυρετῶν, διὰ τοῦτο δ' ἐν πλάτει θέλομεν περιγράψῃ αὐτάς.

Αἱ τοῦ αἵματος ἀλλοιώσεις κατὰ τὸν ἐξ αὐτομόλυνσεως κολοβακτηριδικὸν πυρετὸν, συνίστανται τοῦτο μὲν, εἰς μεταβολὰς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αἰμοσφαιρίων κατὰ κυβ. χιλιοστόμετρον αἵματος, τοῦτο δὲ, εἰς διαταραχὰς τῆς ἀνζωγίας τῶν πυρρῶν αἰμοσφαιρίων πρὸς τὰ λευκά, κυρίως δὲ εἰς ἀνωμαλίαν αὐτῆς τρύτης τῆς αἰματολογικῆς συνθέσεως αὐτοῦ.

Τὰ πύρισματτα τῆς αἰματολογικῆς ἐξετάσεως ἐπὶ τῶν κολοβακτηριδικῶν πυρετῶν ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

1ον) Τὰ πυρρὰ αἰμοσφαίρια ταλαντεύονται συνήθως μεταξύ 4,000,000 καὶ 5,000,000 κατὰ κυβ. χιλιοστόμετρον αἵματος. Πολλάκις δὲ εἶνε ἀνόμοια κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν μορφήν (**ποικιλοκυτταρία**)

Ἐμπύρηνα πυρρὰ αἰμοσφαίρια δὲν παρατηροῦνται.

2ον) Τῶν λευκῶν αἰμοσφαιρίων παρετηρήθη ἐλάττωσις, τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν ποικίλλοντος μεταξύ 2,500 καὶ 4,800 κατὰ κυβ. χιλιοστόμετρον.

3ον) Ὁ ἀριθμὸς τῶν λευκῶν αἰμοσφαιρίων ἐλαττοῦται ἔτι μᾶλλον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πυρετοῦ.

4ον) Τὰ πολυπύρηνα λευκὰ αἰμοσφαίρια ἀπαντῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἠϋζημένα (70⁰/₀), πληθυνόμενα ἔτι μᾶλλον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πυρετοῦ.

5) Τὰ πολυπύρηνα ἐωσινοφιλῆ οὐδεμίαν ὑφίστανται μεταβολὴν τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν.

6ον) Ὁ ἀριθμὸς τῶν μεγάλων καὶ μετρίων τῶν μεγε-

θος μονοπυρήνων λευκῶν αἰμοσφαιρίων φαίνεται ὅτι οὐδέ-
μίαν σημαντικὴν διαταραχὴν ὑφίσταται.

7ον) Τὸ ποσὸν τῆς αἰμοσφαιρίνης ἐλαχίστως μεταβολὰς
ὑφίσταται (85 — 95%).

Ἐξετάσαντες ἤδη τὰ τῆς συμπτωματολογίας, πορείας
καὶ τῆς αἱματολογικῆς συνθέσεως ἐπὶ κολοβακτηριδικῶν
πυρετῶν, ἐξαγάγωμεν νῦν ἐκ τούτων τὰ, πρὸς διαφορι-
κὴν διάγνωσιν τῶν ἐν λόγῳ πυρετῶν ἀπὸ τῶν τὸ ἀντικεί-
μενον τῆς μελέτης ἡμῶν ταύτης ἀποτελούντων ἐλώδῶν
πυρετῶν, χρήσιμα στοιχεῖα.

Καὶ πρῶτον, ἐκ τῆς *συμπτωματολογίας* αὐτῶν :

Εἶπομεν ἀνωτέρω, πραγματευόμενοι τὰ συμπτώματα
τῶν ἐξ αὐτομαλύνσεως ἢ κολοβακτηριδικῶν πυρετῶν,
ὅτι οὗτοι εἰσβάλλουσιν ἄνευ ρίγους ἢ ἐτέρας τινός προ-
δρόμου κακουχίας προαγγελλούσης τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν,
ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι συμβαίνει ἐπὶ ἐλώδῶν πυρετῶν,
ἀνεξαρτήτως τοῦ τύπου αὐτῶν, ὧν ἡ *εἰσβολὴ εἶναι ἀπό-
τομος καὶ θορυβώδης*, γιγνομένη διὰ ρίγους ἢ φρικίων,
ψύξεως τῶν ἄκρων, κλπ, συναισθημάτων, καὶ ὅπερ, μά-
λιστα, ρίγος ἀποτελεῖ ἴδιον στάδιον τοῦ παροξυσμοῦ
διαλείποντος ἐλώδους πυρετοῦ. Ὡς δὲ καὶ ἡ εἰσβολὴ τῶν
κολοβακτηριδικῶν πυρετῶν γίγνεται ἄνευ προδρόμου ρί-
γους ἢ ἐτέρας κακουχίας, οὕτω καὶ ἡ *λύσις* αὐτῶν γίγνε-
ται ἀθροῦδως, δηλὸν ὅτι ἄνευ ἰδρώτων, ἀντιθέτως πρὸς
ὅ,τι συμβαίνει κατὰ τὴν λύσιν παροξυσμοῦ ἐλώδους πυ-
ρετοῦ, ὥστιν ἐπικλουθεὶ ἄφθονος ἐφίδρωσις, ἀποτελοῦσα
καὶ αὕτη ἴδιον στάδιον τοῦ παροξυσμοῦ ἐλώδους διαλεί-
ποντος πυρετοῦ, τὸ *στάδιον τῆς ἐφιδρώσεως*.

Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῆς *διαρκείας* καὶ τῆς *πορείας* τῶν κ-

λοβακτηριδικῶν πυρετῶν δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν στοιχεῖα συντελοῦντα τὰ μάλα εἰς τὴν διαφορικὴν αὐτῶν διάγνωσιν ἀπὸ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν. Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι, ἡ διάρκεια τῶν ἐξ αὐτομολύνσεως πυρετῶν εἶνε λίαν μικρά, συνήθως δὲ οὐχὶ μεγαλυτέρα τῶν δύο ἢ τριῶν ὥρων, ἐνῶ εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ τῶν παροξυσμῶν ἐλώδους πυρετοῦ διάρκεια εἶνε πολλῶ μακροτέρα. Κεῖ ἡ πορεία δὲ αὐτῶν συντελεῖ εἰς τὴν διαφορικὴν αὐτῶν διάγνωσιν ἀπὸ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, διότι, ἐνῶ αὕτη ἐπὶ τῶν κολοβακτηριδικῶν πυρετῶν εἶνε κυκλική, αἱ ὥραι δὲ τῆς ἐπανόδου τῶν παροξυσμῶν μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας ἐρρυθμισμέναι, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, ἐπερχομένων αὐτῶν ὑπὸ τύπον ἀμφημερινόν, οὐδέποτε δὲ τριταῖον ἢ τεταρταῖον, τοῦτο δὲ συμβαίνει ἐπὶ ἐλωδῶν πυρετῶν, ὣν ἡ πορεία δὲν εἶνε τοσοῦτο σταθερὰ καὶ κανονική, καὶ ὣν ὁ τριταῖος καὶ ἕτεροι πολλάκις ἀκανόνιστοι τύποι εἶνε συνηθέστατοι.

Καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς *θεραπείας* δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν στοιχεῖα διαφορικῆς τῶν δύο τούτων νοσημάτων διαγνώσεως, διότι, ἐνῶ, ὡς παγκοίνως τυγχάνει ὄν γνωστόν, ἡ κίνησις εἶνε τὸ μόνον τελεσφόρον καὶ ἀποτελεσματικῶς δρῶν ἴμαξ τῶν ἐλωδῶν νόσων, ἐπὶ τῶν κολοβακτηριδικῶν πυρετῶν οὐδεμίαν αὕτη κέκτηται θεραπευτικὴν ἐπίδρασιν, ὡς καὶ ἐκ τῆς μικρᾶς ἀκόμη ἡμῶν πείρας παρετηρήσαμεν.

Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ἄριστον διαγνωστικόν τῶν δύο τούτων πυρετικῶν νοσημάτων, κολοβακτηριδικῶν καὶ ἐλωδῶν πυρετῶν, μέσον καὶ συντελεῖ εἰς τὸν μετὰ βεβαιότητος καθορισμὸν τῆς φύσεως τοῦ νοσήματος, εἶνε ἡ

μικροβιολογική και ἰδίᾳ τῆς αἱματολογικῆς συνθέσεως τοῦ αἵματος ἐξετάσις.

Ἡ διὰ τῆς **μικροβιολογικῆς ἐξετάσεως** τοῦ αἵματος τοῦ πάσχοντος ἀνεύρεσις τοῦ πλκσμωδίου τοῦ *Laveran*, παρέχει ἄριστον διαγνωστικὸν μέσον τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν. Ἐπὶ τῶν περιπτώσεων τούτων βεβχίως οὐδεμίς δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία περὶ τὴν διάγνωσιν. Ἀλλά, καθ' ἃς περιπτώσεις τὸ πλκσμώδιον ταῦτο δὲν ἀνευρίσκειται ἐν τῷ περιφερικῷ αἵματι, καὶ ἐπομένως τὸ ἀρνητικὸν τῆς ἐξετάσεως ἀποτέλεσμα δυσχεραίνει τὴν διάγνωσιν τότε ἢ **αἱματολογικῆ σύνθεσις** τοῦ αἵματος δύναται νὰ παράσχη πολὺτιμον ὑπηρεσίαν διὰ τὴν διαφορικὴν ταύτην διάγνωσιν.

Πραγματευόμενοι ἀνωτέρω τὰς ἀλλοιώσεις τοῦ αἵματος ἐπὶ κολοβακτηριδικῶν πυρετῶν, εἵπομεν ὅτι, ἐπ' αὐτῶν παρατηρεῖται :

α') **Ἐλάττωσις** τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λευκῶν αἰμοσφαιρίων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πυρετοῦ, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι συμβαίνει ἐπὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, ἐφ' ὧν, τὴν ὕψωσιν τῆς θερμοκρασίας συμπαρακολουθεῖ καὶ ἡ **αὔξησις** τοῦ ἀριθμοῦ ἐν γένει τῶν λευκῶν αἰμοσφαιρίων, καὶ

β.) **Αὔξησις** τῶν πολυπυρήνων λευκῶν αἰμοσφαιρίων (70 %), ἥτινα πληθύνονται ἔτι μᾶλλον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πυρετοῦ, ἐνῶ ἀντιθέτως, ἐπὶ τῶν παροξυσμῶν τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν πληθύνονται οὐχὶ τὰ πολυπύρηνα, ἀλλὰ τὰ μονοπύρηνα λευκὰ αἰμοσφαίρια.

Τὰ δύο ταῦτα ἐξαγόμενα τῆς ἐξετάσεως τῆς αἱματολογικῆς συνθέσεως τοῦ αἵματος ἀποτελοῦσι τὸ βεβχιότε-

ρον καὶ ἀσφκλέστερον μέσον διαφορικῆς διαγνώσεως τῶν κο-
λοβακτηριδικῶν ἀπὸ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἐτι μείζονας δυσχερείας παρέχει ἡ διαφορικὴ διάγνω-
σις τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν ἀπὸ τῶν καλουμένων **Μελιταίων**
ἢ **τῆς Μεσογείου** πυρετῶν (*fièvres de la Méditerranée*),
καὶ ἰδίᾳ τῶν χρονίων ἐκείνων μορφῶν τῶν πυρετῶν τούτων,
ὧν ἡ κλινικὴ καὶ συμπτωματικὴ ἐν γένει εἰκὼν μεγάλως
παρεμφέρει πρὸς τὴν συνεχῶν τινων καὶ ὑποσυνεχῶν ἐλωδῶν
πυρετῶν.

Καὶ ἐνταῦθα δέ, πρὸς ἀσφκλῆ καὶ βέβκιον καθορισμὸν
τῆς φύσεως τοῦ πυρετοῦ, μεγίστης καὶ πολυτίμους παρέ-
χει ὑπηρεσίαις ἡ **μικροβιολογικὴ** τοῦ αἵματος καὶ τῶν οὖ-
ρων ἐξετάσις, πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ **Μελιταίου μικροκόκκου**
ἢ τοῦ **Πλασμοδίου** τοῦ *Laveran*, ὡς καὶ ἡ **δερροδιαγνω-
στικὴ**, τὸ θετικὸν τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα συντελεῖ ἄνευ
ἀμφιβολίας εἰς τὴν παρὰδοχὴν τῶν Μελιταίων πυρετῶν, ἢ
καὶ τ'ἀνάπαλιν, τὸ ἀρνητικὸν αὐτῆς, εἰς τὴν τῶν ἐλωδῶν
πυρετῶν.

3ον) ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΜΟΡΦΑΙ ΤΗΣ ΕΛΟΜΙΑΝΣΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΑΥΤΗΣ ΔΙΑ ΝΕΑΣ ΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΤΗΣ "ΜΟΥΣΕΪΝΗΣ,"

Ὅταν ἀναλογισθῆ τις ὅτι ἡ ἐλομιάσις δύναται νὰ ὑπο-
δυθῆ ἀπάσας τὰς παθολογικὰς μορφὰς τῆς κλινικῆς νοσο-
λογίας, καὶ ὅτι μάλιστα διὰ τῶν, τοσοῦτον τελείων σήμε-
ρον μέσων τῆς κλινικῆς διαγνωστικῆς, ἢ νεωτέρᾳ ἱατρικῇ

εἶνε ἀνίκανος εἰς τὸ νὰ διαφωτίσῃ τὴν αἰτιολογίαν καὶ τὸν βροθὸν τῆς ἐπιγενομένης ὑπὸ τοῦ πλασμωδίου ἀλλοιώσεως εἰς τὸν πάσχοντα ὄργανισμὸν, δὲν δύναται ἢ νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὰς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων τῆς ἀρχαιότητος δοθείσας ὀνομασίας εἰς τὴν ἐλώδη μάζστιγα, τοῦ **Πρωτέως Θεοῦ, Θεοῦ πολυμόρφου.**

Ἄλλὰ πόθεν προέρχεται καὶ εἰς τί συνίσταται ὁ πολυμορφισμὸς οὗτος τῆς ἐλομιάνσεως; Ἴδου τὸ ζήτημα ὅπερ ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρὶς πλείστων κλινικῶν ἐρευνῶν.

Ἄγων τοῦ πλασμωδίου καὶ τοῦ ὄργανισμοῦ.

Μυριάδες περὶληρήσεων ἐπιμελῶς συλλεγεῖσθαι καταδεικνύουσιν ὅτι ὁ ὄργανισμὸς, ἔπειξ καταστάς ἢ λεία τῆς ἐλομιάνσεως, διατελεῖ εἰς διηνεκὴ καὶ ἀδιάλειπτον μετ' αὐτοῦ ἄγωνα.

Ἄπειξ εἰσελθὼν εἰς τὸν ὄργανισμὸν τὸ πλασμῶδιον τοῦ *Laveran* ζητεῖ ἐν αὐτῷ τροφήν, καὶ τὸ πυρὸν αἰμοσφαίριον μόνον δύναται νὰ περάσῃ αὐτῷ τὸ ὄξυγονον καὶ τὰ ἀπαραίτητα παντὶ ζωικῷ ὄντι πρωτεϊκὰ στοιχεῖα.

Ὅθεν τὸ πλασμῶδιον ἀρχετικὸν ἄγωνος λυσσώδους, καὶ ὄν ἐπιζητεῖ πάντοτε νὰ καταβάλῃ καὶ νικήσῃ.

1ον) Τὸ αἰματοποιητικὸν κέντρον, οὗτινος τὰ στοιχεῖα (μορφολογικὰ στοιχεῖα τοῦ αἵματος, πλάσμα τοῦ αἵματος, χίμοσφαιρίνη καὶ ἔπεικα τὰ λοιπὰ χημικὰ στοιχεῖα τοῦ αἵματος), ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ μόνον τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ.

2ον) **Φαγοκυτταρικὴν δύναμιν**, τὴν μεγίστην τῆς

την ισχύν τῆς ὀργανικῆς ζωῆς, ἥς ἡ ἕδρα εὐρίσκεται ὡσχύτως ἐν τῷ αἵματι.

Ὁ διαλείπων πυρετός.

Αἱ διάφοροι φάσεις τοῦ ἀγῶνος τούτου ἀποτελοῦσι τὸν **διαλείποντα πυρετόν**.

Ὅθεν τὸ αἷμα, καὶ κατὰ συνέπειαν, τὸ αἱματοποιητικὸν κέντρον, εἶναι διὰ τὸ πλασμώδιον ὁ τύπος ἐκλογῆς καὶ ἐν αὐτῷ θέλει διαρκῶς ἐγκυταστῆ τοῦτο.

Ὁ πολυμορφισμὸς τῆς ἐλομιάνσεως ὀφείλει τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἰστούς τῶν αἱματοποιητικῶν ὀργάνων, διότι ἐκεῖ διεξάγεται ὁ ἀγὼν ὅστις, ἂν ἀπολήξῃ εἰς νίκην τοῦ πλασμωδίου, θέλει παράσχη αὐτῷ πᾶσαν εὐχολίαν ὅπως καταλάβῃ ἅπαντας τοὺς αἱματοποιητικούς ἰστούς καὶ νὰ στρατοπεδεύσῃ ἐν αὐτοῖς ὡς κύριος. Ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἐλομιάνσεως ὑπὸ τοιαύτην ἢ τοιαύτην μωρφήν ἐξαρτᾶται κατὰ συνέπειαν ἐκ τοῦ βλημοῦ τῶν ἀλλοιώσεων ἃς ὑφίστανται τὰ αἱματοποιητικὰ κέντρα τοῦ ὀργανισμοῦ. Ὅθεν, ἐν τῇ ἐλομιάνσει, τὸ **αἱματοποιητικὸν κέντρον καὶ οὐχὶ τὸ πλασμώδιον εἶναι ἡ ἐμφανὴς αἰτία τῶν διαφόρων παθολογικῶν φαινομένων. Τὸ πλασμώδιον εἶναι πάντοτε τὸ αὐτὸ καὶ μόνον τὸ μέσον μεταβάλλεται.**

Ἐνκοιλεῖται νῦν νὰ ὀρίσωμεν μετ' ἀκριβείας κατὰ ποίαν ἐποχὴν τοῦ λυσσώδους τούτου ἀγῶνος ἐκδηλοῦνται αἱ διάφοροι μορφαὶ τοῦ ἐλώδους πολυμορφισμοῦ;

Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ἡ στιγμὴ καθ' ἣν ὁ ὀργανισμὸς ἄρχεται παρουσιάζων ἔμμονον ἀναμίξιν, δηλὸν ὅτι ἀνεπάρκειαν τῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν μορφολογικῶν στοιχείων

τοῦ αἵματος. Εὐθὺς ἄμικ ἢ παθολογικὴ αὕτη κατὰστασις τοῦ αἵματος, ἔστω ἔμμενος ἢ παροδική, ἐγκταστῆ, ἄρχονται ἐκδηλούμενα παρὰ τῷ πάσχοντι τὰ συμπτώματα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν μορφήν τοῦ ἐλώδους λαθραίου πυρετοῦ.

Ὁ λαθραῖος πυρετός

Πολυάριθμοι πρκατηρήσεις ἤρχον εἰς τὴν ἐξασθένωσιν καὶ βεβκίωσιν τοῦ ἕτι, ἐποχὴ καθ' ἣν ὁ πάσχων ὄργανισμὸς εὐρίσκειται εἰς τὸ σημεῖον νὰ κατχστῆ καχεκτικός ἢ παλκίος ἐλονοσῶν (χαρχκτηρίζμενος ὑπὸ τοῦ γεώδους χρώματος καὶ τῶν διωγκωμένων ὑποχονδρίων) εἶναι ἐκείνη καθ' ἣν ὑφίσταται ὁ λαθραῖος πυρετός καὶ ἐνεργεῖ ὡς παθολόγος δύναμις.

Ὁ λαθραῖος πυρετός εἶνε τὸ ὑποχρεωτικὸν διάμεσον στάδιον μεταξὺ τοῦ διαλείποντος ἐλώδους πυρετοῦ καὶ τῆς ἐλώδους καχεξίας.

Ὅθεν ὁ λαθραῖος πυρετός οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ὁ ὄργανισμὸς ἄρχεται πρρουσιάζων ἐξασθένωσιν τῆς αἵματοποιητικῆς καὶ φρκακοκυτταρικῆς δυνάμεως. Εἶνε ὅθεν εἶδος γεφύρας, ἐφ' ἧς θέλει διέλθῃ ἡ ἐλουμίκνσις, γεφύρας συνδεούσης τὰ δύο ἀντίθετα σημεῖα τῆς παθολογικῆς ταύτης κατχστάσεως, τὸ μὲν καθ' ὃ τὰ αἵματοποιητικὰ ὄργανα εὐρίσκονται ἐν πλήρει λειτουργικῇ ἀκεραιοτήτι καὶ ἀκμῇ (δικλείπων πυρετός), τὸ δέ, καθὸ ταῦτα, ἐξασθηνσασπῶν τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν, μόλις συντελοῦσιν εἰς τὴν δικτήρησιν τῆς ζωῆς. Εἶνε λοιπόν ὁ λαθραῖος πυρετός ὁ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἀνευ ὄρος τῆς ἐλώδους καχε-

ξίς και, τρόπον τινά, τὸ διάμεσον μεταξὺ τῆς πρώτης ἐλώδους ἐκδηλώσεως και τῆς ἐλώδους καχεξίας.

Ἐν τῷ λαθραίῳ ὄθεν πυρετῷ ζί αἱματολογικαὶ ἀλλοιώσεις εἶνε ὁ κανὼν. Τριαύτη τις ἀλλοίωσις ἀναποφεύκτως συνεπάγεται τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον τελείαν κατάλυσιν τῶν δυνάμεων τοῦ ὀργανισμοῦ, καὶ ἡ ἐλομιάνσις, κατὰ τὸν νόμον τοῦ «τόπου τῆς ἦττονος ἀντιστάσεως» (*locus minoris resistentiae*) ἄρξεται παρέχουσα πάσας τὰς νοσηρὰς διαθέσεις, νευρασθενικάς, ἀρθριτικάς και ἐτέρας, καὶ ἐκδηλωθήσεται οὕτως ὑπὸ ὅλως νέαν μορφήν, ἣν ὁ ἰατρός δὲν θά δυναθῆ νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὸν συνήθη νοσολογικὸν πίνακα· και ἐν τούτοις ἡ νέα αὕτη μορφή οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ εὐρεῖα παθολογικὴ ἐκδήλωσις τοῦ λαθραίου πυρετοῦ.

Ὁ ἐν ἐλώδει τῷ διαμμένων ἰατρός πολλάκις εὕρισκεται ἀπέναντι τῆς παθολογικῆς ταύτης μορφῆς τῆς ἐλομιάνσεως και ἐξ ἀγνοίας ταύτης, δὲν θά δυναθῆ νὰ ἀποσοθήσῃ πολλάκις μοιραίαν ἔκβασιν. Διότι ἡ ἰατρικὴ δὲν διηυκρίνησεν εἰσέτι τὴν νοσηρὰν ταύτην ὄντοτητα· ἡ ἔλλειψις παθολογικῶν συμπτωμάτων· ἡ διαφωνία τῶν ἰατρῶν ἐπὶ τῆς ἀξίας· τῆς ἐν τῷ αἵματι παρουσίας τοῦ πλασμωδίου τοῦ *Laveran*, ἡ μικρὰ ἀξία ἡ διδομένη εἰς τὴν ἐλώδη ἀνχιμίζιν ὡς ἀναπόφευκτον παράγοντα τῆς ἐκδηλώσεως τῶν διφόρων μορφῶν τῆς ἐλομιάνσεως, παρεκώλυσαν μέχρι τῆς σήμερον τὴν κατὰ τὰξιν τοῦ λαθραίου πυρετοῦ ὡς ὑψίστης σημασίας και σπουδαιότητος νοσηρὰς ὄντοτητος. Ὅπως δυναθῆ ν' ἀναγνωρίσῃ ἀνενδοιάστως τὸν διάμεσον τῆς ἐλομιάνσεως τύπον, ἐλλείψει πείρας ἢ μακρῆς ἐξασκήσεως τῆς ἰατρικῆς τέχνης, ὁ πρακτικὸς ἰατρός ὀφεί-

λει να μεταχειρίζεται μικροσκόπιον (παρέχον μεγέθυνσιν 900) διαμέτρων) ὅπερ μετὰ μικρὰν ἄσκησιν, θέλει ἐπιτρέψῃ αὐτῷ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ πλάσμιωδίου· ὀφείλει ὡσπύτως νὰ ἔχῃ γνώσεις αἰματολογίας καὶ χημικῆς βιολογίας ἵνα δυνήθῃ, ἀφ' ἑνὸς νὰ καθορίσῃ τὸν βαθμὸν ἀναιμίας τοῦ ἀσθενοῦς αὐτοῦ, διὰ τῆς κατμετρήσεως, χρωμομετρῆσεως καὶ τῆς ἐξετάσεως τῆς φκοκυτταρικῆς δυνάμεως τοῦ αἵματος, καὶ ἀφ' ἑτέρου, νὰ προβῇ εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς δόσεως τῶν μετκλιτικῶν ὑλῶν, ὀργανικῶν τε καὶ χρωμογόνων, αἵτινες παρουσιάζονται εἰς τὰ προϊόντα τῆς αἱμολυσίας τοῦ αἵματος καὶ περιέχονται εἰς τὰ προϊόντα τῆς ἀφετεριώσεως, κυρίως δ' ἐν τοῖς οὖροις.

Χαρακτῆρες τοῦ λαθραίου πυρετοῦ.

Ὁ λαθραῖος πυρετός, ὑπὸ κλινικὴν ἔποψιν, δύνανται νὰ ὑποδυθῇ ἅπαντας τοὺς νοσολογικοὺς χαρακτηῆρας, οἷους : πνευμονίαν, πρσίνην διάρροιν, ἀμκύρωσιν, νευραλγίας, κνίδωσιν, ἀποπληξίαν καὶ πολλοὺς ἄλλους, οἵτινες παρουσιάζονται ὡς νόσος διαφόρου παθογονικῆς κατχγωγῆς καὶ αἵφνης ὑποδύονται βρεῖξιν (κακοήθη) μορφήν ἐλομιάνσεως.

Μικρὰ κλινικὴ πρκτηρήσεις ἐπέτρεψαν τὴν βεβλίωσιν, διὰ τῆς ἐξετάσεως τοῦ αἵματος καὶ τῶν οὖρων τῶν πασχόντων, ὅτι ὁ λαθραῖος πυρετός χαρακτηρίζεται ὑπὸ τὴν πλῆξιν τοῦ μικροσκοπίου :

1ον) Δι' ἐλαττώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πυρρῶν αἱμοσφαιρίων (ἀναιμία μεταξὺ 2ου καὶ 3ου βαθμοῦ).

2ον) Διὰ τῆς παρουσίας τοῦ πλάσμιωδίου τοῦ *Laveran* μετὰ πηχέων χρωστικῶν κοκκίων εἰμοιρούντων ζωηρῶν

κινήσεων καὶ ἐπανειλημμένου πολλαπλασιασμοῦ, συμπίπτοντος μετὰ τῆς χρήσεως τῆς κινίνης.

3ον) Δι' ἐπιδεινώσεως τῶν συμπτωμάτων συγχρόνου τῷ πολλαπλασιασμῷ τοῦ πλκσμωδίου καὶ τῆ ἀριθμητικῆ ἐλαττώσει τῶν πυρρῶν αἰμοσφαιρίων.

Ἄν, ἐπὶ πικρδείγματι, ἀσθενῆς τις παρουσιάσῃ ἄπαντα τὰ ὄξεια συμπτώματα γνησίαις λοβώδους πνευμονίας καὶ συγχρόνως ἢ αἰματολογικῆ ἐξέτασις ἀνεκκλύψη 1ον) ἀνιμίαν μετὰξὺ 2ου καὶ 3ου βχθμοῦ· 2ον) τὴν παρουσίαν τοῦ πλκσμωδίου τοῦ *Laveran* μετὰ πυχέων χρωστικῶν κοκκίων καὶ ζωηρῶν κινήσεων· 3ον) ἄν, πλὴν τούτου, ἡ κίνησις ἐνιεμένη, μακρὰν τοῦ νᾶ ἐξεκκνήσῃ τὸ πλκσμώδιον ἐκ τῆς μικροσκοπικῆς πλκκός, ἐπάγηται τούνηκτιον, διπλοῦν καὶ τετραπλοῦν πολλαπλασιασμὸν αὐτοῦ, οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀμφιβολίαν : ἡ πνευμονία αὕτη εἶνε ἐλώδους καταγωγῆς, καὶ ὁ ἀσθενῆς, ἂν μὴ ὑποβληθῇ εἰς τὴν εἰδικὴν θεραπείαν, θὰ ὑποκύψῃ θῦμα τῆς ἐλώδους τοξιναιμίας. Ἡ πνευμονία τότε δὲν εἶνε νόσος πρωτοπαθῆς, ἀλλὰ δευτεροπαθῆς ἐκδήλωσις, ἧς ἡ καταγωγὴ εἶνε ὁ λαθραῖος πυρετός.

Ἐλώδης καχεξία

Ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, τὸ πλκσμώδιον τοῦ *Laveran*, ἵνα ζήσῃ καὶ συνεχίσῃ τὴν βιολογικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν, ζητεῖ τὸ μέσον ὅπερ θέλει προσκομίσει αὐτῷ τὰ χρήσιμα τῆ ὑπάρξει αὐτοῦ θρεπτικὰ στοιχεῖα καὶ τὸ μέσον τοῦτο τῷ παρέχεται ὑπὸ τῶν πυρρῶν αἰμοσφαιρίων τοῦ αἵματος.

Ἄλλὰ, ὄντως, τὰ πυρρὰ αἰμοσφαίρια εἰσὶ εὐρωστοὶ στρατιῶται, οὓς ὁ ὄργανισμὸς ἀποστέλλει εἰς τὸν κυκλοφορικὸν χεῖμακρον διὰ τὴν ἀμυναν τῆς ἰδίας του ζωῆς. Τὸ πλκσμώ-

διον δὲν θέλει προμηθευθῆ ἑκείθεν εὐκολώτερον τὰ μέσα ὑπάρξεως, ἀλλὰ ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τῆς αἵματοποιήσεως, ἔνθα γεννῶνται καὶ ὀργανοῦνται τὰ νάνα αἵμοσφαιρία καὶ αἱ αἵματοβλάσται, πρῶτοι βλαστοὶ τῶν μορφολογικῶν ὑλῶν τοῦ αἵματος.

Τὸ πλασμώδιον καταλαμβάνει τὰ αἵματοποιητικὰ κέντρα

Ὁ ὀργανισμός, ὅθεν βλέπει τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, τὸ πλασμώδιον, καθιστάμενον κύριον τοῦ αἵματος, ἐγκαθιστάμενον ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ, ἔνθα κατεργάζονται τὰ ἀνακαινιστικὰ στοιχεῖα τῶν μορφολογικῶν αὐτοῦ ὑλῶν, ὑπερασπιστῶν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, καὶ ἔνθα εἰσὶν ἐναποθηκευμέναι ἅπασαι αἱ πρωτεϊκαὶ καὶ χρωμογόνοι ὕλαι (ἰνικὴ, αἵμοσφαιρίνη), ἅς τὸ αἷμα ὀφείλει νὰ διασπείρη καθ' ἅπασαν τὴν οἰκονομίαν.

Ἐκ τούτου ἐννοεῖ τις εὐκόλως ὅτι, ὁ φέρων τὸ πλασμώδιον ὀργανισμός, μὴ δυνάμενος, ἄνευ τῆς βοήθειας τῶν φαρμακευτικῶν παραγόντων, νὰ ἐξωθήσῃ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐστίας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, τοσοῦτο τρομερὸν ἐχθρὸν, ὀφείλει θάττοι ἢ βράδιον νὰ πρὸχωρήσῃ τὴν θέσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ καὶ αἱ συνέπειαι ἔσονται κατ' ἀρχάς ἡ διόγκωσις τοῦ ἥπατος καὶ σπληνός, ὀργάνων ἔνθα κατ' ἐξοχὴν σχηματίζονται αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ αἵματος.

Ὅθεν, ἡ διόγκωσις τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ σπληνός, τὸ κίτρινον γεῶδες Χρῶμα τοῦ ἐλανοσοῦντος (χαρακτηριστικὸν χρῶμα τῆς ἐλώδους καχεξίας), οὐδεμίαν ἐτέραν ἔχουσι καταγωγὴν ἢ τὴν ὑπὸ τοῦ πλασμωδίου κατάληψιν τῶν ἰσθῶν αὐτῶν, συνέπειαν ἀναπόσπαστον τοῦ διεξχθέντος ἀγῶνος,

καὶ ὑπὸ τῶν χρωμογόνων στοιχείων τῶν προερχομένων ἐκ τῆς ἀδικλείπτου αἰμολυσίας τοῦ αἵματος.

Ἡ ἐλομίανσις δύναται νὰ ὑποδυθῆ τὰς μᾶλλον ποικίλας μορφάς·

Μικρὰ καὶ ἐπιμελεημένα πειράματα ἐπέτρεψαν τὴν δικλεύκανσιν τῶν σκῆτεινῶν σημείων τῆς αἰτιολογίας τῶν διαφόρων μορφῶν τοῦ ἐλώδους. Πρωτέως καὶ τὴν συναγωγὴν τοῦ συμπέρασματος ὅτι, ἡ ἐλομίανσις εἶνε νοσηρὰ ὀντότης, ὀφειλομένη ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸ πλασμώδιον τοῦ *Laveran*. Τοῦτο ἔπαξ εἰσελθὼν εἰς τὸν ὄργανισμόν, ἐλεύθερον τῶν βιολογικῶν αὐτοῦ ἐξελιξέων, δημιουργεῖ ἅπαντα τὰ νοσολογικὰ στάδια τῆς ἐλομίανσεως, τοῦ λαθραίου, συνεχοῦς, ἢ κκοκήθου, πυρετοῦ, ἢ τῆς ἐλώδους καχεξίας.

Αἱ ἐπὶ τῆς ζωικῆς ἐξελιξέως τοῦ πλασμωδίου ἔρευναὶ ἀπέδειξαν ὅτι τοῦτο διὰ τῶν διαδοχικῶν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ αἱματοποιητικοῦ κέντρου προσβολῶν ἐπάγεται, βραχυπρόθεσμα, τὴν ἐξάντλησιν τῆς αἱματοποιητικῆς δυνάμεως, καταλύον τὴν ταχύτητα περὶ τὴν ἀναπαραγωγὴν τῶν μορφολογικῶν στοιχείων τοῦ αἵματος, τὴν αἱματολογικὴν αὐτοῦ ἰσορροπίαν καὶ τέλος τὴν φγκοκυτταρικὴν αὐτοῦ δύναμιν.

Ἀπεδείχθη ὡσχύτως ὅτι τὸ πλασμώδιον καθίσταται ἡ αἰτίη ὀξείας ἀναιμίας, ἧς ὁ βαθμὸς ἐξαρτᾶται ἀφ' ἐνός, ἐκ τῆς γενικῆς καταστάσεως τοῦ ἀρρώστου, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐλώδους μολύνσεως.

Ἡ ἀναιμία αὕτη ἐκδηλοῦται, ὑπὸ κλινικὴν ἔποψιν, διὰ τοσοῦτο ποικίλων μορφῶν ὥστε, ἵνα ὁ κλινικὸς συνενώση καὶ συνδυάσῃ τὰ παθολογικὰ φαινόμενα, ὧν αὕτη καθί-

σταται ἡ αἰτία, δεῖται ἀληθοῦς μίτου τῆς Ἀριάδνης.

Ὅθεν, αἱ ἐκδηλώσεις των διαφόρων μορφῶν τῆς ἐλομιάνσεως ἔχουσιν ὡς κατὰ γῶγὴν τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς ἀναμιξίς, ἢν προκλεῖ ἢ εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὄργανισμόν εἰσβολὴ τοῦ πλασμοδίου.

Τοξικότης τοῦ Πλασμοδίου.

Ἄλλὰ παρὰ τὴν ἐλώδη τύτην ἀναμιξίαν, ὑπάρχουσιν ἕτεροι παράγοντες, οὓς δεόν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει, καὶ μεταξὺ τούτων ἡ πλασμοδικὴ τοξικότης.

Ἄπαξ κύριον τῆς θέσεως κατὰ τὴν, τὸ πλασμοδίον τοῦ *Laveran*, διχθεῖ τὰς τοξίνης αὐτοῦ ἐν τῷ ὄργανισμῷ, τὰ δὲ νοσογόνα αὐτοῦ στοιχεῖα εἰσδύουσιν εἰς τὸν ρυῖν τοῦ αἵματος, ἂν μὴ καὶ εἰς ἕκαστα τοὺς αἷματοποιητικούς ἰστούς τῶν ὀργάνων.

Ἡ ἀναπόφευκτος αὐτῶν ἐνέργεια εἶναι ἢ ἐν τῷ ὄργῳ τοῦ αἵματος πρὸς αἰμοσφαιρίων τῆς τοξικότητος τύτης, δῆλον ὅτι αἰμοσφαιρίνης, οὐροχολίνης, χολοπρασίνης καὶ τῶν διαφόρων αἰμολυτικῶν φαρμάκων, ἕτινα συνεπάγονται ὡς συνέπειαν τὴν ἔλλειψιν αἷματοβλαστῶν, τὴν ἐρυθρολυσίαν, τὴν πρὸς αἰμολυτικῶν λευκοῦ ὄργου καὶ ἑτέρων παθολογιῶν ἐξιδρωμάτων προσερχομένων ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν φγκυκυττάρων καὶ τῶν προϊόντων τῆς πέψεως αὐτῶν.

Παρὰ τὰς ἐνδείξεις τούτας, ἕ ἀπεκάλυψεν ἡ ἐξέτασις τοῦ αἵματος, ἐξηκριβώθη καὶ ἡ καταφρηνὴ ἀνεπάρκειαι ἀπάντων τῶν αἷματοποιητικῶν ὀργάνων, τοῦ σπληνός καὶ ἥπατος ἰδίαι.

Ἡ αἰμοσφαιρινοῦρία τῶν ἐλονοσούντων.

Μίξ τῶν συνήθων τοξινικαῖκῶν ἐκδηλώσεων τοῦ αἵματος, καὶ ἴσως ἡ κοινοτέρη, εἶνε ἡ αἰμοσφαιρινοῦρία, ἧς ἡ ἰατρικὴ περὶδέχεται σήμερον τὴν δικίρσιν εἰς δύο : τὴν καθαρῶς **κινινικὴν αἰμοσφαιρινοῦριαν** καὶ τὴν **ἐλώδη αἰμοσφαιρινοῦριαν**.

Δυστυχῶς οἱ θεραπευταὶ τῆς ἐνδημικῆς ταύτης πληγῆς τῆς Μεσογείου, οἱ Ἕλληνας καὶ Ἴταλοὶ ἰατροί, ὑπερέβησαν τὰ μετὰ τασκύτης ἀκριβεῖας καθορισθέντα παρὰ τοῦ ἀεμνήστου Κεθληγῆ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Γ. Καρζμήτσου ἕρια. Μὴ δυναθέντες γὰρ κατατάξωσι τὰς δύο ταύτας νοσηρας ὀντότητας, τὰς τοσοῦτο στενωῶς πρὸς ἀλλήλας συνδεδεμέναι, ἐξῆλθον τῆς ἀληθείας καὶ ἐστηρίχθησαν διὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τῆς ὑπὸ τῆς κινίνης προκαλουμένης αἰμοσφαιρινοῦριαις, ἐπὶ τεκμηρίων καθαρῶς θεωρητικῶν καὶ στηριζομένων ἐπὶ ἥμισυ βεβασίμων παρατηρήσεων.

Ἡ αἰμοσφαιρινοῦρία οὐδέποτε προκαλεῖται ὑπὸ τῆς κινίνης.

Ἐκ τούτου πηγάζει ἡ δημιουργικὴ δόγματος ἀποκλειστικῶς θεωρητικοῦ, καταδικάζοντος τὴν κινίνην, τοῦ λοιποῦ διαγραφομένην ἐκ τῆς θεραπείας τῆς αἰμοσφαιρινοῦριαις, τῆς φρικώδους καὶ ἐπιφόβου ταύτης νόσου, ἣτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε, ὡς ἀποδειχθήσεται κατωτέρω, ἢ ἡ μάλλον κοινὴ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐκδήλωσις τῆς ἐλομιάνσεως.

Οἱ τῆς σήμερον ἰατροί, εὐρισκόμενοι ἀπέναντι δῆθεν κινινικῆς αἰμοσφαιρινοῦριαις, περιορίζονται εἰς τὸ γὰρ ὑποβάλλ-

λωσι τοὺς ἀσθενεῖς αὐτῶν, εἰς ἥμισθα ἀποτελεσματικὰς καὶ μόλις ἀναληπτικὰς καὶ τονωτικὰς θεραπείας, οἷσι, ἢ χρῆσις τοῦ κυανοῦ τοῦ μεθυλίου καὶ τοῦ τεχνητοῦ ὀρροῦ. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, οἱ ἀντισχόντες ἀσθενεῖς ἐπανευρίσκονται, κατὰ τὴν ἀνάρρωσίν των, ὑπὸ τὰς αὐτὰς ὑφ' ἧς καὶ πρὸ τῆς θεραπείας ταύτης παθολογικὰς συνθήκας

Ἡ αἰμοσφαιρινουρία οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ μορφὴ τῆς ἐλομιάνσεως.

Πλείστοι ἐκ τῶν εἰς τὴν ἀνωτέρω θεραπείαν ὑποβληθέντων ἀσθενῶν ἐξετασθέντες εὐρέθησαν ὅτι ἐξηκολούθου ἔχοντες ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν, οὐ μόνον τὸ πλάσμαδιον ὑφ' ὅλας αὐτοῦ τὰς βιολογικὰς μορφάς, ἀλλὰ, τὸ ἔτι ἐκπληκτικώτερον, παρουσιάζον εἰσέτι ἐν τῷ πλάσματι τὴν τοξινιμίαν ἣτις εἶχε προκαλέσῃ τὴν αἰμοσφαιρινουρίαν, εὐθύς ἅμα ἢ κινίνη χορηγηθῆ ἐκ νίου. Τοῦτο ἀποδείκνυσιν ὅτι ὁ ὀρρὸς τοῦ αἵματος τοῦ ἀσθενοῦς τούτου ἐξακολουθεῖ ἔχων τὴν ἐλώδη αἰμοσφαιρινιμίαν.

Εἶναι σχεδὸν ἀποδεδειγμένον ἐπιστημονικῶς σήμερον, ὅτι ἡ κινίνη ἐπιφέρει ἀξιοσημεῖωτον ἀλλοίωσιν ἐπὶ τῶν μορφολογικῶν στοιχείων τοῦ αἵματος, ἀλλ' εἶνε βέβαιον, κατὰ τρόπον ἀπολύτως θετικόν, ὅτι ἡ ἐνεργεῖα αὕτη τῆς κινίνης οὐδὲν εἶνε ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ πλάσμαδιου ἐπιγιγνομένην.

Ἴδου τί περὶ τούτου λέγει ὁ Καθηγητὴς *Laveran*:

»Ἡ κινινικὴ αἰμοσφαιρινουρία ἐμελετήθη ἰδίᾳ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν Κερκμήτσζ, Θεοφανίδου, Παμπούκη, Χωματιανοῦ καὶ Σπ. Κανέλλη.

Κατὰ τὸν *Tomaselli* καὶ *P. Moscato*, ἡ κινίνη δύνανται

τις νὰ παρκαγάγη οὐ μόνον τὴν αἰμοσφαιρινουρίαν, ἀλλὰ ὡσχύτως χολώδη αἰμοσφαιρινουρικὸν πυρετὸν, καὶ τὸ πλεῖστον τῶν περιπτώσεων τοῦ χολώδους αἰμοσφαιρινουρικοῦ τῶν θερμῶν κλιμάτων ἔδει ν' ἀποδοθῶσι μᾶλλον εἰς δηλητηρίασιν διὰ τῆς κινίνης ἢ εἰς τὴν ἐλομιάσιν. Ἡ γνώμη αὕτη ἐπανελήφθη τελευταῖον καὶ ὑπερησπίσθη μετὰ πολλοῦ ταλάντου ὑπὸ τοῦ Κεθληγῆτος *Koch*.

Ὁ *Koch* ἐρεῖδεται ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἐξέτασις τοῦ αἵματος, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀναζητήσεως τῶν αἱματοζωαρίων τῆς ἐλομιάσεως, εἶνε συχνάκις ἀρνητικὴ πρὸς τοὺς ὑπὸ χολώδους αἰμοσφαιρινουρικοῦ προσβεβλημένους ἀρρώστοις· ἀλλὰ δύναται τις ν' ἀπαντήσῃ εἰς τοῦτο: 1ον) Ὅτι ἡ π. ρουσίξ τῶν αἱματοζωαρίων παρετηρήθη εἰς τινὰς τῶν ἀσθενῶν τούτων. 2ον) Ὅτι ἐν ταῖς περιπτώσεσιν αἰμοσφαιρινουρίας, τὰ περιέχοντα πικράσιτα πάσχοντα αἰμοσφαιρικὰ τάχιστα καταστρέφονται, τοῦθ' ὕπερ ἐξηγεῖ τὴν στιγμιαίαν ἐξαφάνισιν τῶν αἱματοζωαρίων.

Ὁ χολώδης αἰμοσφαιρινουρικὸς πυρετὸς οὐδόλως παρατηρεῖται εἰμὴ πρὸ ἀρχαίοις ἐλονοσοῦσιν· ἐσημειώθη πρὸ ἀρρώστοις, οἵτινες δὲν εἶχον λάβῃ ἀρτίως τοιαύτην.

Τέλος, ἡ διὰ κινίνης θεραπεία, ἐμφρόνως χορηγημένης, παρέχει πολλάκις εὐάρεστα ἀποτελέσματα ἐν τῇ νόσῳ ταύτῃ, τοῦθ' ὅπερ ἤθελεν εἶσθαι παράδοξον ἂν ἀληθῶς προὔκειτο περὶ κινινικῆς δηλητηρίασεως.

Ἐπολείπεται ὡσχύτως πρὸς ἐξήγησιν διατί ὁ χολώδης ἐκ κινίνης αἰμοσφαιρινουρικὸς πυρετὸς δὲν παρατηρεῖται εἰς ἀπαντα τὰ μέρη, ἐν οἷς βασιλεύει ἡ ἐλομιάσις, εἰ καὶ ἡ κινίνη τυγχάνει οὔσα γενικῆς χρήσεως».

• Η κινίνη καὶ τὸ Πλασμώδιον.

Παγκοίνως τυγχάνει ὄν γνωστὸν ὅτι, ἐπὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν ἢ κινίνη, ἐσωτερικῶς χορηγουμένη ἢ ὑποδορεῖως ἐνιεμένη, ἐπιφέρει ἐν βραχεῖ χρονικῶ δικστήματι τὴν τελείαν ἐκ τῆς κυκλοφοροῦσης μάζης τοῦ αἵματος ἐξαφάνισιν τοῦ σωματίου τοῦ *Lauegan*. Τοῦτο, ὡς αὐτῶς, εἶνε ἀνμφισβήτητον, πάντως ὁμῶς ὑπὸ ὄρους.

Ἐκ παρατηρήσεων, ὄντως, συνάγεται ὅτι, ἡ ἐξαφάνισις αὕτη τοῦ Πλασμωδίου δὲν λαμβάνει χώραν εἰμὴ μόνον ἦταν, διὰ τῆς αἵματολογικῆς ἐξετάσεως, ἀναγνωρισθῆ ὅτι, ὁ ἀσθενὴς εἶνε προσβεβλημένος ὑπὸ προσκίρου ἀναιμίας 1ου πρὸς τὸν 2ον βαθμὸν, δεικνυούσης, ὅτι ἡ αἵματοποιητικὴ δύναμις εἶνε εἰσέτι ἄθικτος καὶ ἰσχυρὰ ἐν τῷ κατὰ τοῦ Πλασμωδίου ἀγῶνι.

Τούναντίον, ἡ ἐξαφάνισις αὕτη δὲν ἀναφίνεται ἐπὶ τῆς μικροσκοπικῆς πλκῆς διὰ τοὺς ἀσθενεῖς, οἵτινές εἰσι προσβεβλημένοι ὑπὸ ἀναιμίας 2ου πρὸς τὸν 3ον βαθμὸν, μόνιμου ἤδη, ἐν τοῖς ἰστοῖς τῶν ὁποίων εὔρηται ἐγκτεστημένον τὸ Πλασμώδιον, αἱ προσβολαὶ τοῦ ὁποίου συνέτειναν εἰς τὸ νὰ ὑποκύψῃ τὸ αἵματοποιητικὸν σύστημα εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε νὰ καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἐκπλήρωσις τῆς φαγοκυττώσεως.

Ἡ κινίνη ἐσωτερικῶς χορηγουμένη ἢ ἐνιεμένη ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, οὐ μόνον δὲν παρακωλύει πρῶς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πλασμωδίου ἐπὶ τῆς μικροσκοπικῆς πλκῆς, ἀλλὰ προσέτι τοῦτο αὐξάνει, παλλαπλασιάζεται καὶ κερουσιάζεται μετὰ ζωτικότητος καὶ βιολογικῆς ἐξελίξεως καταφανεστάτης.

Εἰς τινες χρονίους τύπους τῆς ἐλομιάνσεως, παρατηρήθη λίαν χαρακτηριστικὸν συμπτωματικὸν παράδοξον. Ἐνῶ δηλ. ἡ ἐξέτασις τοῦ αἵματος, πρὸ τῆς παροχῆς τῆς κινίνης, ἦν σχεδὸν ἀρνητικὴ διὰ τὰ σωματικά του *Laveran*, ἄτινα παρουσιάζοντο ἐπὶ τῆς μικροσκοπικῆς πλκῆς ὑπὸ τὴν σφαιρικὴν ἢ ἡμισεληνοειδῆ μορφήν μετὰ ἢ ἄνευ χρωστικῆς οὐσίης, μετὰ τὴν ἔνεσιν τῆς κινίνης τοῦναντίον, καὶ ἐν διαστήματι ἐνὸς τετάρτου μέχρι μιᾶς ὥρας, ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ τὸ σωματίον τοῦ *Laveran* πολλαπλασιαζόμενον ἐν αὐτῇ καὶ παρουσιαζόμενον ὑφ' ὅλας τὰς βιολογικὰς αὐτοῦ μορφὰς καὶ ἰδίᾳ ἐν καταστάσει νάνου σωματίου μετὰ ἢ ἄνευ χρωστικῆς οὐσίης, καὶ ὡς σωματίον μαστιγοειδές !

Εἰς τρόπον ὥστε, ἂν, διὰ κλινικὸν τινὰ μὴ διατιθέοντα μικρὸν μικροβιολογικὸν ἐργαστήριον, ἡ ἐλώδης προσωπὴ μετὰ τῆς γεώδους χροίης ἐπὶ τῶν ῥωθῶνων, τῶν πνευμῶν, τῶν ὠτων, ὡς καὶ τὰ γενικά κλινικά φαινόμενα τὰ ὀφειλόμενα εἰς τὴν κινίνην, παρέχουσι πολὺ τιμον, ἀλλ' ἀπατηλήν, ἔνδειξιν τῶν ἐν τῷ ὄργανισμῷ συμβαινόντων, ἢ πλάνη αὕτη δὲν θέλει συμβῆ εἰς τοὺς ἔχοντας εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν τὸ ἀπαρτίτητον μικροσκοπίον.

Εἰς τούτους ἡ ἐξέτασις τῆς πλκῆς, μίαν ἢ δύο ὥρας πρὸ καὶ μετὰ τὴν λήψιν τῆς κινίνης, θ' ἀποκαλύψῃ τοὺς σημειωθέντας ἤδη ἀνωτέρω σημαντικούς ἰδίους χαρακτηριστας.

Ὡς θέλομεν ἴδῃ, ἡ ἐνέργεια αὕτη τῆς κινίνης, τοῦ προκαλεῖν τὸν πολλαπλασιασμὸν τοῦ πλασματίου, ἐκδηλοῦται μόνον ἐν τοῖς χρονίοις καὶ κλασικοῖς τύποις τῆς ἐλομιάνσεως (λαθραῖω πυρετῷ καὶ ἐλώδει κηχεξίᾳ) ὡς καὶ ἐν ταῖς βαρεῖαις καὶ ἐν πλήρει κλινικῇ ἐξελίξει μορφαῖς αὐτῆς.

Τούτου βεβαίου ὄντος, δύναται τις νὰ ἐρωτήσῃ ἂν οἱ ἰα-

τροί τῶν θερμῶν χωρῶν, ὁμοφώνως περὶδεχόμενοι τὴν κινινικὴν αἵμοσφαιρινουρίαν, μὴ ἀπατῶνται, καὶ ἂν τὸ φαινόμενον τοῦτο μὴδὲν ἄλλο ἢ ἡ κλητρὰ κλινικὴ ἀπάτη, ἥτις ἔπεισε καὶ αὐτὰς τὰς ἱατρικὰς κορυφὰς νὰ περὶδεχθῶσι ταύτην ὡς προσερχομένην ἐκ τῆς δῆθεν αἰμολυτικῆς ἢ ἐρυθρολυτικῆς ἐνεργείας τοῦ πολυτίμου καὶ ἰσχυροῦ εἰδικοῦ ἰαμακτοῦ : τῆς κινίνης ;

Κινινικὴ ἀντίδρασις καὶ χημιοταξία

Θέλομεν ὅθεν περιορισθῆ εἰς τὸ νὰ εἴπωμεν ὅτι, τὸ δῆθεν ὑπὸ τῆς κινίνης προκαλούμενον φαινόμενον τοῦτο, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἡ ἀντίδρασις αὐτῆς, ἣν ὠρίσκαμεν ἤδη, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι, ἐν τῇ αἵμοσφαιρινουρίᾳ, ἵνα λάβῃ αὕτη χώραν, δεῖται παραγόντων τινῶν, ὧν οἱ κυριώτεροι εἶνε ἡ αἰμολυτικὴ ἀνεπάρκεια τοῦ ἥπατος καὶ σπληνός, καὶ ἡ τελεία τοξιναιμία, ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ κίνησις δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπενέγκῃ τὴν βραεῖαν ταύτην παθολογικὴν ἐπιπλοκήν.

Πλὴν τούτου δέ, ἐπὶ μεγάλῃς παθολογικῆς κλίμακος τῆς ἐλομάνσεως, οὐδὲ τῆς κινινικῆς αἵμοσφαιρινουρίας ἐξακουμένης, ἐξακριβοῦται ἡ ὕπαρξις παθολογικῆς ἀντιδράσεως, προκαλουμένης ὑπὸ τῆς κινίνης, ἐν καλῶς καθωρισμέναις περιπτώσεσιν ἐλομάνσεως.

Ἄφ' ἑτέρου, αἱ τελευταῖαι ἀνακλύψεις τῆς βιολογικῆς χημείας καὶ τῆς μικροβιολογίας, αἱ ὀφειλόμεναι εἰς τὰς ἐργασίας τῶν *Métchoukoff*, *Büchner*, *Chalme*, *Smith*, *Duclaux* καὶ ἑτέρων, ἀπέδειξαν ὅτι, ἡ θεωρία τοῦ σοφοῦ *Métchnikoff* ἐπὶ τῆς ἀρνητικῆς χημιοταξίας, τῆς ἀντιδράσεως καὶ φαγοκυττώσεως ἐπὶ τῶν μεγάλῃς τοξικότητος μικροβίων

ἢ ἐπὶ τῶν τοξινῶν αὐτῶν, ἔρχεται εἰς ὑποστήριξιν τῆς περὶ κινινικῆς ἀντιδράσεως θεωρίας ταύτης.

Κατὰ τοὺς συγγραφεῖς τούτους, τὰ μονοπύρηνα αἰμοσφαίρια, ὧν ὁ ἀριθμὸς αὐξάνει κατὰ τὴν διάρκειαν ἐλώδους πικροξυσμοῦ, εἰσὶν οἱ πκράγοντες τῆς διαλύσεως, ἀπορροφήσεως ἢ ἀφετεροιώσεως τῶν εἰς τὴν κυκλοφορίαν εἰσαγομένων φαρμάκων. Τὰ αἰμοσφαίρια ταῦτα προσλαμβάνουσι τὴν κίνησιν ἐν τῷ πρωτοπλάσματι αὐτῶν, ἵνα διευθύνωσιν αὐτὴν εἰς ἐκεῖ ἔνθα ἀπαιτεῖ τοῦτο ἡ ἀνάγκη τοῦ ὀργανισμοῦ. Κατὰ τὴν γνώμην δὲ πολλῶν, ὁ τύπος ἐκλογῆς τῶν μονοπυρήνων αἰμοσφαιρίων εἶναι τὰ αἵμα-τοποιητικὰ ὄργανα, ἐν τοῖς ἴστοις τῶν ὁποίων διακένουσι τὰ πλάσμιώδια, ἰδίᾳ δὲ ὁ σπλήν, τὸ ἦπαρ καὶ ὁ μυελὸς τῶν ὀστέων.

Εἰς τὰ ὄργανα δὲ ταῦτα εἶναι συγκεντρωμένα τὰ σωματῖα τοῦ *Laveran* καὶ ἐν αὐτοῖς τελεῖται ἡ ἀρνητικὴ ἢ θετικὴ χημιοταξία. Ἐν, ἐπὶ παραδείγματι, ἐν τῷ φαγοκυτταρικῷ ἀγῶνι, ἐθριάμβευσαν τὰ φαγοκύτταρα, δρᾷ ἡ θετικὴ χημιοταξία, καὶ, κατὰ συνέπειαν, τὰ πλάσμιώδια μετὰ τῶν τοξινῶν αὐτῶν καταστρέφονται ἀπορροφώμενα ὑπὸ τῶν φαγοκυττάρων. Ἐν, τούναντίον, ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ θριαμβεύουσιν, ὁ ὑπερβάλλον πολλαπλασιασμός τοῦ πλάσμιωδίου καὶ ἡ ἔντανος τοξικότης αὐτοῦ, δρᾷ τότε ἡ ἀρνητικὴ χημιοταξία, ἐπαγομένη τὴν ἐπιδείνωσιν ἀπάντων τῶν νοσολογικῶν συμπτωμάτων, συνέπειαν τῆς φαγοκυτταρικῆς ἀνεπαρκείας.

Η ΔΙΑ ΤΗΣ „ΜΟΥΣΕΪΝΗΣ” ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΟΜΙΑΝΣΕΩΣ

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ἔπεται ὅτι, τὸ μόνον ὑπὸ τοῦ πλασμωδίου προσβλλόμενον ὄργανον, τὸ μόνον ὅπερ τελικῶς γίγνεται θῦμα αὐτοῦ, εἶναι τὸ αἵματοποιητικὸν κέντρον, ὃ ἀπαρξίτητος παράγων τῆς ζωικῆς δυνάμεως.

Τὸ **πλασμώδιον** ζῆ καὶ ἀναπτύσσεται δαπάναις τῶν πυρῶν αἰμοσφαιρίων, ἐπαγόμενον παρὰ τῶ ἐλονοσοῦντι ἀναιμίαν 1ου βαθμοῦ, ἥτις ἀκαταπαύστως βκίνει ἐπίδεινουμενη.

Ἡ βάσις ὄθεν τοῦ διὰ τῆς νέας φαρμακευτικῆς σκευασίας «Μουσεΐνης» θεραπευτικοῦ συστήματος, τοῦ παρὰ τοῦ διακεκριμένου Ἑλληνοσ ἱατροῦ, Μουσεῦσ κατὰ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν συνιστωμένου δι' ἧ καὶ ὑψίστη προσγίγνεται τῇ ἐλληνικῇ ἐπιστήμῃ τιμῆ, εἶναι ἀπλουστάτη: Ὑποστηρίζει τὴν ζωικὴν δύναμιν τοῦ ὄργανισμοῦ, διὰ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ αἵματοποιητικοῦ συστήματος, ὅπερ δεόν νὰ ᾖ πάντοτε ἔτοιμον, οὐ μόνον εἰς τὴν ἀντικείμενισιν τοῦ ὑπὸ τοῦ πλασμωδίου προσβεβλημένου αἵματος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δικτήρησιν τῆς φυσιολογικῆς ἰσορροπίας τοῦ αἵματος καὶ τῆς φαγοκυτταρικῆς δυνάμεως, καθ' ἅπαντα τὸν ἀγῶνα τοῦτον, καὶ συγχρόνως μειοῦν τὴν τοξικότητα τοῦ πλασμωδίου, προσβλλομένου καὶ κῦτοῦ διὰ τοῦ τοσοῦτον παγκοσμίως καὶ ἀνεγνωρισμένης ἐνεργείας εἰδικοῦ φαρμάκου, τῆς κινίνης.

• Η σύνθεσις αὐτῆς

Ἡ «Μουσεΐνη» περιλαμβάνει, ἐν μέσῳ εἰδικῶς καταλ-

λήλω, σίδηρον, οργανικόν αρπενικόν, στρυχνίνην, κινίνην καὶ κυανκὺν τοῦ μεθυλίου. Παρσκευάζεται δὲ ὑπὸ τρεῖς μορφαί : εἰς φύσιγγας δι' ἐνέσεις, καταπότια καὶ σεράπιον.

Ἡ «Μουσεΐνη» εἰς ἐνέσεις

Διὰ κυτίου περιέχοντος 14 φύσιγγας, ὁ ἰατρὸς δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀπειλητικωτέραν κακοήθη μορφήν τῆς ἐλομιάνσεως ἐν χρονικῷ δικστήματι ποικίλλοντι ἀπὸ 1 μέχρι 3 ἡμερῶν. Ἡ πρώτη διὰ Μουσεΐνης ἐνέσις (φύσιγγ' ὑπ' ἀρ. 1) προκαλεῖ ἐν τῷ ὄργανισμῷ ἀντίδρασιν, καί, ἐκ ταύτης ὀδηγούμενος ὁ ἰατρὸς, θά καθορίσῃ κατὰ ποίαν στιγμήν ὀφείλει νὰ ἐνεργήσῃ νέας ἐνέσεις. Ἡ Μουσεΐνη ἐπιφέρει ἐν τῷ ὄργανισμῷ τὴν ἀρνητικὴν ἢ θετικὴν χημιοταξίαν τοῦ *Metchnikoff*, "Ἄν ἡ φαγοκύττωσις νικήσῃ (χημιοταξ. θετικὴ) ἢ ἀντίδρασις αὕτη ἔσεται ἀσήμαντος. "Ἄν τούναντίον, τὸ πλασμῶδιον ἦνε ὁ νικητὴς (χημιοταξία ἀρνητικὴ) θέλει προκαλέσῃ, διὰ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοξικότητός του ἐπιδείνωσιν ἀπάντων τῶν νοσολογικῶν φαινομένων, δυναμένην νὰ ἐπενέγκῃ εἰς ἄκρον ἀνησυχητικὴν γενικὴν κατάστασιν.

Κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην ἡ Μουσεΐνη, ἐνιεμένη ἐκ νέου (φύσιγγ' ὑπ' ἀρ. 2) καὶ κατ' ἐπαναλήψεις συνδεδασμένως, θέλει ἐνεργήσῃ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐπὶ τοῦ πλασμῶδιου. Ἐν σχετικῶς βραχεῖ χρονικῷ δικστήματι, ἡ Μουσεΐνη ἔσεται κυρίως τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἐν γένει, ἐν λίαν βραεῖ κακοήθει πυρετῶ, ἡ Μουσεΐνη θέλει ἐνεργήσῃ μετὰ 48 ὥρας. Ἐν κακοήθει δὲ πυρετῶ οἰκσθήποτε βρῦρτητος, ἡ ἐνέργεια θέλει παρρχθῆ ἐντὸς 36 ὥρων. Πε-

ριπτώσεις μάλιστα αίμοσφαιρινουρίας δύνανται να βελτιωθῶσιν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐνέσεως.

Ὁ ἰατρός ὅστις θὰ ὑποβάλλῃ τὸν ἄρρωστον αὐτοῦ εἰς ἐνέσεις Μουσεΐνης ὀφείλει νὰ ἐπιβλέπῃ αὐτὸν τοῦλάχιστον κατὰ 8ωρον διαρκουσῶν τῶν πρώτων 24 ὥρων, ἵνα ἢ ἐνήμερος τῆς πορείας τῆς νόσου· δέον ὡσαύτως νὰ ἐξειιάζῃ τὰ οὔρα μεθ' ἐκάστην οὔρησιν, τοῦθ' ὅπερ παρεχει πολύτμα σημεῖα διὰ τὴν πρόγνωσιν τῆς νόσου. "Αν, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ ἀσθενὴς, ἀπὸ τῆς πρώτης ἐνέσεως παρουσιάζῃ ἐν τοῖς οὔροις αὐτοῦ, κυκνοῦν χροῶμα, ἢ διάρκειαν τῆς ἐπιδεινώσεως δὲν θὰ ὑπερβῇ τὰς 18 ὥρας. "Αν τὰ οὔρα παρουσιάζωσι κίτρινον χροῶμα, τοῦτο εἶνε ἔνδειξις ὅτι ἡ ἴκσις εἶνε λίαν προσεχῆς. "Αν ὅμως, τοῦνκτίον, τὰ οὔρα καθίστανται ῥοδοειδῆ, ἀνοικτοέρυθρα, βθυέρυθρα ἢ μελανέρυθρα, ἢ κατὰστασις τοῦ ἀσθενοῦς ἐξκκολουθῆσιν ἐπιδεινυμένη κατὰ τὰς πρώτας 36 ὥρας καὶ ὁ ἰατρός ὀφείλει νὰ μὴ ἐγκαταλίπῃ τὸ προσκεφάλιον τοῦ ἀσθενοῦς.

Κυριώδεις κανόνες οὓς ὀφείλει νὰ ἀκολουθῇ ὁ ἰατρός ἔχων εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ μικροσκόπιον

Ἐκτὸς τῆς ἐπιδεινώσεως ἢ βελτιώσεως τῆς καταστάσεως τοῦ διὰ τῆς Μουσεΐνης θεραπευομένου ἀσθενοῦς καὶ τῆς ἐν τοῖς οὔροις παρουσίας τῶν ἀνωτέρω ὑποδειχθέντων σημείων, ἰδοὺ οἱ τρεῖς κυριώδεις κανόνες, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν βᾶσιν τοῦ διὰ τῆς Μουσεΐνης θεραπευτικοῦ συστήματος, στηριζομένου ἐπὶ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως:

1ον) "Αν ὁ ἰατρός προσκληθῇ ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ κακοήθους αίμοσφαιρινουρικοῦ πυρετοῦ, θὰ ἐπέμ-

βη ανά εξ ἢ ὀκτὼ ὥρας. Τὸ λεπτὸν τότε σημεῖον εἶνε ἡ διάγνωσις τοῦ βαθμοῦ ἀναιμίας τοῦ ἀσθενοῦς, ἐξ ἧς ἐξαρτηθήσεται ὁ καθορισμὸς τοῦ διαβήματος τῆς θεραπείας ἐν ἐξ μέχρις ὀκτὼ ὥρων.

2ον) "Αν ὁ ἰατρὸς προσκληθῆ μετὰ τὸ πρῶτον ῥίγος, αἱ ἐπεμβάσεις θέλουσιν εἶσθαι τοσοῦτω συντομώτεροι, ὅσω μικρότερος εἶνε ὁ διακρεῦσας ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδηλώσεως χρόνος καὶ ἐφ' ὅσον τὸ 1ον, 2ον, 3ον, 4ον καὶ αὐτὸ τὸ 5ον ῥίγος, ἐπῆλθον. "Ὅθεν αἱ ἐνέσεις θέλουσιν εἶσθαι τοσοῦτω συχνότεροι ὅσω τὰ ῥίγια θέλουσιν εἶσθαι πολυαριθμότερα.

Ἐπὶ παραδείγματι, ἂν ὁ ἰατρὸς προσκληθῆ μετὰ τὸ 5ον ῥίγος, θὰ ἐνεργήσῃ μίαν ἐνεσιν ἀνά δύο ὥρας· μετὰ τὸ 4ον ῥίγος, ἀνά 4ωρον μετὰ τὸ 3ον, 2ον ἢ 1ον ῥίγος ἀνά 8 ἢ 10 ὥρας.

3ον) "Αν τέλος ἡ ἀντίδρασις τῆς ἐπεμβάσεως ἐκδηλῶται δι' ἐπιδεινώσεως ἀπάντων τῶν νοσολογικῶν συμπτωμάτων, ὁ ἰατρὸς θὰ λάβῃ ὡς κανόνα μίαν ἐνεσιν κατὰ 4ωρον μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν τὰ συμπτώματα ταῦτα ἄρχονται βελτιούμενα.

"Ὅθεν ὁ ἰατρὸς εὐρίσκεται ἀπέναντι προβλήματος, οὐτινος ἡ λίκν λεπτὴ λύσις ἐξακρῆται ἐκ τῶν μέσων, ἅτινα ἔχει εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ ὅπως ποιήσῃται τελείαν διάγνωσιν τῆς νόσου

Πρὸς τοῦτο μεγάλως θέλει διευκολυνθῆ ὑπὸ τοῦ μικροσκοπίου, ὑπερ ἀμέσως ἀποκλύπτει αὐτῷ διὰ τῆς τελείας ἐξετάσεως τοῦ χύματος, τὰς δύο κατωτέρω κυριώδεις καταστάσεις, αἵτινες καθυδηγήσουσι τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ.

1η Περίπτωσης.— Παρκτηρούνται ἐν τῷ μικροσκοπικῷ πεδίῳ :

α'.) Ἡ παρουσία τῆς αἰματοβλαστικῆς κρίσεως.

β.) Ἡ παρουσία νάνων αἰμοσφαιρίων.

γ'.) Ἡ ἀπουσία νάνων αἰμοσφαιρίων μετὰ ζωηρῶν κινήσεων.

δ'.) Ἡ ἀπουσία ἐλώδους χρωστικῆς οὐσίας ἐν τοῖς σωματίοις τοῦ *Laueran* καὶ ἐν ταῖς πλασματικαῖς αὐτῶν μάζαις.

Ταῦτα εἰσι σημεῖα ἀρίστης προγνώσεως καὶ ἀρκέσει νὰ ἐπέμβῃ ἀνὰ 8 ἢ 10 ὥρας.

2α Περίπτωσης.— Ἐν παρκτηρῶνται ἐν τῷ μικροσκοπικῷ πεδίῳ :

α'.) Ἡ ἀπότομος καὶ τυχεῖς ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πυρῶν αἰμοσφαιρίων.

β'.) Ἡ παρουσία ἀνκριθμῆτων μελανῶν σωματίων μετὰ χρωστικῶν κοκκίων καὶ ζωηρῶν κινήσεων.

γ'.) Ἡ ἐμφάνισις γιγαντοκυττάρων.

δ'.) Ἡ ἐμφάνισις ἐμπυρήνων πυρῶν αἰμοσφαιρίων.

ε'.) Ἡ ἐμφάνισις ὑπερχρωματοκυττάρων.

ς'.) Ἡ ἐν τῷ πλάσματι τοῦ αἵματος (ὄρροῦ τοῦ αἵματος) παρουσία τῆς αἰμοσφαιρίνης, οὐροχολίνης, χολοπρασίνης, καὶ ἐτέρων.

ζ.) Ἡ μὴ συσταλτικότης τοῦ ὄρρου.

η'.) Ἡ παρουσία λευκοῦ ὄρρου.

θ'.) Ἡ ἀπουσία τῆς αἰματοβλαστικῆς κρίσεως.

ι'.) Ἡ ἀπουσία νάνων αἰμοσφαιρίων.

ικ'.) Ἡ παρουσία κρυστάλλων ἐν σχήματι βότρουοι χρώματος ὄρφνερόθρου.

ιβ'.) Ἡ παρουσία φλεγμονωδῶν πλκῶν.

Ἄπαντα τὰ σημεῖα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ἀνμφισθητή-
τως τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ αἵματοποιητικοῦ κέντρου, ἐμμη-
δένισιν τῆς φηγοκυττώσεως, τοξικότητα τοῦ πλκμωδίου
βρεῖαν κκτάστικσιν τοῦ ἀσθενοῦς. Ἡ διὰ τῆς Μουσεῖνης
θεραπεύει δέον γὰ ἐπικνχλαμβάνηται τότε ἀνὰ 4 ἢ 6 ὥρας.

Ἐν ἡ περιπτώσει ὁ ἰατρὸς δὲν θὰ εἶχεν εἰς τὴν διά-
θέσιν αὐτοῦ μικροσκοπίου, θὰ ὀδηγηθῆ βασιζόμενος,

1ον) Ἐπὶ τῆς μᾶλλον ἢ ἥττον ἰχυρῆς ἀντιδράσεως κκί
τῆς ἐννοίης τῆς ἀντιδράσεως τχύτης· ἥτις ἐπακολουθήσει,
τῆ πρώτῃ ἢ δευτέρῃ αὐτοῦ ἐπεμβάσει.

2ον) Ἐπὶ τοῦ μᾶλλον ἢ ἥττον μακροῦ χρόνου, κκθ') ὄν
τὰ οὔρα κκρουσιάζουσιν ἰζήματα ὀφρονόρυθρα, ὀφρονόρυθρο-
πράσινα ἢ κκχροπράσινα.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 φύσιγξ ἐνίεται ἄπαξ ἀνὰ 24 ὥρας.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 2 φύσιγξ ἐνίεται, κκτὰ τὴν ἀνωτέρω μνη-
μονευθεῖσαν ἐνδειξιν, ἀνὰ 4, 6, 8, 10 ἢ 12 ὥρας.

Ἡ Μουσεῖνη ἐν τῇ ἐλώδει κκχεξία

Ἡ ἐλώδης κκχεξία εἶναι ἡ τρομερωτέρη μορφή τῆς
ἐλομιάνσεως, ἐνώπιον τῆς ὁποίης ὁ ἰατρὸς ἦν μέχρι τοῦ-
δε ἀφωπλισμένος, μὴ χορηγῶν ἢ ἥκιστα ἀποτελεσμα-
τικά φάρμακα. Ἄλλ' κί γενόμεναι ἐργασίαι κκτέδειξαν
ὅτι κί διογκώσεις τοῦ ἥπατος κκί σπληνός ὀφείλονται
οὐχὶ εἰς ἐκφύλισιν τῶν ἰσθῶν, ἀλλ' εἰς φυσιολογικὴν
ὑπερτροφίαν, προερχομένην ἐκ συσσωρεύσεως τῶν ἐρυθρο-
λυτικῶν κκί πλκσμχλυτικῶν τοῦ αἵματος προϊόντων, κκί
εἰς τὴν ἐν τοῖς αἵματοποιητικοῖς ὀργάνοις ἐγκάθειρξιν τοῦ
σωματίου τοῦ Laveran.

Ἡ Μουσεῖνη ὀφείλει τὴν ἀποτελεσματικότητά αὐτῆς

εἰς τὸ ὅτι παρακωλύει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πλασμοδίου, ἐνῶ συγχρόνως τανοῖ τὰ αἱματοποιητικὰ κέντρα, ἐπαγομένη, ἐν βραχεῖ χρονικῶ διαστήματι, τὴν ἐξαφάνισιν τῆς διογκώσεως ταύτης καὶ τὴν τυχθεὶαν ἀνάρρωσιν τοῦ ἀσθενοῦς.

Περὶ τῆς ἐν γένει κατὰ τῆς ἐλομιάνσεως λίαν ἀποτελεσματικῆς ἐνεργείας τοῦ ἀρίστου τούτου Φαρμακευτικοῦ σκευάσματος, ἰδοὺ τὶ εἶπεν, ἐν τινι συνεδριάσει τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν, ὁ πρόεδρος αὐτοῦ, ὁμιλῶν περὶ τῶν ἀρίστων περὶ ἐλομιάνσεως ἐργασιῶν τοῦ διαπρεποῦς Ἑλλήνου ἱατροῦ καὶ συνθέτου τοῦ φαρμάκου τούτου Μουσέου :

«..... Τέλος, συνέθεσε φάρμακον, τὴν *Μουσεῖνην*, ὅπερ εἶναι τὸ ἀληθὲς εἰδικὸν ἴχμα ἀπασῶν τῶν μορφῶν τῆς ἐλομιάνσεως.»

ΤΑ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΕΛΩΔΗ ΜΕΡΗ

ΕΝ τῇ μελέτῃ ἡμῶν ταύτῃ θέλομεν περιγράψῃ τὰ ἐν Κρήτῃ ἐλωδῆ μέρη, κατὰ τὴν κατὰ νομοῦς, ἐπαρχίας καὶ δήμους γεωγραφικὴν αὐτῶν θέσιν, τὸ ὕψος, τὴν ἐν ἐκάστῳ αὐτῶν ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν νοσηρότητα καὶ τέλος τὰς μορφὰς καὶ τύπους, ὑφ' οὓς συχνότερον ἀπκντῶσιν ἐν αὐτοῖς οἱ ἐν λόγῳ πυρετοί.

Ἀρχόμεθα δὲ τῆς περιγραφῆς τῶν ἐν τοῖς δυτικοῖς νομοῖς τῆς νήσου κειμένων ἐλωδῶν μερῶν, καταλήγοντες εἰς τὴν τῶν ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς κειμένων.

Ἀναγκαῖον θεωροῦμεν, πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἐλωδῶν μερῶν τῆς νήσου, ν' ἀναφέρωμεν ὅτι, οἱ πλεῖστοι τῶν ποταμῶν τῆς Κρήτης εἶνε **Χεῖμαρροι**, σχηματιζόμενοι ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῶν χιόνων καὶ ἐξηρκινόμενοι κατὰ τὸ θέρος. Θεωροῦμεν δ' ἀναγκαῖον ὅπως ἀναφέρωμεν τοῦτο, καθ' ὅτι ἐκ τῆς μὴ τελείας τῶν ἐν λόγῳ χειμάρρων κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας ἀποξηράνσεως, ἐναπομένουσι συλλογαὶ στασίμου ὕδατος, ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως καὶ σήψεως τοῦ ὁποίου σχηματίζονται ἐστία εὐνοῦσαι καὶ ὑποθάλλουσαι τὴν γένεσιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων, καὶ κατὰ συνέπειαν, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπέκτασιν ἐν τοῖς πέριξ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν. Δύναται τις δ' εἰπεῖν ὅτι ἐν Κρήτῃ τὰ πλεῖστα τῶν ἐλωδῶν καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν τὴν λίαν εὐφορον ταύτην νῆ-

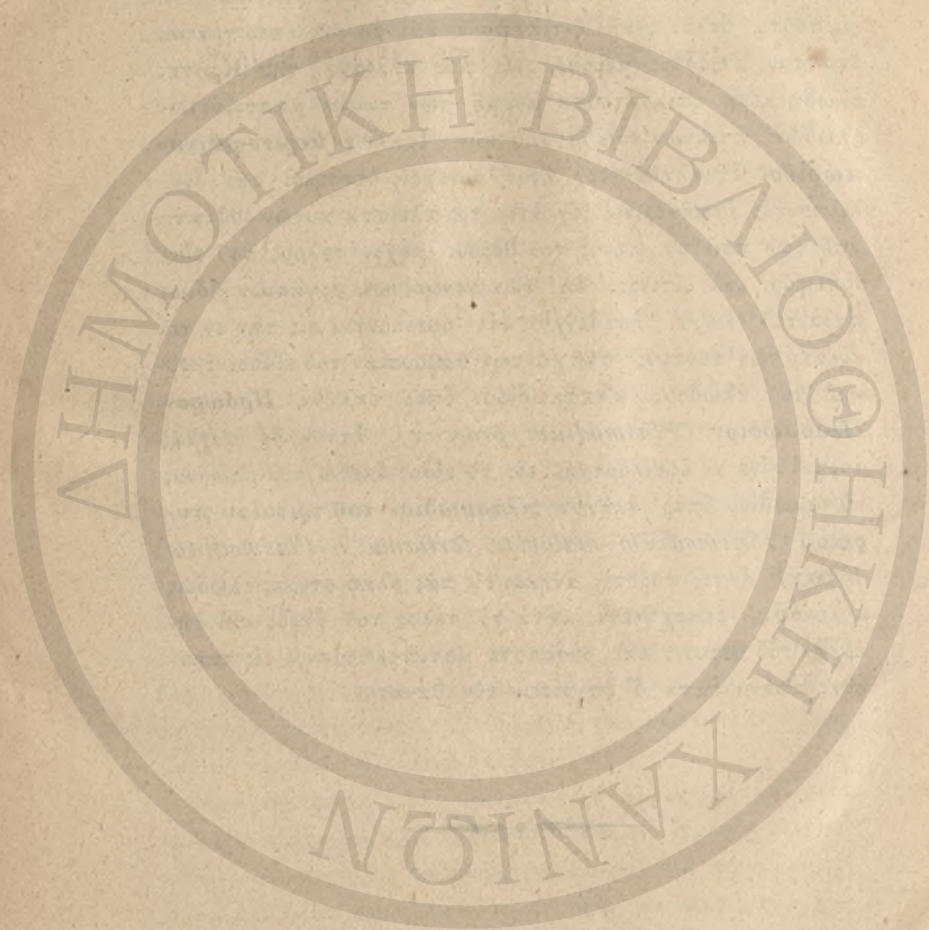
σον μαστίζοντες ἐλώδεις πυρετοί, τοιαύτην ἔχουσι τὴν κταγωγὴν καὶ προέλευσιν, τὸ λοιπὸν δὲ μέρος αὐτῶν, τὴν κακὴν διακρῦθμισιν τῆς κοίτης τῶν ποταμῶν, οἵτινες ἐνεκα τούτου λιμνάζοντες σχηματίζουσιν ἔλη.

Ὡστε, ὡς ἄλλως τε θὰ ἴδωμεν καὶ ἐν τῇ περιγραφῇ ἐκάστου τῶν ἐλωδῶν μερῶν, ἐν Κρήτῃ ὀλίγιστά εἰσι τὰ καθαρῶς ἐλώδη μέρη, δηλ. τὰ ὑπὸ ἐλωδῶν ἐκτάσεων περιβαλλόμενα. Τοῦτο δὲ ἔχει μεγίστην σημασίαν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἐξυγιάνσεως αὐτῶν, καθ' ὅτι δὲν ἀπειροῦνται πρὸς τοῦτο οὔτε μεγάλαι δαπάναι, οὐδὲ καὶ μεγάλα ἐξυγιαντικὰ ἔργα. Ἐν δὲ ἰδίᾳ δεόν νὰ σημειώσωμεν, ὅπερ συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς τὴν γένεσιν ἐλωδῶν ἐστιῶν καὶ τὴν ἐκ τούτου ἀνάπτυξιν τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν. Δηλ. εἰς τὰ πλεῖστα, ἵνα μὴ εἴπωμεν εἰς ἅπαντα, τὰ χωρὶς τῆς Κρήτης, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἀνεύρη τις συλλογὰς στασίμων ὑδάτων, σχηματιζομένης καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν χωρικῶν διὰ πῶσιν τῶν κατοικιδίων αὐτῶν ζῴων, καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη αὐτῶν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν προοριζομένης. Εἶνε δὲ γνωστὸν ἐκ τῆς Ὑγιεινῆς ὅτι, καὶ αἱ ἐλάχισται τῶν συλλογῶν στασίμων ὑδάτων ἀποτελοῦσιν ἔλη, καὶ ὅτι τὴν κύτην ἔχουσι αὗται σημασίαν καὶ σπουδαιότητα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐλωδῶν πυρετῶν, οἷον ἔχουσι καὶ αἱ μεγάλαι ἐλώδεις ἐκτάσεις.

Ἀνγκυκλιότατον ὄθεν, μεταξὺ τῶν ἄλλων μέτρων πρὸς τελείαν ἐξάλειψιν καὶ ἐξυγιάνσιν τῶν ἐν Κρήτῃ ἐλωδῶν μερῶν, νὰ συστηθῇ αὐστηρῶς, ἔστω καὶ διὰ ποινικῶν μέτρων, ἐπιβολῆς προστίμων, κλπ. τοῖς κατοικοῖς τῶν χωριῶν, ν' ἀποφεύγωσιν ὅπως ἐναπολείπωσι τοιαύτας συλλογὰς στασίμων ὑδάτων καὶ νὰ τηρῶσιν ἐν γένει, ἀκρην

καθαριότητα καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς πέριξ τούτων.

Θεωροῦμεν ἐπίσης ἀναγκαῖον ὅπως παρατηρήσωμεν ὅτι, ὡς τοῦτο θέλει γίνῃ ἀντιληπτὴν καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς ἐκάστου ἐλώδους μέρους, εἰς τὰ πλεῖστα τῆς Κρήτης ἐλώδη μέρη ἐπικρατοῦσα μορφή τῶν ταῦτα μαστιζόντων ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν **θερινοφθινοπωρινοὶ** ἐπικληθέντες, ἧτοι συνεχεῖς ὑφέσιμοι καὶ διαλείποντες ἀμφημερινοί, ἔχοντες τὰ πλεῖστα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ θέρους μέχρι τέλους τοῦ φθινοπώρου, καὶ οἵτινες, ἐκ τῶν γενομένων ἐργασιῶν ἰδίως παρὰ τοῦ *Golgi*, ἀπεδείχθη ὅτι ὀφείλονται εἰς τὴν ἐν τῷ αἵματι τῶν τούτους πασχόντων παρουσίαν τοῦ εἴδους ἐκείνου τοῦ ἐλώδους πλασμωδίου ὅπερ ἐκλήθη **Πρόωρον Πλασμώδιον** (*Plasmodium praecox*), ἧττον δὲ συχνὰ μορφὰ εἶνε αἱ ὀφειλόμεναι εἰς τὸ εἶδος ἐκεῖνο τοῦ ἐλώδους πλασμωδίου ὅπερ ἐκλήθη **πλασμώδιον τοῦ τριταίου πυρετοῦ** (*Plasmodium malariae tertianae* ἢ *Plasmodium Vivax*), ὅστις πυρετὸς ἀνήκει εἰς τὰς ἐλαφροτέρας ἐλώδεις μολύνσεις, ἐπερχόμενος κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔαρος καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους, καὶ οὐδέποτε μετατρέπόμενος εἰς κακοήθη, σπικνωτάτη δ' ἐπιφέρων τὸν θάνατον.

Α΄.

ΕΛΛΗΝ ΜΕΡΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΔΥΤΙΚΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ
ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Α΄.

ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ

Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ Β Δ τῆς Νήσου. Περιλαμβάνει δὲ τὴν πόλιν *Χανίων*, καὶ τὰς ἐπαρχιακὰς περιφερείας *Κυδωνίας*, *Κισσάμου*, καὶ *Σελύνου*.

Ιον) ΧΑΝΙΑ

(Πληθυσμ. 21001 κατ.)

Ταῦτα μετὰ τοῦ Κοῦμ.—Καπί, τῆς Χαλέπας, καὶ τῶν χωρίων Μουρνιδῶν, Περιβολίων, Γαλατᾶ καὶ Νταράτσου, ἀποτελοῦσι τὸν

ΔΗΜΟΝ ΧΑΝΙΩΝ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη κείμενα ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς μεγάλης κώμης τῶν *Περιβολίων*, ἐχούσης πληθυσμὸν 900 περίπου κατοίκων.

α΄.) *Γαρίπα*, χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 50 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανεῖας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε

περί τὰ 50 μέτρα, διακρέουσι δὲ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ ὕδατα ἐκ τῆς πηγῆς Μπουτσουνκρίων προερχόμενα, ἅτινα διηθούντα τὸ ἔδαφος αὐτοῦ μεταβάλλουσιν αὐτὸ εἰς τελευκτώδες, ἐξ οὗ καὶ οἱ προσβάλλοντες αὐτὸ ἐλώδεις πυρετοί.

Αἱ ἐν αὐτῷ ἐπικρατοῦσαι μορφῆς τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί, σπανιώτεροι δὲ οἱ τριταῖοι, ἔχοντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ θέρους μέχρι τοῦ 8)βρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων νοσηρότης ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 20 ο)ο περίπου.

β'.) **Πύργος**, χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 100 περίπου κατοίκων.

Ἡ θέσις αὐτοῦ εἶνε ἐπίπεδος. Παρ' αὐτὸ δὲ κεῖται ποταμός, οὗ τὰ ὕδατα λιμνάζοντα συντελοῦσιν εἰς τὴν γένεσιν ἐλῶν, ἐξ ὧν καὶ οἱ προσβάλλοντες αὐτὸ ἐλώδεις πυρετοί.

Καὶ ἐν αὐτῷ ἐπικρατοῦσαι μορφῆς τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί καὶ τριταῖοι, ἔχοντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ θέρους μέχρι τοῦ 8)βρίου.

Ἡ ἐκ τούτων δ' ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 20 ο)ο περίπου.

γ'.) **Μαρινιανά**, χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 20 περίπου κατοίκων.

Ὡσαύτως παρ' αὐτὸ κεῖται ποταμός, εἰς ὃν ὀφείλεται ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν, ἐξ ὧν καὶ οἱ προσβάλλοντες αὐτὸ ἐλώδεις πυρετοί.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν αὐτῷ ἐπικρατούσας μορφὰς τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν καὶ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν οὗτοι ἀριθμοῦσι τὰ πλείονα θύματα, τ' αὐτὰ παρατηροῦμεν ὡς καὶ διὰ τὰ

προηγούμενα, ἡ δὲ νοσηρότης ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 55 ο)ο.

δ'.) **Λαδᾶ—Μιτσοτάκη**, χωρίον (ἢ μᾶλλον συνοικισμός), ἔχον πληθυσμὸν 20 περίπου κατοίκων.

Περ' αὐτὸ κεῖται ποταμός, οὔτινος τὰ ὕδατα λιμνάζοντα σχηματίζουσιν ἔλη.

Ἐπικρατοῦσαι μορφῆ ἐλωδῶν πυρετῶν ἐν αὐτῷ καὶ ἐποχῇ, καθ' ἣν οὔτοι ἀριθμοῦσι τὰ πλείονα θύματα, αἱ αὐτὰ ὡς καὶ ἐν ταῖς προηγούμεναις.

Ἡ νοσηρότης δ' ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν ἀνέρχεται εἰς 50 ο)ο περίπου.

2ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΥΔΩΝΙΑΣ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 103 χωρία καὶ πληθυσμὸν 22, 638 κατοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη κατὰ Δήμους :

I

ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΔΑΣ—ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 20 περίπου χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Σοῦδα**, κωμόπολις παράλιος, ἔχουσα πληθυσμὸν 701 κατοίκων, καὶ διαιρουμένη εἰς δύο συνοικισμούς, ἐξ ὧν, εἰς μὲν τὸν, **Ἄνω Σοῦδαν** ἢ ἀπλῶς **Σοῦδαν** καλούμενον καὶ ἔχοντα πληθυσμὸν 367 κατοίκων, ὅπαντῶσιν ὀλίγιστα ἔλη, εἰς δὲ τὸν, **Κάτω Σοῦδαν** ἢ ἄλλως **Τουζλαν** καλούμενον, ὑπάρχουσι τὰ πλείονα ἔλη, κατέχοντα

ολόκληρον τελματώδη ἔκτασιν καὶ συγκοινωνοῦνται ἐνιαχοῦ καὶ μετὰ τῆς θαλάσσης.

Αἱ ἐν αὐτοῖς παρατηρούμεναι συχνότερον μορφαὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶναι οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ τριταῖοι, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατ' Ἰούλιον, Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἐν αὐτοῖς ἀνέρχεται εἰς 20⁰/₀, ἡ δὲ θνητότης εἰς 4—5⁰/₀, ἀριθμοῦσα ἰδίᾳ τὰ πλείονα θύματα μεταξὺ τῶν παιδῶν.

2ον) **Τσικαλαριά**, κώμη ἔχουσα πληθυσμὸν 387 κατοίκων.

Το ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτῆς εἶναι 20—25 μέτρα, ἀπέχει δὲ 20' τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει πεδιάδα, ἐν ἣ ὑπάρχουσιν ἔλη τινά, τὸ μίγμα ὅμως κατὰ τὸ πλεῖστον μεταφέρεται ἐκ Σούδας, ἐνθα τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων αὐτῆς ἐργάζεται εἰς χειρωνακτικὰς ἐργασίας, καὶ οἷτινες προσβλλόμενοι ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν ἐν αὐτῇ, μολύνουσι καὶ τοὺς λοιποὺς κατοίκους, διὰ μέσου τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς συχνότερας ἐν αὐτῇ μορφὰς τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν οὗτοι ἐπικρατοῦσι καὶ τὴν ἐκ τούτων νοσηρότητα καὶ θνητότητα, ταῦτά ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὡς καὶ διὰ τὰ προηγούμενα Σούδαν καὶ Τοῦζλαν.

//

ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΑΜΕΙΩΝ

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 20 περίπου χω-

ρίων, υπάρχουν τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη:

1ον) **Γέρω Λάκκος**, κώμη ἔχουσα πληθυσμὸν 250 περίπου κατοίκων, καὶ κειμένη κατὰ μῆκος τῆς κοίτης ποταμοῦ.

Ἐπικρατοῦσαι μορφὰί ἐν αὐτῇ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶναι οἱ δικλείποντες τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, ἔχοντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ θέρους μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ φθινοπώρου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων νοσηρότης κατ' ἔτος ἐν αὐτῇ ἀνέρχεται εἰς 20% περίπου.

2ον) **Κατωχώρι**, ἔχον πληθυσμὸν 200 κατοίκων καὶ κειμένον ὡσαύτως κατὰ μῆκος τῆς κοίτης ποταμοῦ.

Ἐπικρατοῦσαι ἐν αὐτῷ μορφὰί τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶναι οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοὶ, μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων παρατηρεῖται καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ θέρους μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ φθινοπώρου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων ἐν αὐτῷ νοσηρότης κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 60% περίπου.

III

ΔΗΜΟΣ ΠΥΡΓΟΥ ΨΗΛΟΝΕΡΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 25 χωρίων, υπάρχουν τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Λουτράκι**, ἔχον πληθυσμὸν 150 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 100 μέτρα, πλησίον δ' αὐτοῦ ὑπάρχει ποταμὸς.

Αἱ ἐν αὐτῷ συχνότερον παρατηρούμεναι μορφὰί τῶν

έλωδων πυρετών είνε οί άμφημερινοί και τριταίοι διακλείποντες πυρετοί, προσβάλλουσι δ' οὔτοι ιδία τους κατοίκους αὐτοῦ κατὰ τους μήνας 'Ιούνιον, 'Ιούλιον, Αὐγουστον και Σεπτέμβριον.

'Η ἐξ έλωδων πυρετών κατ' έτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης άνέρχεται εἰς 16-20 %.

2ον **Βλαχερονίτιδα** — Έχουσα πληθυσμόν 143 κατοίκων.

Τὸ ἀπό τῆς ἐπιφανείας τῆς θάλάσσης ὕψος τοῦ έλωδου τούτου μέρους είνε περί τὰ 150 μέτρα, ὑψίστανται δ' ἐν αὐτῷ έλλα, σχηματιζόμενα ἐκ χειμάρρων μή τελείως ἀποξηραινομένων κατὰ τὸ θέρος.

Αἱ ἐν αὐτῷ ἀπκντῶσαι συχνότερον μορφάι έλωδων πυρετών είνε αἱ αὐταί ὡς και ἐν τῷ προηγουμένῳ δηλ. άμφημερινοί και τριταίοι διακλείποντες, οἵτινες ὡσάυτως κατὰ τους αὐτούς μήνας 'Ιούνιον, 'Ιούλιον, Αὐγουστον και Σεπτέμβριον προσβάλλουσι τους κατοίκους αὐτοῦ.

'Η ἐν αὐτῷ δὲ κατ' έτος ἐκ τῶν πυρετών τούτων νοσηρότης άνέρχεται εἰς 20 % περίπου.

3ον) **Συροῦλι**, Έχον πληθυσμόν 202 κατοίκων.

Τὸ ἀπό τῆς ἐπιφανείας τῆς θάλάσσης ὕψος αὐτοῦ είνε περί τὰ 30 μέτρα, ὑπάρχει δὲ παρ' αὐτὸ ποταμός, εἰς ὃν και ὀφείλεται ἡ ἐν αὐτῷ ἀνάπτυξις έλών, και κατὰ συνέπειαν ἡ γένεσις και ὁ πολλαπλασιασμός τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων, δι' ὧν μεταδίδονται ἐν αὐτῷ οἱ έλώδεις πυρετοί, ὧν ὡς και ἐν τῷ προηγουμένῳ, αἱ συχνότερον προσβάλλουσαι τους κατοίκους μορφάι είνε οἱ άμφημερινοί και τριταίοι διακλείποντες, και ἐξ ὧν ὁ μείζων ἀριθμός νοσούντων

παρατηρείται κατά τους αυτούς ώς και ξίνα μήνας, δηλ. 'Ιούνιον, 'Ιούλιον, Αύγουστον και Σεπτέμβριον.

'Η ἐκ τούτων δὲ νοσηρότης ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 15-20 %.

4ον) **Πύργος-Ψηλόνερος**, ἔχων πληθυσμὸν 166 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θάλασσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 80 μέτρα, ὑψίστανται δ' ἐν αὐτῷ ἔλη.

Αἱ ἐξ αὐτῶν συχνότερον ἀνεπτυσσόμενοι μορφὰ ἐλώδων πυρετῶν εἶνε καὶ ἐνταῦθα οἱ ἀμφημερινοὶ καὶ τριταῖοι διαλείποντες, ἀριθμοῦντες καὶ ἐνταῦθα τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τοὺς μῆνας 'Ιούνιον, 'Ιούλιον, Αύγουστον καὶ Σεπτέμβριον.

'Η ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 30 %.

5ον) **Ψεῖρες**, ἔχουσι πληθυσμὸν 98 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θάλασσης ὕψος τοῦ ἐλώδους τούτου μέρους εἶνε περὶ τὰ 120 μέτρα. Ὑπάρχουσι δ' ἐν αὐτῷ ἔλη, εἰς ἀσφείλονται οἱ ἐν αὐτῷ ἀνεπτυσσόμενοι ὑπὸ τύπον ἀμφημερινῶν καὶ τριταίων διζλειπόντων ἐλώδεις πυρετοί.

Καὶ ἐν αὐτῷ δὲ ὁ μείζων ἀριθμὸς ἐλονοσούντων παρατηρεῖται ἀπὸ τοῦ 'Ιουνίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου, ἢ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 15 %.

6ον) **Πλατανιάς**, Κώμη παράλιος, ἔχουσα πληθυσμὸν 620 κατοίκων.

Κεῖται ἐπὶ λόφου, οὐτινος τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θάλασσης ὕψος εἶνε περὶ τὰ 50 μέτρα. Ὑπάρχουσι δ' ἐν

αὐτῇ ἔλη, σχηματιζόμενα ἐκ λιμνάνσεως τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ. **Πλατανιά** (Ἰαρθάνου), ὅστις παρ' αὐτὴν χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῶν Χανίων.

Ἐπιπορευοῦσι μωροὶ ἐλωδῶν πυρετῶν ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ εἶνε οἱ ἀμφημερινοὶ δικλείποντες σπανιώτεροι δὲ οἱ συνεχεῖς. Ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσοῦντων καὶ ἐνταῦθα παρατηρεῖται ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῇ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 12-15 %.

IV

ΔΗΜΟΣ ΑΛΗΚΙΑΝΟΥ

Ὁλόκληρος ἡ περιφέρεια τοῦ δήμου τούτου, ἀποτελοῦ-
μένη ἐκ τῶν ἐπομένων 15 χωρίων, εἶναι ἐλώδης :

- 1ον) **Ἀλικιανοῦ**, ἔχοντος πληθυσμὸν 600 κητοίκων.
- 2ον) **Ἀγυιάς**, ἐχούσης πληθυσμὸν 70 κητοίκων.
- 3ον) **Δρακιανῶν**, ἐχόντων πληθυσμῶν 50 κητοίκων.
- 4ον) **Ψαθογιάννου**, μετ' πληθυσμὸν 80 κητοίκων.
- 5ον) **Πατελαρίου**, ἔχοντος πληθυσμὸν 100 κητοίκων.
- 6ον) **Βουδῶν**, ἐχουσῶν πληθυσμὸν 150 κητοίκων.
- 7ον) **Μπαπιόλου**, ἔχοντος πληθυσμὸν 100 κητοίκων.
- 8ον) **Σκονίζου**, ἔχοντος πληθυσμὸν 100 κητοίκων.
- 9ον) **Ἀποθηκῶν**, ἐχούσης πληθυσμὸν 60 κητοίκων.
- 10ον) **Μανωλιοπούλου**, ἔχοντος πληθ. 150 κατ.
- 11ον) **Δερεῖ**, ἔχοντος πληθυσμὸν 100 κητοίκων.
- 12ον) **Βατολάκκου**, ἔχοντος πληθυσμὸν 900 κατ.
- 13ον) **Σκηνέ**, ἔχοντος πληθυσμὸν 600 κητοίκων.

14ον) **Φουρνέ**, ἔχοντος πληθυσμὸν 500 κατοίκων.

15ον) **Κουφού**, ἔχοντος πληθυσμὸν 100 κατοίκων.

*Ἦτοι ἐν ὄλῳ ἢ ἐν λίγῳ ἐλώδης περιφέρειαι ἔχει πληθυσμὸν 3,560 κατοίκων.

Θέσις καὶ ὕψος

Ἡ θέσις τῆς ἀνωτέρω ἐλώδους περιφέρειαι εἶνε ἐπίπεδος πλὴν τῶν χωρίων **Ψαδογιάννου**, **Μπαπιόλου**, **Σκονίζου** καὶ **Δερέ**, ἅτινα κεῖνται εἰς σχετικῶς ὑψηλότερον μέρος μὲ μικρὰν διαφορὰν ἐλονοσίαις.

*Ἐλη σχηματίζει ὁ ποταμὸς **Καιρίτης—Πλατανιάς** (Ἰάρδανος), πηγάζων ἐκ λίμνης ἐκ τοῦ χωρίου Μεσκλῶν καὶ ἐκ τοῦ χωρίου Ἀγυιάς, καὶ χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον τῶν Χανίων παρὰ τὸ χωρίου Πλατανιά. Ἴνα δὲ μαλλον θετικῶς, ὑπὸ γεωγραφικὴν ἔποψιν ὀμιλήσωμεν, ὁ ἐν λόγῳ ποταμὸς **Καιρίτης** πηγάζει ἐκ τοῦ χωρίου Μεσκλῶν τοῦ Δήμου Λάκκων, ἐκ δὲ τοῦ χωρίου Ἀγυιάς, ἐκ μεγάλης πηγῆς, ὁ κελούμενος **Ξεκωλωμένος**. Ἀμφότεραι δὲ αἱ πηγαὶ αὐταὶ ἐνοῦνται παρὰ τὸ χωρίον **Πατελάρι** τοῦ περὶ οὗ πρόκειται Δήμου Ἀληκισνοῦ, πέραν τοῦ ὁποίου σχηματίζεται ὁ ποταμὸς **Πλατανιάς**. Ἐν τῇ συμβολῇ δὲ ταύτῃ τῶν δύο πηγῶν, τὰ ὕδατα λιμνάζοντά πως σχηματίζουσιν ἔλη, εἰς ἃ ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐλώδων πυρετῶν, αἵτινες προσβάλλουσιν, ὡς εἴπομεν, ὀλόκληρον τὴν περιφέρειαν τοῦ Δήμου Ἀληκισνοῦ. Εἰς τὸ χωρίον δὲ Σκηνὴ εὐρίσκεται ἡ **Ζερβολίμνη**, ἀποξηραίνουμένη ἀφ' ἐξυτῆς, ἀτελῶς ὅμως περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου, εἰς ἣν ὠσαύτως ὀφείλεται ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν. Ἔτεροι ἐπίσης ποταμοὶ εἰς τὴν λίμνανσιν τῶν ὑδάτων τῶν ὁποίων ὀφείλεται ὠσαύτως ὁ σχημα-

τισμός ἐλῶν καί, κατὰ συνέπειαν, ἡ ἀνάπτυξις τῶν τὰ μέρη ταῦτα μαστιζόντων ἐλωδῶν πυρετῶν, εἶνε ὁ **Φουρνὸς—Καιρίτης, Βαλοαμιώτης** καὶ ὁ δικρρέων τὸ χωρίον Ἰαλκίανου Ἰαλκίανου—**Καιρίτης**.

Εἰς ἅπαντα δὲ τὰ χωρία τοῦ δήμου τούτου ὑπάρχουσι ὕδατα λιμνάζοντα, πολλὰ ἢ ὀλίγα τὴν ποσότητα, καὶ ἅτινα σπουδαίως συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δεινῶν τὰ μέρη ταῦτα μαστιζόντων ἐλωδῶν πυρετῶν.

Οἱ τὴν ἐλώδη τρύτην περιφέρειαν μαστιζόντες ἐλώδεις πυρετοί, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Μχίου μέχρι τέλους θ)βρίου, προσβάλλουσι τοὺς κητοίκους, περυσιαίζοντι δὲ ὑφ' ὅλας τὰς μορφὰς καὶ τοὺς τύπους, τοῦτέστιν ὡς συνεχεῖς, ὑφέσιμοι, δικλείποντες ἀμφημερινοί, τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, πλείστοι δ' ὅσοι ἐκ τῶν κητοίκων ἔχουσι περιέληθαι εἰς ἐλώδη κηχεξίαν μετ' ἐπισήμων διογκώσεων σπληνός καὶ ἥπατος, καὶ αὐτὰὶ δὲ κί κηκοῖται, τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν μορφῆ δὲν σπανίζουσιν.

Ἡ ἐν τῇ ἐλώδει τέλος περιφερειᾷ τρύτη ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 80 ο)ο κητ' ἔτος.

Υ

ΔΗΜΟΣ ΛΑΚΚΩΝ

Ἐκ τῶν 14 τῶν Δήμων τούτων ἀποτελούντων χωρίων μόνον τὰ ἐπόμενα εἶνε ἐλώδη:

1ον) **Μεδικλὰ**, παραποτάμιος κώμη, κητοικουμένη ὑπὸ 700 κητοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θηλάσσης ὕψος τῆς κώμης

τύτης εἶνε περί τὰ 200 μέτρα, ἐκ ταύτης δέ, ὡς ἀλλο-
χοῦ εἶπομεν, ἐκρέουσιν αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ Καιρίτου.
Ὁ ποταμὸς δ' οὗτος κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀτελῶς ἀποξη-
ρῶνεται, σχηματίζων οὕτως ἔλη, εἰς ἃ ὀφείλουσι τὴν ἀνά-
πτυξιν αὐτῶν οἱ προσβάλλοντες αὐτὴν ἐλώδεις πυρετοί.

Αἱ ἐν αὐτῇ συχνότερον παρατηρούμεναι μορφὰι τῶν ἐλω-
δῶν πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ τρι-
ταῖοι, καὶ συνεχεῖς, προσβάλλουσι δὲ ἰδίᾳ τοὺς κατοί-
κους ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ θέρους μέχρι τέλους τοῦ φθινο-
πώρου, τὰ πλείονα ὅμως θύματα ἔχουσι κατὰ τὸ φθινό-
πωρον.

Ἡ ἐκ τῶν ἐλωδῶν δὲ πυρετῶν νοσηρότης τῆς κώμης
ταύτης εἶνε 5—8 % κατ' ἔτος.

2ον) **Νέα Ρούματα**, κώμη ἔχουσα πληθυσμὸν 80
κατοίκων.

Κεῖται εἰς κοιλάδα, ἥς τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θα-
λάσσης ὕψος εἶνε περί τὰ 330 μέτρα, διασχίζει δὲ ταύ-
την ὁ αὐτὸς ὡς καὶ ἀνωτέρω ποταμὸς Καιρίτης.

Αἱ ἐν αὐτῇ συχνότερον παρατηρούμεναι μορφὰι ἐλωδῶν
πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ, τριταῖοι καὶ
τεταρταῖοι, σπανιώτεροι δὲ οἱ συνεχεῖς καὶ ὑπέσιμοι ἰδίᾳ
δὲ κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀριθμοῦσι τὰ πλείονα αὐτῶν θύ-
ματι.

Ἡ ἐκ τούτων δὲ κατ' ἔτος ἐν αὐτῇ νοσηρότης ἀνέρχεται
εἰς 6—8 %.

3ον) **Παπαδιανά**, χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 90 κα-
τοίκων.

Κεῖται εἰς κοιλάδα, ἥς τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θα-

λάσσης ὕψος εἶνε περὶ τὰ 250—300 μέτρα, διασχίζει δὲ καὶ ταύτην ποταμός.

Καὶ ἐν τῷ ἐλώδει τούτῳ χωρίῳ αἱ συχνότερον παρατηρούμεναι μορφαὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες τριταῖοι καὶ τετραταῖοι, σπανιότεροι δὲ οἱ συνεχεῖς καὶ ὑφέσιμοι, ἀριθμοῦντες καὶ ἐνταῦθα τὰ -λείονα ὄμματα ἰδίᾳ κατὰ τὸ φθινόπωρον.

Ἡ ἐξ ἐλωδῶν δὲ πυρετῶν κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 6—8 %.

4ον) **᾽Ορθοῦνι**, ἔχον πληθυσμὸν 800 κατοίκων.

Κεῖται καὶ τοῦτο εἰς κοιλάδα, ἣς τὸ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὕψος εἶνε περὶ τὰ 320 μέτρα, διασχίζει δὲ καὶ τοῦτο ποταμός.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν αὐτῷ παρατηρουμένας μορφὰς ἐλωδῶν πυρετῶν, τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν οὗτοι ποιοῦνται τὴν μεγαλυτέραν θραῦσιν καὶ τέλος τὴν ἐν αὐτῷ ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν κατ' ἔτος νοσηρότητα, τὰ αὐτὰ ἔχομεν νὰ εἴπωμεν ὡς καὶ διὰ τὰ προηγούμενα.

3ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΙΣΣΑΜΟΥ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀποτελουμένη ἐξ 133 χωρίων καὶ ἔχουσα πληθυσμὸν 21188 κατοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη, κατὰ δῆμους:

Υ

ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΥ

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 19 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη:

1ον) **Καστέλλι**, κώμη ἔχουσα πληθυσμὸν 670 περίπου κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος τῆς κώμης ταύτης εἶναι περί τὰ 15 μέτρα, ρέουσι δὲ παρ' αὐτὴν ἐκ δυσμῶν μὲν ὁ ποταμὸς **Πυργιανός**, ἐξ Ἀνατολῶν δὲ ὁ **Καμαριανός**, εἰς τὰ λιμνάζοντα ὕδατα τῶν ὁποίων ὀφείλεται ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν καὶ οἱ ἐκ τούτων προσβάλλοντες αὐτὴν ἐλώδεις πυρετοί.

Ἄσσαι αἱ μορφαὶ καὶ τύποι τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν συνεχεῖς καὶ διαλείποντες, ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῇ, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἰδίᾳ κατ' Αὐγούστον, Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῇ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς τὸ $\frac{1}{10}$ περίπου τῶν κατοίκων.

2ον) **Νοπήγια**, χωρίον, ἢ μᾶλλον μικρὸς συνοικισμὸς, μὲ πληθυσμὸν 30 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶναι περί τὰ 5 μέτρα, διαρρέεται δὲ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ **Κολένη**, εἰς οὗ τὰ λιμνάζοντα ὕδατα ὀφείλεται ὁ σχηματισμὸς πέριξ αὐτοῦ ἐλῶν, εὐνοούντων τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων καὶ, κατὰ συνέπειαν, τὴν τῶν προσβληλόντων αὐτὸ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Κοὶ ἐνταῦθα ἔπικσι αἱ μορφαὶ καὶ οἱ τύποι τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, συνεχεῖς τε καὶ διαλείποντες, ἐπικρατοῦσιν, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τοὺς αὐτοὺς μῆνας Αὐγούστον, Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον ἐκάστου ἔτους.

Ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων ἔπαντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι νοσοῦσι κατ' ἔτος.

3ον) **Δραπανιάς**, Χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 650 περίπου κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περί τὰ 10 μέτρα, πρὸ αὐτῶ δὲ ῥέει ὁ ποταμὸς **Κολένης**, εἰς τὰ λιμνάζοντα ὕδατα τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσδελλόντων αὐτὸ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν αὐτῷ ἐπικρατούσας μορφὰς τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν καὶ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν παρατηρεῖται ὁ μείζων ἀριθμὸς ἐλονοσούντων, ταῦτά ἔχομεν νὰ εἴπωμεν ὡς καὶ διὰ τὰνωτέρω, ὡσαύτως δὲ καὶ δι' ἅπαντα τὰ κατωτέρω περιγραφησόμενα ἐλώδη μέρη τοῦ δήμου τούτου.

Ἡ νοσηρότης ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν ἀνέρχεται κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ εἰς τὸ $\frac{1}{2}$ περίπου τῶν κατοίκων.

4ον) **Κουρφαλῶνα**, Χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 90 κατοίκων.

Τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περί τὰ 10 μέτρα, πλησίον δ' αὐτοῦ ῥέουσιν οἱ ποταμοὶ **Τυφλὸς** καὶ **Κακοπέρατος**, σχηματίζοντες ἔλη ἐκ τῆς λιμνάνσεως τῶν ὑδάτων αὐτῶν.

Ἡ νοσηρότης καὶ ἐνταῦθα ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς τὸ $\frac{1}{2}$ περίπου τῶν κατοίκων.

5ον) **Ποταμίδα**, Χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 270 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περί τὰ 10 μέτρα, παρ' αὐτῷ δὲ ῥέει ὁ ποταμὸς **Τυφλὸς**, σχηματίζων καὶ ἐνταῦθα, ἐν τοῖς πέριξ αὐτοῦ, ἔλη.

Ἡ ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος νοσηρότης

ἀνέρχεται εἰς τὰ $\frac{2}{3}$ περίπου τῶν κατοίκων, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἄπαντες οὗτοι νοσηθῶσιν ἐξ αὐτῶν κατ' ἔτος.

(βον) **Καλοῦδιανὰ**, Μὲ πληθυσμὸν 190 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 10 μέτρα, πλησίον δ' αὐτοῦ ῥέει ὁ ποταμὸς **Τυφλὸς** σχηματίζων ἑλῆ.

Ἡ κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς τὰ $\frac{2}{3}$ περίπου τῶν κατοίκων.

(7ον) **Καυάρα**, Χωρίον ἢ μᾶλλον μικρὸς συνοικισμὸς, μὲ πληθυσμὸν 40 κατοίκων.

Τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφανείαν τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε 8 περίπου μέτρα, περὶ αὐτῷ δὲ ῥέει ὁ ποταμὸς **Καμαριανός**.

Ἡ ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς τὰ $\frac{2}{3}$ περίπου τῶν κατοίκων.

(8ον) **Κάτω Παλαιόκαστρον**, ἔχον πληθυσμὸν 160 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 15 μέτρα, πλησίον δ' αὐτοῦ ῥέει ὁ αὐτὸς ποταμὸς **Καμαριανός**.

Ἡ ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς τὸ $\frac{1}{2}$ περίπου τῶν κατοίκων.

(9ον) **Πύργος**, Χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 113 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 12 μέτρα, πλησίον δὲ αὐτοῦ ῥέει ὁ ποταμὸς **Πυργιανός**, εἰς ὃν ὀφείλεται ἢ ἐν τῷ χωρίῳ ταύτῳ ἀνάπτυξις τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἡ ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος νοσηρότης ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν ἀνέρχεται εἰς τὰ $\frac{2}{3}$ περίπου τῶν κατοίκων.

II

ΔΗΜΟΣ ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 16 χωρίων ἓν μόνον ἐλώδες μέρος ὑπάρχει, τὰ χωρία **Σφηνάρι**.

Ἡ θέσις αὐτοῦ εἶνε παράλιος, τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν δὲ τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 100 μέτρα. Ἐκ τοῦ μέσου τοῦ χωρίου τούτου ῥέει ποταμός, σχηματίζων ἐν τοῖς περίξ αὐτοῦ ἔλη, εἰς ἃ ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὸ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἐπικρατοῦσαι ἐν αὐτῷ μορφαὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε αἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί, τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἰδίᾳ κατὰ τοὺς μῆνας Αὐγούστον, Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 15—20 ο)ο περίπου.

III

ΔΗΜΟΣ ΔΡΟΜΟΝΕΡΟΥ

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 74 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον **Βουκολιές**, χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 160 κατοίκων, καὶ **Χαρθάτα**, μικρὸς συνοικισμὸς ἔχον πληθυσμὸν 35 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος τῶν δύο ἀνωτέρω ἐλωδῶν μερῶν εἶνε 400—600 μέτρα, πλησίον δ' αὐτῶν ὑπάρχουσι ῥύακες, εἰς τὰ λιμνάζοντα καὶ στάσιμα ἐναπομένοντα ὕδατα τῶν ὁποίων ὀφείλεται ὁ σχηματι-

σμός έλθων, και ή εκ τούτων ανάπτυξις τών προσβαλλόντων αυτά έλωδών πυρετών.

Έπικρατοῦσσι εν αυτοίς μορφαί έλωδών πυρετών είνε οί συνεχείς και οί διαλείποντες άμφημερινοί, αριθμοῦντες τά πλείονα κούτων θύματα ιδία κατά τούς μήνας Αύγουστον και Σεπτέμβριον.

Η εκ τών πυρετών δε τούτων κατ' έτος εν αυτοίς νοσηρότης άνέρχεται εις 15 % περίπου.

2ον) **Φωτακάδο και Κολύμπα**, Έχοντα πληθυσμόν περι τούς 90 κατοίκους,

Τό από τής επιφανείας τής θαλάσσης ύψος τών άνωτέρω δύο έλωδών μερών είνε υπέρ τά 100 μέτρα, κείνται δ' εν χαράδρα, δι' ής διέρχεται ο χειμάρρος **Ταυρωνίνης**, ούτινος τά ύδατα μη αποξηραίνόμενα τελείως κατά τό θερος, έναπολείπουσιν έλη, ευνοουντα τήν γέννησιν και τον πολλαπλασιασμόν τών άνωφελών κωνώπων και, κατά συνέπειαν, τήν ανάπτυξιν τών προσβαλλόντων αυτά έλωδών πυρετών.

Έπικρατοῦσιν εν αυτοίς οί διτλείποντες άμφημερινοί και τριταίοι, έλαφρότατοι όμως, αριθμοῦσι δε οὔτοι τά πλείονα αυτών θύματα ιδία κατά τά τέλη του θερους και τάς αρχάς του φθινοπώρου.

Η εξ αυτών κατ' έτος νοσηρότης εν αυτοίς άνέρχεται εις 20 % περίπου

IV

ΔΗΜΟΣ ΚΟΛΥΜΠΑΡΙΟΥ

Έν τῷ δήμῳ τούτῳ, αποτελουμένῳ εξ 26 χωριών, υπάρχουν εις έλώδη μέρη :

1ον) **Σπυλιά**, μεγάλη κώμη ἔχουσα πληθυσμὸν 600 κατοίκων.

Κεῖται εἰς πεδιάδα, παρ' αὐτῇ δὲ ὑπάρχουσι ἔλη. Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῇ ἰδίᾳ οἱ διάφοροι τύποι τῶν διακλιπόντων ἐλωδῶν πυρετῶν, οἵτινες ἀριθμοῦσι τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τοὺς μῆνας Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων ἐν αὐτῇ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 20% περίπου.

2ον) **Πολεμάχι**. — Ἐχον πληθυσμὸν 500 κατοίκων.

Καὶ τὸ ἐλωδες τοῦτο μέρος κεῖται εἰς πεδιάδα, ἐν ἣ ὑπάρχουσι ἔλη, σχηματιζόμενα ὑπὸ τοῦ χειμάρρου Ταυρωνίτου, ἐπικρατοῦσι δὲ καὶ ἐν αὐτῷ οἱ αὐτοὶ τύποι τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν ὡς καὶ ἀνωτέρω, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τοὺς μῆνας Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 30% περίπου.

3ον) **Καμιδιανὰ**, μὲ πληθυσμὸν 400 κατοίκων, κείμενον ὡσαύτως εἰς πεδιάδα, ἐν ἣ ὑπάρχουσι ἔλη, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ χειμάρρου Ταυρωνίτου σχηματιζόμενα. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπικρατούσας ἐν αὐτῷ μορφὰς ἐλωδῶν πυρετῶν καὶ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν παρατηρεῖται μείζων ἀριθμὸς ἐλονοσούντων, ταῦτα παρατηροῦμεν ὡς καὶ διὰ τὰνωτέρω.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 25% περίπου.

V

ΔΗΜΟΣ ΠΑΝΕΘΥΜΟΥ

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 19 Χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλωδῆ μέρη:

1ον) **Ἅγιος Ἀγτώνιος** — Ἐχον πληθυσμὸν 87 κατοίκων.

Κεῖται μεταξύ δύο ὄροσειρῶν, τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας δὲ τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περί τὰ 600 μέτρα.

Ἐπικρατοῦσαι μορφαὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν ἐν αὐτῷ εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τὰ τέλη τοῦ θέρους καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται 30 % περίπου.

2ον) **Ἀρμενοχωριό**, Ἐχον πληθυσμὸν 106 κατοίκων.

Κεῖται ἐπίσης μεταξύ δύο ὄροσειρῶν, ὕψους ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης 500 μέτρων.

Ἐπικρατοῦσαι ἐν αὐτῷ μορφαὶ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, ἀριθμοῦσι δ' οὗτοι τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἰδίᾳ κατὰ τὸ φθινοπώρον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 5—10 % περίπου.

3ον) **Μάκρωνας**, Χωριόν, ἢ μάλλον συνοικισμὸς, ἔχον πληθυσμὸν 50 κατοίκων.

Καὶ τοῦτο κεῖται μεταξύ δύο ὄροσειρῶν ὕψους 500 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Αἱ αὐταὶ δὲ μορφαὶ ἐλωδῶν πυρετῶν ἐπικρατοῦσιν ὡς καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν.

Ἡ νοσηρότης ἐν αὐτῷ ἐκ τούτων ἀνέρχεται εἰς 5-10 % κατ' ἔτος.

4ον) **Περβολάκια**, Χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 177 κατοίκων.

Κεῖται ἐπὶ τῶν πλευρῶν ὄροσειρᾶς, ὕψους 700 περίπου μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

5ον) **Κατσιανά**, Μὲ πληθυσμὸν 70 κατοίκων.

Κεῖται καὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν πλευρῶν ὄροσειρᾶς, ὕψους 700 περίπου μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

6ον) **Καραῖς**, Μὲ πληθυσμὸν 170 κατοίκων.

Κεῖται μεταξὺ δύο ὄροσειρῶν, ὕψους 500 ὡς ἔγγιστα μέτρων, ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Αἱς τὰ τρία ἀνωτέρω ἐλώδη μέρη ἐπικρατοῦσκει μορφὰ ἐλώδων πυρετῶν εἶνε αἱ αὐταὶ ὡς καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις, δηλ. διαλείποντες τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, ἀριθμοῦντες καὶ ἐνταῦθα τὰ πλείονα αὐτῶν θύμματα κατὰ τὰ τέλη τοῦ θέρους καὶ ὄλον τὸ φθινόπωρον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων ἐν αὐτοῖς κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 5-10 %.

4ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΕΛΥΝΟΥ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἔχει 67 χωρία καὶ πληθυσμὸν 7,938 κατοίκων. Ἐκ τῶν ἀποτελούντων δὲ αὐτὴν τριῶν δήμων (Καμπανοῦ, Κινδάνου καὶ Παλαιοχωρῆς), μόνον εἰς τοὺς δύο ὑφίστανται ἐλώδη μέρη, οἱ ταῦτα δὲ προσβάλλοντες ἐλώδεις πυρετοὶ εἶνε ἐλαφρότατοι διαλείποντες, τριταῖο, τὸν τύπον, προσβάλλοντες καὶ ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα

θύματα κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔαρος, καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ
θέρους· δῆλον ὅτι, ἀνάγονται οὗτοι εἰς τοὺς ἀναπτυσσομέ-
νους ὑπὸ τοῦ εἴδους ἐκείνου τοῦ ἐλώδους πλασμοδίου τοῦ
κληθέντος *πλασμῶδιον τοῦ τριταίου πυρετοῦ* (*Plasmo-
dium malariae tertianae* ἢ *plasmodium vivax*) καὶ ὅστις
πυρετός ἀνήκει εἰς τὰς ἐλαφροτέρας ἐλώδεις μολύνσεις.

I

ΔΗΜΟΣ ΚΑΝΔΑΝΟΥ

Ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὸν δῆμον τοῦτον 20 χωρίων, μό-
νον τὸ χωρίον *Σφακός*, ἔχον πληθυσμὸν 50 κατοίκων εἶνε
ἐλώδες.

Τὸ χωρίον τοῦτο κεῖται εἰς τὰς πλευρὰς λοφίσκου, εἰς
τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου κεῖται ποταμὸς εἰς βάθος 100
μέτρων ἀπ' αὐτοῦ. Ἐκ τῆς κατὰ τὸ θέρος δὲ γιγνομέ-
νης ἀτελοῦς ἀποξηράνσεως τοῦ ἐν λόγῳ ποταμοῦ σχηματί-
ζονται ἔλη, εἰς ἃ ὀφείλουσι τὴν ἀνάπτυξιν των οἱ προσβάλ-
λοντες αὐτὸ ἐλώδεις πυρετοί. Ὅσάκις δὲ οἱ κάτοικοι λά-
βωσι τὴν πρόνοιαν ἵνα τεχνητῶς ἀποξηράνωσι τοῦτον, τότε
ἐκλείπουσι καθ' ὄλοκληρίαν οἱ πυρετοὶ οὗτοι.

Αἱ ἐν αὐτῷ συχνότερον παρκατηρούμεναι μορφαὶ τῶν ἐλω-
δῶν πυρετῶν εἶνε ἐλαφρότατοι τριταῖοι διαλείποντες, προσ-
βάλλουσι δ' οὗτοι ἰδίᾳ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔαρος καὶ τὴν
ἀρχὴν τοῦ θέρους.

Ἡ ἐκ τούτων δὲ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται ἐν αὐτῷ
εἰς 4—5%

ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΙΟΧΟΡΑΣ

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 31 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα δύο ἐλώδη μέρη :

1ον) **Κοντοκονήρι**, ἔχον πληθυσμὸν 80 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θάλασσης ὕψος τοῦ ἐλώδους τούτου χωρίου εἶνε περί τὰ 300—400 μέτρα, δισχίζει δὲ αὐτὸ ὁ ποταμὸς **Πελεκανιώτης**, εἰς ὃν καὶ ἀφείλεται ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν.

Αἱ ἐν αὐτῷ ἐπικρατοῦσαι μορφῆ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, διαλείποντες τριταῖοι, προσβάλλουσι δὲ οὗτοι καὶ ἀριθμοῦσι τὰ πλεονα θύματα κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, δηλ. κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔαρος καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους.

Ἡ ἐν αὐτῷ ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 5—10 %

2ον) **Ἀνύδροι**, ἔχον πληθυσμὸν 110 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θάλασσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περί τὰ 250—350 μέτρα, καὶ ἐν αὐτῷ δ' ἐπίσης αἱ συχνότερον παρατηροῦμεν μορφῆ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε διαλείποντες τριταῖοι, προσβάλλοντες κατὰ τὴν αὐτὴν ὥς καὶ ἐν τῷ ἀνωτέρω ἐποχὴν.

Ἡ ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν κατ' ἔτος νοσηρότης ἐν αὐτῷ ἀνέρχεται εἰς 20 % περίπου.

Β΄.

ΝΟΜΟΣ ΣΦΑΚΙΩΝ

Ὁ νομὸς Σφακίων περιλαμβάνει τὰς Ἐπαρχιακὰς περιφερείας Ἀποκορώνου καὶ Σφακίων.

Ιου) ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ

Ἡ Ἐπαρχία Ἀποκορώνου, ἔχουσα πλῆθυσμὸν 19580 κατοίκων περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα, κατὰ δήμους ἐλώδη μέρη :

I

ΔΗΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Τὸ σπουδαιότερον καὶ μᾶλλον ἄξιον λόγου ἐλώδες μέρος οὐ μόνον τοῦ Δήμου τούτου ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἐπαρχίας Ἀποκορώνου, εἶναι ἡ παλαιὰ κομὸπολις **Γεωργιούπολις**, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ποιούμεθα λεπτομερῆ καὶ ἐκτεταμένην αὐτοῦ περιγραφὴν.

Ἡ κομὸπολις αὕτη, ἥτις πρότερον ἐκλεῖτο **Καστελλάκια** ἢ **Παλαιόκαστρον** καὶ γενικώτερον **Ἄλμυρὸς**, μετὰ τὴν τῆς πατρίδος δ' ἡμῶν ἀπελευθέρωσιν ἐκλήθη **Γεωργιούπολις**, πρὸς τιμὴν τοῦ πρώτου Ἰπάτου Ἀρμοστοῦ τῆς Κρήτης Βασιλόπαιδος Γεωργίου, εἶναι ἕδρα τοῦ ὁμο-

νόμου Δήμου, αποτελουμένου ἐκ ταύτης καὶ 18 ἐτέρων χωρίων.

Κεῖται δὲ εἰς τὸν μυθὸν τοῦ κόλπου Ἀλμυροῦ, ἐν ὀρμίσκῳ, ἔχουσα 110 κακτοίκους μόνον, νεοδηήτους οἰκίας καὶ κανονικὰς ὁδοὺς. Παρὰ ταύτην δ' ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Ἀμφιμάλλιον, ἐπίνειον τῆς Λάππας.

Τὸ νοσηρὸν τοῦ κλίματος τῆς ἐν λόγῳ κωμοπόλεως ὡς καὶ τῶν περὶ αὐτῆς χωρίων, προέρχεται ἐκ τῶν ἐλῶν, ἅτινα σχηματίζονται ἐν τῇ περὶ τὴν Γεωργιούπολιν μικρᾷ πεδιάδι καὶ ἐν τῇ ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρᾳ πεδιάδι, τῇ γνωστῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα **Κουρνοπατήματα**, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ **Περαστικοῦ ποταμοῦ** μέχρι τῶν συνόρων τοῦ χωρίου Ἐπισκοπῆς, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ **Πετρέ**.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς λίμνης **Κουρνᾶ** ἐπὶ τοῦ κλίματος τῶν δύο τούτων πεδιάδων καὶ τῶν περὶ αὐτὰ χωρίων δευτερεύουσιν ἔχει τὴν σημασίαν, διὰ τοὺς λόγους, οὓς θέλομεν ἀναφέρει ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Τὰ ἔλη τῆς παρὰ τὴν Γεωργιούπολιν μικρᾶς πεδιάδος προέρχονται ἐκ τῆς καλῆς ροῆς τεσσάρων ποταμῶν, αἵτινες εἶναι οἱ ἑξῆς :

1ον Βλυχάδια, Ὁ ποταμίσκος οὗτος, πηγάζων παρὰ τὰς ὑπωρεῖας τῶν παρκαλειμένων λόφων, ἔχει μῆκος 800 περίπου μέτρων, τὰ ὕδατα αὐτοῦ εἶναι γλυφά, κατὰ τὴν βεβηώσιν δὲ τῶν ἐντοπίων, ταῦτα ἔχουσι καθαρτικὰς ιδιότητας, διὸ ἐν ὠρισμένη ἐποχῇ, κατὰ Μάϊον μῆνα, ἰκανὸν πλῆθος συρρέει ἐκεῖσε ἐκ τῶν περὶ αὐτὸ καὶ ἐξ ἀπομακρυσμένων ἀκόμη χωρίων, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, καὶ

λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ ὕδωρ πρὸς πόσιν, οὗ τὰ καθαρκτικὰ ἀποτελέσματα θεωροῦνται λίαν ὠφέλιμα τῇ ὑγιείᾳ.

2ον) **Ὁ ποταμὸς Βρουσῶν**, πηγάζει παρὰ τὸ χωρίον **Ἐμπρόσθερον**, ἀλλὰ κυρίως τροφοδοτεῖται ἀπὸ διαφόρους πηγὰς, ἰδίᾳ παρὰ τὰς **Ἑλληνικὰς καμάρας**, καὶ ἀποτελεῖ συνέχειν τοῦ ποταμοῦ **Μπούτακα**.

Ὁ ποταμὸς οὗτος ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως τῆς πεδιάδος Γεωργιουπόλεως κυρίως ἀπὸ τοῦ **Πύργου τοῦ Δελῆ ἢ Γενιτισαρέων**, ὅποθεν τὰ ὕδατα αὐτοῦ ἀπὸ γλυκέων, οἷα εἶναι ἀπὸ τῶν πηγῶν αὐτοῦ μέχρι τῆς θέσεως ταύτης, καθίστανται ὑφάλμυρα.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐπὶ τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως τῆς πεδιάδος Γεωργιουπόλεως, σπουδαιότατα δύναται νὰ μειωθῇ καὶ περιορισθῶσιν οὕτω μεγάλως οἱ τὰν μαστιζόντες ἐλώδεις πυρετοί, διὰ τοῦ κανονισμοῦ καὶ καθαρισμοῦ τῆς κοίτης αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀνω μνημονευθείσης θέσεως **Πύργος τοῦ Δελῆ ἢ Γενιτισαρέων** μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἡ ἀπόστασις αὕτη εἶναι 2 χιλιομ. περίπου.

3ον) **Ὁ ποταμὸς Ἀλμυρὸς**, πηγάζει εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπόστασιν ἀπὸ τιτανολίθων.

Τὸ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὕψος τῶν πηγῶν ἀνέρχεται εἰς 17 μέτρα.

Τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ τούτου εἶνε ἀφθονα καὶ ἀβλαβῆ, ἡ δὲ ῥοῆ αὐτῶν παρκακλύεται σπουδαίως ἕνεκα τῶν πολλῶν καὶ ἀφθόνων φυτῶν, καὶ ἐκ τοῦ ὑπὸ τῶν χωρικῶν σχηματισμοῦ «**δεσιῶν**», δέσεων δηλ. διὰ τὴν ἀλίευσιν ἐγγέλεων, ὧν ὁ καθαρικὸς θέλει σπουδαίως ἐπιταχύνει τὴν ῥοήν, καὶ, κατὰ συνέπειαν θέλει τὰ μάλιστα μειώσῃ τὴν

γένεσιν ἐλῶν καὶ ἐπομένως τὴν ἐκ τούτων ἀνάπτυξιν τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν.

Οἱ ποταμοὶ Ἀλμυρὸς καὶ Βουσῶν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ῥέουσι περὶ ἀλλήλους, ἐγγύς ἀλλήλων. Εὐκόλως δὲ οἱ δύο οὗτοι ποταμοὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν δύνανται ν' ἀποτελέσωσιν ἓνα καὶ μόνον ποταμὸν. τοῦθ' ὅπερ θέλει ἐπιτυχῶναι τὴν ῥοήν τῶν ὑδάτων καὶ συντελέσῃ ἐπομένως εἰς τὸν μὴ σχηματισμὸν ἐλῶν.

4ον) Τετάρτος ποταμὸς τῆς μικρᾶς τρύτης περὶ διάδος εἶνε ὁ **Περαστικός**, ὅστις πηγάζει ἐκ τῶν λόφων **Τουρλί** ἔχει μῆκος 300 περίπου μέτρων.

Ἡ ἀποξήρανσις τῶν ἐλῶν τῆς Γεωργιουπόλεως ἐπιβάλλεται διὰ διπτοῦ λόγου, ὁ δὲ ὅτι ὑγιεινούς τε καὶ ἐμπορικούς. Τὰ ὑγιεινὰ ἐκ τῆς ἀποξήρανσεως τρύτης ὠφελήματα ἐγκεινται εἰς τὸ ὅτι θέλουσιν ἐκλίπη οἱ δεινῶς μαστίζοντες τὰ μέρη ταῦτα ἐλώδεις πυρετοί, οἱ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς σημερινῆς γενεᾶς ὀλεθρίως ἐπιδρῶντες, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μελλουσῶν τοιούτων καὶ ἐπαπειλοῦντες τελειὸν ἐκφυλισμὸν, ὡς καὶ ἐν τῷ προλόγῳ ἡμῶν εἴρηται, τῆς ὠραίας Κοητικῆς Φυλῆς. Τὰ ἐμπορικά ἐκ τῆς ἀποξήρανσεως τρύτης ὠφελήματα θέλομεν κατωτέρω ἀναφέρει.

Ἄλλ' ἓνα ἢ ἀποξήρανσις αὕτη τῶν ἐλῶν τῆς Γεωργιουπόλεως ἢ τελεία καὶ ἐπενέγκῃ τὴν πλήρη ἐξουγία σιν τῆς τε Γεωργιουπόλεως καὶ τῶν περὶ ἑαυτῶν χωρίων, δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν μικρὰν πεδιάδα τῆς κωμοπόλεως ταύτης, ἀλλὰ νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὴν πλησίον αὐτῆς κειμένην πεδίον τῶν **«Κουρνοπατημάτων»**, ἐν ᾗ ἐκβάλλουσιν οἱ ποταμοὶ Δέλφιν, Κάβρος καὶ Μουρούλιας.

Ἡ πεδιάς αὕτη ἔχει μῆκος 9—12 χιλιομέτρων καὶ

πλάτος 1—3 χιλιομέτρων, ἡ ἐπιφάνεια δὲ αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 20—25,000 στρέμματα, ἴσως δὲ καὶ 30,000 στρέμματα.

Ἡ πεδιάς αὕτη, ἂν καὶ γονιμωτάτη, καλλιεργεῖται κάκιστα· οὕτω ἕνεκα τῆς κατὰ καιροὺς ἀμελείας τῶν γαιοκτημόνων καὶ γεωργῶν, πολλαχοῦ ἐμποδίζεται ἡ φυσικὴ ῥοή τῶν ὑδάτων, ἕτινα παρκειόμενα στάσιμα σχηματίζουσιν *Ἐλη*. Ἡ ὑπαρξίς δὲ τούτων συντείνει εἰς τὴν ἀνάπτωσιν ἐλωδῶν πυρετῶν, μαστιζόντων ὅλα τὰ περὶ χωρία δέκα καὶ πέντε περίπου τὸν ἀριθμὸν καὶ ὧν οἱ κάτοιχοι ἀνέρχονται εἰς 2—3,000 περίπου. Ἐκ τούτου δ' ἐννοεῖ πᾶς τις πόσον ἐπιτακτικοὶ εἰσιν οἱ λόγοι οἱ ἐπιβάλλοντες τὴν ἀποξήρανσιν τῶν ἐλῶν τούτων καὶ ποῖα τὰ ἐκ ταύτης ἀνυπολόγιστα ὑγιεινὰ ὠφελήματα.

Ἄλλ' οὐ μόνον λόγοι ὑγιεινοὶ ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, ἀλλὰ καὶ ἐμπορικοὶ ἐπιβάλλουσι τὴν ἀποξήρανσιν τῶν ἀνωτέρω δύο ἐλωδῶν πεδιάδων, τῆς μικρᾶς τῆς Γεωργοουπόλεως, καὶ τῆς ἔτι μείζονος τοιαύτης «Κουρνοποτημάτων».

Ὁ κανονισμὸς τῆς φυσικῆς ῥοῆς τῶν ὑδάτων τούτων, ὅστις εἰρήσθω ἐν παρόδῳ καὶ εὐκολος καὶ ὀλιγοδάπανος εἶνε, οὐ μόνον θέλει συντελέσῃ εἰς τὴν ἐξυγιάνσιν τοῦ δεινῶς ὑπὸ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν μαστιζομένου τόπου τούτου, ἀλλὰ καὶ ὅπως δοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν πεδιάς ἐκτάσεως οὐχὶ ἀσημάντου διὰ τὴν Κρήτην, καὶ γονιμότητος οὐ τῆς τυχοῦσης. Ἐν μικρῷ παραδείγματι, ἀναφερόμεν πρὸς βεβαίωσιν τούτου, ὅτι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τῶν κατοίκων, κράμβχι καὶ διάφορα ἄλλα παρόμοια λάχανα φυτευόμενα νῦν ἐν τῇ πεδιάδι ἐκείνῃ, ζυγίζουσι πολ-

λάκις 2 και 3 δεκάδας εκάστη. Τοιαύτη εἶνε ἡ γονιμότης τοῦ ἐδάφους.

Ἡ ἀποξηράνσις τῶν δύο τούτων Πεδιάδων (Γεωργιουπόλεως καὶ Κουρνοπατημάτων) θέλει δώσῃ ζωὴν καὶ στάδιον ἐνεργείας οὐ μόνον εἰς τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ χωρίων, ἀλλὰ σπουδαίως θέλει συντρέξῃ καὶ εἰς τὴν ταχίστην ἀνάπτυξιν τῆς Γεωργιουπόλεως καὶ τὴν ἀνάδειξιν αὐτῆς ὡς ἐνὸς τῶν καλυτέρων ἐμπορικῶν κέντρων. Δύναται τις δ' εἰπεῖν, ὅτι, ὀλόκληρος ἡ Ἐπαρχία Ἀποκορώνου θέλει λάβῃ ζωὴν καὶ ἀκμὴν ἐκ τῆς ἐξυγιάνσεως ταύτης τῶν ἐν λόγῳ δύο πεδιάδων.

Ἡ ὑπαρξίς δὲ λιμένος καὶ κέντρου ἐμπορικοῦ ἐπὶ τῆς παραλίας ταύτης θέλει εἶσθαι εὐεργετικωτάτη διὰ τοὺς κατοίκους πολλῶν δεκάδων χωρίων.

Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τῆς Ἐπαρχίας Ἀποκορώνου καὶ πλείστων χωρίων τῶν ὁμόρων ἐπαρχιῶν Ἀγ. Βασιλείου καὶ Ῥεθύμνης θέλουσιν εὐρίσκει ἐν τῷ λιμένι τῆς Γεωργιουπόλεως καλυτέραν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων των ἢ εἰς τὰ ἐμπορικὰ κέντρα τῶν λιμένων Χανίων καὶ Ῥεθύμνης, καὶ θέλουσιν ἐκτελεῖ τάχιον τὰς ἐμπορικάς των ἐργασίας, οὕτω δὲ τὸν ἐκάστοτε κερδιζόμενον χρόνον θέλουσιν ἀφιεροῖ εἰς τὰ γεωργικά των ἔργα πρὸς ἰδίαν καὶ κοινὴν ὠφέλειαν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνονται σαφῶς τὰ μέγιστα, καὶ ἀνυπελόγιστα ὠφελήματα, ὑγιεινά τε καὶ ἐμπορικά, ἅτινα θέλουσι προκύψῃ ἐκ τῆς ἀποξηράνσεως τῶν ἀνωτέρω δύο πεδιάδων καὶ ἐκ τῆς ἐν γένει τελείας ἐξυγιάνσεως τῆς κωμοπόλεως Γεωργιουπόλεως.

Τὸ τοιοῦτο δὲ τυχέως καὶ εὐχερῶς θέλει ἐπιτευχθῆ διὰ

τοῦ κανονισμοῦ τῶν τὰς πεδιάδας ταύτας διαρρεόντων ποταμῶν καὶ τῆς κατασκευῆς παραλιακῆς ὁδοῦ ἀπὸ Γεωργιουπόλεω εἰς Ρέθυμνον, μετὰ διακλαδώσεως πρὸς τὴν Ἀργυρούπολιν. Ἡ ὁδὸς δὲ αὕτη εὐρίσκεται ἐν σχεδίῳ, πρὸς κατασκευὴν.

Πρὸς τελείαν δὲ ἐξυγίανσιν, μετὰ τὸν κανονισμόν τῶν κ. ι. τῶν τῶν ἄνω μνημονευθέντων ποταμῶν καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ, ἀναγκαστικὸν εἶνε νὰ φυτευθῶσι κατὰ μῆκος τῶν ποταμῶν καὶ τῆς ὁδοῦ πολλὰ δένδρα καὶ ἰδίᾳ εὐκάλυπτοι. Εἰς τοῦτο ἐργάζεται λίαν ἀξιεπαίνως καὶ μετὰ ζήλου ἢ ἐν τῷ προλόγῳ ἡμῶν μνημονευθεῖσα «Γεωργικὴ Ἑταιρεία», ἀλλ' ὡς καὶ ἐκεῖ ἐλέχθη, τὰ μικρὰ αὐτῆς κεφάλαια δὲν ἀρκοῦσιν εἰς τοῦτο, δεόμενα καὶ γενναίας Κυβερνητικῆς ἀρωγῆς.

Τούτων γενομένων, τὴν τελείαν ἐξυγίανσιν τῶν δύο τούτων πεδιάδων θέλουσιν ἐπενέγκῃ αἱ φυτεῖαι καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν ἄγρῶν, τότε δὲ, μετὰ πάροδον ὀλίγων ἐτῶν, θέλομεν ἰδῆ τοὺς ἐλώδεις πυρετοὺς, τὴν ἀληθῆ ταύτην μάλιστα, τελείως ἐκλείποντας ἐκ τῶν μερῶν τούτων, ἀντὶ δὲ τῶν ἀσθενῶν καὶ καχεκτῶν τῆς σήμερον κατοίκων τῶν πέριξ χωρίων, ταῦτα θέλουσι κατοικεῖσθαι ὑπὸ εὐρώστων, ἀμυγνίων καὶ ἐργατικῶν γεωργῶν, πλοῦτος δὲ καὶ εὐμαρεια θέλει βρασιλεύει ἐν αὐτοῖς.

Αἱ μορφαὶ ὑπ' ἃς συχνότερον προσβάλλουσιν ἐνταῦθα οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ εἶνε συνεχεῖς ἢ ὑποσυνεχεῖς (10%) καὶ διαλείποντες ἀμφημερινοί, σπανιώτεροι οἱ τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, ἔτι σπανιώτεροι οἱ ἄτακτοι τύποι, σπανιώταται δὲ αἱ κακοήθεις μορφαὶ καὶ ἰδίᾳ οἱ αἰμοσφαιρινουρικοί. Ἐλώδεις καχεξίαι πλεῖστα παρατηροῦνται.

Ἀριθμοῦσι δὲ οἱ πυρετοὶ οὗτοι τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τοὺς μῆνας Αὐγουστον, Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον.

Ἡ ἐκ τούτων ἐν τῇ κομοπόλει Γεωργιουπόλει νοσηρότης κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 75 %.

Ἐταρὰ ἐλώδη μέρη τοῦ Δήμου Γεωργιουπόλεως εἶνε τὰ ἐπόμενα :

1ον) **Μαθές**, ἔχων πληθυσμὸν 150 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 40 μέτρα.

Καὶ ἐν αὐτῷ επικρατοῦσαι μορφὰι τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ συνεχεῖς ἢ ὑποσυνεχεῖς, διαλείποντες ἀμφημερινοί, σπανιώτεροι τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, ἔτι σπανιώτεροι δὲ οἱ ἄττακτοι τύποι καὶ κκοκῆθεις, προσβάλλοντες καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ κατ' Αὐγουστον, Σεπτέμβριον μεχρι τέλους 8)βρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἐν αὐτῷ ἀνέρχεται εἰς 70 %

2ον) **Ἀσπροδουκιά**, συνοικισμὸς ἔχων πληθυσμὸν 30 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 50 μέτρα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς συχνότερας μορφάς, ἐν τε αὐτῷ καὶ ταῖς κατωτέρω περιγραφόμεναις ἐλώδεσι μέρει τοῦ δήμου τούτου, τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν καὶ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν οὗτοι ἰδίῳ ἀριθμοῦσι τὰ πλείονα θύματα ἐν αὐτοῖς, ταῦτά ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν καὶ διὰ τὸ προηγούμενον ἐλώδες χωρίον Μαθέν.

3ον) **Φονές, Χάμπαθα και Μάζα**, συνοικισμοί, ἔχοντες ἄπκντες ὁμοῦ πληθυσμὸν 500 κατοίκων.

Ἔψος αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης περὶ τὰ 40 μέτρα. Νοσηρότης δὲ κατ' ἔτος ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν 65 %

4ον) **Ἐξώπολις, Καλαμίτσι Ἀμυγδάλι Ἀργυρομοῦσι και Κατοῦνα**, χωρὶς ἔχοντα ὁμοῦ πληθυσμὸν 550 κατοίκων.

Ἔψος αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης περὶ τὰ 50 μέτρα, νοσηρότης δὲ κατ' ἔτος ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν 55 %

5ον) **Καλαμίτσι Ἀλεξάνδρον**, ἔχον πληθυσμὸν 250 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 40—50 μέτρα νοσηρότης δ' ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν 45 %.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΤΟΥ ΚΟΥΡΝΑ

Πρὶν ἢ συνεχίσωμεν τὴν περιγραφὴν τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Δήμου Γεωργιουπόλεως κειμένων ἐλωδῶν μερῶν, θεωρήσωμεν ἀνγκαῖον νὰ πραγματευθῶμεν ἐν πλάτει περὶ τῆς **Λίμνης τοῦ Κουρνᾶ**, καθ' ὅτι ὑπὸ τε τῶν κατοίκων τῆν ἐπαρχίας Ἀπυκορώνου καὶ τινῶν συγγραφέων θεωρεῖται ὡς ἡ ἐστία καὶ πηγὴ τῶν τὰ κατωτέρω περιγραφησόμενων μέρη προσβλλόντων ἐλωδῶν πυρετῶν. Θέλωμεν δὲ ἀναπτύξῃ τοὺς λόγους, δι' οὓς θεωροῦμεν

σφαλερὰν τὴν γνώμην ταύτην, φρονούντες, τὸν κντίον, ὅτι πηγὴ καὶ ἐστὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν τῶν μερῶν τούτων εἶνε ἡ αὐτὴ, ὡς καὶ διὰ τὰ προηγουμένως περιγραφέντα, δηλ. οἱ τὸν Δῆμον Γεωργιουπόλεως διακρέοντες τέσσαρες ποταμοὶ, εἰς τὴν κακὴν ροὴν τῶν ὑδάτων τῶν ὁμοίων καὶ τὴν συνεπείᾳ τούτου λίμνησιν αὐτῶν, ὀφείλεται ὁ σχηματισμὸς καὶ ἐνταῦθα ἐλῶν ὑποθλαπόντων καὶ εὐνοούντων τὴν γένεσιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων καὶ ἐπομένως τὴν ἀνάπτυξιν ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἡ λίμνη τοῦ Κουρνᾶ, ἥτις εἶναι ἡ μεγαλυτέρα λίμνη τῆς Κρήτης, εὐρίσκεται εἰς ἀπόστασιν 4 περίπου χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς πεδιάδος «Κουρνοπατήματα» καὶ εἰς ὕψος 23 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἀποτελεῖ δὲ εὐρεῖαν καὶ βαθεῖαν χοάνην, περικλειομένην πρὸ Δ. ὑπὸ ἀποτόμων καθέτων τιτανολίθων καὶ πρὸς Α. ὑπὸ κκταφύτου ὑψώματος.

Τὰ ὕδατα τῆς λίμνης ταύτης εἶναι γλυκέα καὶ ἔχουσι μέγα βάθος, εὐρίσκεται δ' ἐν αὐτοῖς πληθὺς ἐγγέλων μεγέθους τεραστίου, οἷτινες, ὅταν ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐκχειλίσῃ ἡ λίμνη, διασκορπίζονται ἐν τῇ ξηρᾷ, οἱ δὲ κάτοικοι ἀπάντων τῶν πέριξ χωρίων, καὶ τινων μεμακροσμένων ἀκόμη, συρρέουσιν ἐκεῖσε καὶ περισυλλέγουσιν αὐτοὺς ἐν ἀφθονίᾳ.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς λίμνης ταύτης, ὅταν τὰ ὕδατα εὐρίσκωνται ἐν τῇ κκτωτάτῃ στάθμῃ των ἀνέρχεται εἰς 1,000,000 τετραγ. μέτρων, ἧτοι εἰς 1,000 Β. στρέμμακτα. Ὅταν δὲ τὰ ὕδατα φθάνωσιν εἰς τὴν ἀνωτάτην αὐτῶν στάθμην, ὅτε ἡ λίμνη ἐκχειλίζει ἐκ τοῦ βορείου μέρους,

ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 1,500 στρέμματα. τὸ τοιοῦτον ὄμως συμβαίνει εἰς ἀραιὰ χρονικά διαστήματα.

Ἡ λίμνη αὕτη, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, θεωρεῖται ὑπὸ τε τῶν κατοίκων τῆς Ἐπαρχίας Ἀποκορώνου ὡς καὶ τινων συγγραφέων, ὡς ἡ ἐστία καὶ πηγή τοῦ νοσηροῦ τοῦ τμήματος τούτου τῆς ἐν λόγῳ ἐπαρχίας. Τὴν γνώμην ὄμως ταύτην θεωροῦμεν ὄλως ἐσφαλμένην, διὰ τοὺς ἐπομένους λόγους :

α΄.) Ὁ πυθμὴν τῆς λίμνης εἶνε κυρίως πετρώδης καὶ ἀμμώδης, ἡ δὲ ποσότης τῶν εἰς τὰ ἀποξηραζόμενα μέρη αὐτῆς ὀργανικῶν οὐσιῶν εἶνε ἐλαχίστη, ἀναξία λόγου. Εἶνε δὲ γνωστὸν ἐκ τῆς βιολογίας τῶν ἀνωφελῶν κωνόπων, τῶν μόνων, κατὰ τὰς κρατούσας σήμερον νέας περὶ αἰτιολογίας τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν θεωρίας, φορέων τοῦ ἐλείου πλασμωδίου, ὅτι οἱ κώνωπες οὗτοι οὐδέποτε ἀναπτύσσονται ἐν ὕδατι στερουμένῳ ἢ ἐν ἐλαχίστη ποσότητι ἐνέχοντι ὀργανικὰς οὐσίας, ὧν ἡ σῆψις εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

β΄.) Ἡ λίμνη ἔχει μέγιστον βάθος, δηλ. μείζον τῶν 10 μέτρων. Ἐπομένως ἐν αὐτῷ δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀναπτυχθῶσιν ἀνωφελεῖς κώνωπες, διότι κατὰ τὸν *Kerschbaumer*, οἱ κώνωπες οὗτοι δὲν ἀναπτύσσονται εἰς ὕδωρ ἔχον βάθος μείζον τοῦ ἐνὸς μέτρου, καθόσον αἱ προνόμφαι αὐτῶν ἔχουσιν ἀνάγκη νὰ κατέρχωνται ἀπὸ κειροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὸν πυθμένα ἵνα ἐνκοθῆται τὰ ἀποχωρήματα αὐτῶν καὶ ὑποστῶσι τὴν ἀποδερμάτωσιν, ἡ δὲ κινητικὴ τῶν δύναμις δὲν ἐπαρκεῖ πρὸς κατάδυσιν αὐτῶν εἰς μείζον βάθος.

γ΄.) Οἱ ἐπικρατοῦντες ἀνεμοὶ εἶνε οἱ Βόρειοι, οἵτινες, ἐὰν ἐν τῇ λίμνῃ ἀνεπτύσσοντο ἀνωφελεῖς κώνωπες, θὰ μετέφερον τούτους πρὸς Ν. καὶ ἐπομένως τὰ πρὸς τὴν διεύθυν-

σιν εύρισκόμενα χωρία θὰ υπέφερον ἐξ ἐλώδων πυρετῶν, ἐνῶ σήμερον ἀκριβῶς τὸναντίον συμβαίνει, δηλ. τὰ ἐκ τῶν πυρετῶν πάσχοντα χωρία, ἕτινα περιγράφονται κατωτέρω; εύρίσκονται **B.** ἢ **BA** ἢ **BA** τῆς λίμνης.

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω ἰσχυροὺς τούτους λόγους, φρονοῦμεν ὅτι ἡ λίμνη τοῦ Κουρνᾶ οὐδόλως, συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐλώδων πυρετῶν ἐν ταῖς πεδιάσι Γεωργιουπόλεως καὶ Κουρνᾶ.

Τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Δήμου Γεωργιουπόλεως καὶ περὶ τὴν ἀνωτέρω περιγραφεῖσαν λίμνην τοῦ Κουρνᾶ κείμενα ἐλώδη μέρη, περὶ ὧν εἶπομεν ὅτι δὲν ἐπηρεάζονται νοσηρῶς ὑπὸ τῆς λίμνης ταύτης, εἶνε τὰ ἐπόμενα ἑνδεκα:

Φυλακή, Μουρί, Δημητρουλιανά, Ξυλαδιανά, Κάβαλλος, Μπαλαρίνα, Ἀσπρουληαῖς, Δράμια, Κουρνᾶς, Πάτημα, καὶ Κάστέλλον, ἔχοντα πληθυσμὸν ἐν ὄλῳ 1980 κατοίκων (τὸ πρῶτον τούτων **Φυλακή** ἔχει 180 κατοίκους).

Αἱ μορφὰὶ ὑφ' ἧς συχνότερον ἀναπτύσσονται ἐν τοῖς ἀνωτέρω χωρίοις οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ, εἶνε διαλείποντες ἀμφημερινοί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σπανιώτεροι δὲ οἱ τεταρταῖοι καὶ οἱ ἄτακτοι τύποι. Κατ' Αὐγούστον δὲ καὶ Σεπτέμβριον πλεονάζουσιν οἱ πάσχοντες ἐξ ὑποσυνεχῶν τοιούτων. Αἱ ἐλώδεις καχεξίαι εἶνε συχνόταται ἐν αὐτοῖς μετὰ σπληνῶν τερραστῶς διωγκωμένων.

Ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ ποιοῦνται μείζονα ἐν τοῖς ἀνωτέρω θραῦσιν, εἶνε ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου, ἢ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος

νοσηρότης εἰς μὲν τὸ χωρίον Φυλακὴ ἀνέρχεται εἰς 75 %
εἰς δὲ τὰ λοιπὰ ἔπκντα εἰς 60 %.

II
ΔΗΜΟΣ ΑΡΜΕΝΩΝ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 14 χωρίων,
ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Ἀρμένιοι**, μὲ πληθυσμὸν 750 κατοίκων.

2ον) **Καλύβαις**, παράλιος κώμη, ἔχουσα πληθυσμὸν
732 κατοίκων.

3ον) **Νεοχωριό**, Κώμη ἔχουσα περὶ τοὺς 650 κα-
τοίκους.

4ον) **Στύλος**, ἔχων πληθυσμὸν 150 κατοίκων.

5ον) **Μαχαιοί**, Χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 350 κα-
τοίκων.

6ον) **Πρόδαρμα**, ἔχων πληθυσμὸν 150 κατοίκων.

Τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὕψος τῶν ἀνω-
νωτέρω ἐλωδῶν μερῶν ποικίλλει ἀπὸ 10—170 μέτρων.

Ποταμοὶ ὑπάρχουσι τρεῖς, σχηματίζοντες ἔλη τινά, σπου-
δαιότερος δὲ τῶν ποταμῶν τούτων εἶνε ὁ ἐκ τοῦ χωρίου
Στύλου πηγάζων καὶ τὴν κώμην Καλυβῶν διασχίζων
«Κοιλιάρης»

Μεταξὺ δὲ Ἀρμένων καὶ Νεοχωριοῦ ὑπάρχει χάνδαξ,
ἥτις κατὰ τοὺς θερινούς μῆνας ἐν μέρει ἀποξηραίνεται, ἐνα-
πολείπουσα οὕτω στάσιμα ὕδατα, ἐπιτήδεια καὶ εὐνοοῦντα
τὴν γένεσιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν ἀνωφελῶν κω-
νώπων.

Ἐπικρατοῦσαι μορφῇ ἐλωδῶν πυρετῶν ἐν αὐτοῖς εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί, ἐλάχιστοι δὲ τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι. ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης εἰς μὲν τὸ χωρίον Ἀρμένους ἀνέρχεται εἰς 5-10 % , εἰς Καλύβαις 10 % , Νεοχωριὸν 10-15 % , Στυλὸν εἰς τὰ $\frac{2}{4}$ τῶν κατοίκων, Μοχαιρούς $\frac{2}{3}$ καὶ Πρόβαγμα $\frac{2}{3}$.

III

ΔΗΜΟΣ ΒΑΜΟΥ

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 27 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη, ἅτινα ἅπαντα ἀποτελοῦσι μικροὺς συνοικισμοὺς :

1ον) **Γετὴν Μετόχι**, συνοικισμὸς ἔχων πληθυσμὸν 100 περίπου κατοίκων.

2ον) **Ψεῖρες**, μικρὸς ὡσαύτως συνοικισμὸς πλησίον τοῦ ἀνωτέρω κείμενος καὶ ἔχων πληθυσμὸν 10 κατοίκων.

3ον) **Γιανίσαρη Μετόχι**, μὲ πληθυσμὸν 20 κατοίκων, καὶ

4ον) **Καρούδι**, μὲ πληθυσμὸν 20 ὡσαύτως κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος τῶν ἀνωτέρων ἐλωδῶν συνοικισμῶν εἶνε περὶ τὰ 100 μέτρα, ὑφίστανται δ' ἐν τοῖς πέριξ αὐτῶν ῥύγκες, ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἀποξηράνσεως τῶν ὑδάτων τῶν ὁποίων σχηματίζονται ἔλη, εὐνοοῦντα τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἀνωφελῶν κωγώπων, καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν τῶν προσβελλόντων αὐτοῦς ἐλωδῶν πυρετῶν.

Αί ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐπικρατοῦσαι μορφαὶ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε ἰδίᾳ τριταῖοι δικλείποντες, ἀριθμοῦσι δὲ οὔτοι τὰ πλείονα θύματᾶ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων νοσηρότης ἐν αὐτοῖς κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 20 % τοῦ πληθυσμοῦ.

IV

ΔΗΜΟΣ ΦΡΕ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ ἀποτελουμένῳ ἐκ 14 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα δύο ἐλώδη μέρη.

1ον) **Νίπος**, χωρίον ἔχων πληθυσμὸν 639 κατοίκων

Ἡ θέσις αὐτοῦ εἶνε ἐπίπεδος, εἰς μικρὰν δὲ ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν διέρχεται ὁ ποταμὸς **Ἄλμυρός**, εἰς ὃν ὀφείλεται ἡ γένεσις τῶν προσβαλλόντων αὐτὸ ἐλωδῶν πυρετῶν. Αἱ μορφαί, ὑφ' ἃς συχνότερον ἀναπτύσσονται ἐν αὐτῷ οἱ ἐλώδεις πυρετοί, εἶνε δαιλείποντες ἀμφημερινοὶ σπανιώτεροι δὲ οἱ τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, ἀριθμοῦσι δὲ τὰ πλείονα αὐτῶν θύματᾶ ἰδίᾳ κατ' Αὐγούστον, Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον.

Ἡ ἐν αὐτῷ νοσηρότης κατ' ἔτος ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων ἀνέρχεται περίπου εἰς 30 %.

2ον) **Νεροχώρι**. Ἡ θέσις τοῦ χωρίου τούτου εἶνε ἐπίπεδος, εἰς μικρὰν δὲ ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν διέρχεται ὁ ποταμὸς **«Κοιλιάρης»**.

Καὶ ἐν τούτῳ αἱ συχνότεραι μορφαὶ τῶν προσβαλλόντων αὐτὸ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε δικλείποντες ἀμφημερινοὶ, σπα-

νώτεροι δὲ οἱ τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, ἀριθμοῦσι δὲ τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 20 %.

2ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΦΑΚΙΩΝ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα πληθυσμὸν 5394 κατοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα τέσσαρα μόνον ἐλωδῆ μέρη, κατὰ δήμους :

I

ΔΗΜΟΣ ΑΝΩΠΟΛΕΩΣ

Ἄν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 7 χωρίων ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα δύο ἐλωδῆ μέρη :

1ον) **Ἁγία Ρουμέλη**, μικρὰ κώμη ἔχουσα πληθυσμὸν 380 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος τῆς κώμης ταύτης εἶνε περί τὰ 118 μέτρα, πρὸ αὐτῆ δὲ ὑφίστανται ἔλη σχηματιζόμενα ἐκ διαφόρων χειμάρρων κειμένων πλησίον αὐτῆς.

Ἐπικρατοῦσιν ἐνταῦθα μορφὰ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε ἀμφημερινοὶ δικλείποντες, καὶ συνεχεῖς τε καὶ ὑποσυνεχεῖς, καὶ αὗται δὲ αἱ κακοήθεις μορφὰ δὲν σπνίζουσιν, ἀριθμοῦσιν τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατ' Αὐγούστου καὶ Σεπτέμβριον ἰδίᾳ.

Ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ σχεδὸν ἅπαντες οἱ κάτοικοι, ἀνε-

ξαρτήτως φύλου και ηλικίας, προσβάλλονται κατ' ἔτος ὑπὸ ἐλωδῶν πυρετῶν, οὕτως ὥστε ἡ ἐν αὐτῇ νοσηρότης ἐκ τούτων κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 90 % περίπου.

2ον) **Γαῦδος**, νησί, ὑπαγομένη εἰς τὸν δῆμον τοῦτον και ἔχουσα πληθυσμὸν 500 περίπου κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτῆς εἶνε περὶ τὰ 325 μέτρα, αἱ μορφαὶ δὲ ὑφ' ἧς συχνότερον ἀναπτύσσονται ἐν αὐτῇ οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ εἶνε διακλείποντες ἀμφημερινοί, σπκνιώτεροι τριταῖοι, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατ' Αὐγούστον, Σεπτέμβριον και Ὀκτώβριον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἐν αὐτῇ ἀνέρχεται εἰς 15—20 %.

II

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΟΥΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 10 χωρίων, ὑφίστανται τὰ ἐπόμενα δύο ἐλώδη μέρη :

1ον) **Σκαλωτή**, με πληθυσμὸν 180 περίπου κατοίκων,

2ον) **Ἀργουλιές**, με πληθυσμὸν 97 περίπου κατοίκων.

Τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὕψος τῶν δύο ἀνωτέρω ἐλωδῶν χωρίων εἶνε περὶ τὰ 150 μέτρα, ἡ ἀπ' αὐτῆς δὲ ἀπόστασις αὐτῶν περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν. Εἰς τὸ μέσον ἐκτέρου αὐτῶν διέρχεται ποταμός, ἐκ τῆς μερικῆς ἀποξηράνσεως τοῦ ὁποίου κατὰ τὸ θέρος, ἐνκαπομένουσι στάσιμα ὕδατα εὐνοοῦντα καὶ ὑποθάλλοντα τὴν γένεσιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων καὶ, κατὰ

συνέπειαν, τὴν ἀνάπτυξιν ἐν αὐτοῖς ἐλωδῶν πυρετῶν, οἵτινες ἔχουσι τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τοὺς μῆνας Αὐγούστου, Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτοῖς μορφαὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί.

Καὶ ἐν τοῖς χωρίοις δὲ τούτοις τοῦ ἐν λόγῳ δήμου ἅπαντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι, ἀνεξαρτήτως φύλου καὶ ἡλικίας, προσβάλλονται κατ' ἔτος ὑπὸ ἐλωδῶν πυρετῶν, οὕτως ὥστε ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτοῖς νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 90⁰ο περίπου.

Γ.

ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει τὴν πόλιν *Ρεθύμνης* καὶ τὰς Ἐπαρχιακὰς περιφερείας *Ρεθύμνης*, *Ἁγίου Βασιλείου*, *Μυλοποτάμου* καὶ *Ἀμαρίου*.

1ον) ΡΕΘΥΜΝΑ

Αὕτη, ἔχουσα πληθυσμὸν 9308 κατοίκων, ἀποτελεῖ μετὰ τῶν *Περιβολίων*, τοῦ *Μασταμπᾶ*, τοῦ *Λωβοχωρίου* καὶ τινων μετοχιῶν, τὸν *Δῆμον Ρεθύμνης*. Ἐν τῷ Δήμῳ δὲ τούτῳ οὐδὲν ἐλῶδες μέρος ὑπάρχει.

2ον) ΡΕΘΥΜΝΗ (Ἐπαρχία)

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 76 χωρία καὶ πληθυσμὸν 14449 κατοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα, κατὰ δήμους, ἐλῶδη μέρη :

ΔΗΜΟΣ ΛΑΙΠΗΑΙΩΝ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένων ἐκ 10 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλῶδη μέρη :

1ον) **Ἐπισκοπή**, με πληθυσμὸν 669 κατοίκων. Κεῖται 1000 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, παρ' αὐτὸ δὲ ὑπάρχει ποταμὸς, σχηματίζων ἐκ τῆς λιμνάνσεως τῶν ὑδάτων του ἔλη.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῷ οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ ἐλώδεις πυρετοὶ, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 10 %.

2ον) **Καρωτή**, με πληθυσμὸν 206 κατοίκων.

Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει ποταμὸς, τὰ ὕδατα τοῦ ὁποίου λιμνάζοντα σχηματίζουσιν ἔλη.

Καὶ ἐν αὐτῇ ἐπικρατοῦσιν οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοὶ, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 10 %.

3ον) **Κούφα**, με πληθυσμὸν 188 κατοίκων.

Κεῖται εἰς ὕψος 1500 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, παρ' αὐτὸ δὲ ὑπάρχει ποταμὸς, τὰ ὕδατα τοῦ ὁποίου λιμνάζοντα σχηματίζουσιν ἔλη.

Καὶ ἐν αὐτῷ ἐπικρατοῦσιν οἱ δικλείποτες ἀμφημερινοὶ, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 5 %.

4ον) **Ἀρκοῦδαινα**, με πληθυσμὸν 426 κατοίκων.

Καὶ τούτου τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος

είναι 1500 μέτρα, παρ' αὐτὸ δὲ ὑπάρχει ποταμὸς, σχηματίζων ἔλη.

Καὶ ἐνταῦθα ἐπικρατοῦσιν οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ 'Ιουλίου μέχρι τοῦ 'Οκτωβρίου.

'Η κατ' ἔτος ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων νοσηρότης ἐν αὐτῷ ἀνέρχεται εἰς 5⁰/₁₀.

II

ΔΗΜΟΣ ΑΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ ἀποτελουμένῳ ἐκ 15 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Νεραυτζές**. Ἀποτελεῖ θέσιν, λαβοῦσαν τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ παρ' αὐτῇ ὑπάρχοντος ποταμοῦ «**Νεραυτζέ**», ἐφ' οὗ ὑπάρχουσιν ὑδρόμυλοι κατοικούμενοι ὑπὸ 15 περίπου ἐργατῶν. Κεῖται δὲ εἰς ὕψος 150 περίπου μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῷ οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ οἱ συνεχεῖς ἐλώδεις πυρετοὶ, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θεροῦς μέχρι τέλους τοῦ φθινοπώρου.

'Η ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων νοσηρότης κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ ἀνέρχεται εἰς 1—2⁰/₁₀.

2ον) **Μετόχιο**, χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 250 κατοίκων καὶ 3ον) **Γωνιά**, με πληθυσμὸν 230 κατοίκων.

Εἰς ἀμφότερα τὰ χωρία σποραδικῶς ἀναφθάνονται κρούσματα ἐλωδῶν πυρετῶν, ὑπὸ τύπον διαλειπόντων ἀμφη-

μερινών και συνεχών, κατά την αὐτὴν ὡς και ἄνω ἐποχὴν ἀριθμούντων τὰ πλείονα θύματα.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων νοσηρότης κατ' ἔτος ἀνέρχεται και ἐνταῦθα εἰς 1—2 %.

3ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἔχουσα 41 χωρία και πληθυσμὸν 10254 κατοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη, ἅτινα ὑπάρχουσι μόνον εἰς ἓνα ἐκ τῶν τεσσάρων δήμων, εἰς οὓς διακρίεται αὕτη, τῶν τριῶν ἑτέρων δήμων οὐδὲν ἐλώδες μέρος ἔχόντων.

I

ΔΗΜΟΣ ΦΟΙΝΙΚΟΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 8 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Λευκόγειο**, ἔχοντα πληθυσμὸν 300 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 100 μέτρα, περικυκλοῦται δὲ γύρωθεν ὑπὸ δύο βυάκων, οἵτινες ἀτελῶς ἀποξηραίνονται κατὰ τὰ τέλη Αὐγούστου, και εἰς οὓς ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὸ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Αἱ συνηθέστερον προσβάλλουσαι ἐν αὐτῷ τοὺς κατοίκους μορφὴ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε ἀμφημερινοὶ διαλείποντες και συνεχεῖς, σπανιώτεροι δὲ οἱ διαλείποντες τριταῖοι, ἔχουσι

δὲ οὗτοι τὰ πλείονα θύματα ἀπὸ τῆς 15ης Ἰουλίου μέχρι 15 Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων νοσηρότης ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 30 %.

2ον) **Μύρθιο**, ἔχον πληθυσμὸν 280 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 400 μέτρα, εἰς ἀπόστασιν τινα δὲ ἀπ' αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς, εἰς ὃν ὀφείλεται καὶ ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν τινων.

Αἱ μορφαί, ὑφ' ἃς συνηθέστερον προσβάλλουσι τοὺς κατοίκους αὐτοῦ οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ εἶνε καὶ ἐν αὐτῷ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ τινες τριημέριοι, ὡς καὶ συνεχεῖς, ἀριθμοῦσι δὲ οὗτοι τὰ πλείονα θύματα καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τῶν μέσων Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἐν αὐτῷ ἀνέρχεται εἰς 20 %.

3ον) **Κάτω Ροδάκινον**, ἔχον πληθυσμὸν 250 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 10 μέτρα, πρὸς τε δὲ τὸ Α. καὶ τὸ Δ. μέρος τοῦ χωρίου τούτου ὑπάρχουσι ῥύακες, οἵτινες ἀτελῶς ἀποξηραίνονται κατ' Ἀπρίλιον, καὶ εἰς ὧν τὰ στάσιμα ἐναπομένοντα ὕδατα ὀφείλεται ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν καί, κατὰ συνέπειαν, ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὸ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 40 %.

4ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΜΑΡΙΟΥ (Πανάκρας)

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 40 χωρία καὶ πληθυσμὸν 7939 κατοίκων, διαιρεῖται εἰς τρεῖς δήμους, ἐξ ὧν μόνον εἰς τοὺς δύο ὑπάρχουσιν ἐλώδη χωρία.

ΔΗΜΟΣ ΠΑΝΑΚΡΑΙΩΝ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 13 χωρίων, μόνον τὰ ἐπόμενα δύο ὑπάρχουσιν ἐλώδη μέρη :

1ον) **Φουρβουράς**, ἔχων πληθυσμὸν 580 κατοίκων.

Τὸ χωρίον τοῦτο κεῖται εἰς ὕψος 350 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἐπὶ γηλόφῳ. Ποταμὸς δὲν ὑφίσταται παρ' αὐτό, ἀφθονον ὅμως πηγαιὸν ὕδωρ, περιρρέον τὸ χωρίον σχηματίζει, ἐκ τῆς κατὰ τόπους λιμνάνσεως καὶ στασιμότητος αὐτοῦ, ἔλη, εἰς ἃ ὀφείλονται οἱ τοῦτο προσβάλλοντες ἐλώδεις πυρετοί.

Αἱ μορφά, ὑφ' ἧς συνηθέστερον ἀνεφρίνονται ἐνταῦθα οἱ ἐλώδεις πυρετοί, εἶνε ἀμφημερινοὶ διαλείποντες, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ συνεχεῖς, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ θέρους μέχρι τέλους τοῦ φθινοπώρου.

Ἡ ἐξ αὐτῶν δὲ νοσηρότης ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 5 % περίπου.

2ον) **Βυζάρι**, Μικρὰ κόμη.

Τοῦτο κεῖται ἐντὸς κοιλάδος, κάτωθι τοῦ ἀνωτέρω χωρίου Φουρβουρά, οὗτινος ἀπέχει περὶ τὰ 15' τῆς ὥρας. Ἐξωθεν αὐτοῦ διέρχεται ποτάμιον, μὴ ἀποξηραινόμενον κατὰ τὸ θέρος, τὰ ὕδατα τοῦ ὁποίου χρησιμεύουσι πρὸς ἄρδευσιν

ἀρετῆς ἐκτάσεως κήπων, ἐνιαχοῦ δὲ ταῦτα λιμνάζοντα σχηματίζουσιν ἔλη, εἰς ἃ ὀφείλονται οἱ τὸ χωρίον τοῦτο προσβάλλοντες ἐλώδεις πυρετοί.

Αἱ συνηθέστεραι μορφῆ, ὑφ' ἧς καὶ ἐνταῦθα ἀναφκίνονται οἱ ἐλώδεις πυρετοί, εἶνε ἀμφημερινοὶ διαλείποντες καὶ συνεχεῖς τινες, ἀριθμοῦντες καὶ ἐντὺθι τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ θέρους μέχρι τέλους τοῦ φθινοπώρου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων ἐν αὐτῷ νοσηρότης κατ' ἕτος ἀνέρχεται εἰς 10 % περίπου.

II

ΔΗΜΟΣ ΚΟΥΡΗΤΩΝ

Καὶ ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ ἀποτελουμένῳ ἐκ 14 χωρίων, μόνον τὰ ἐπόμενα δύο ἐλώδη μέρη ὑπάρχουσιν :

1ον) **Ἅγιος Ἰωάννης**, ἔχων πληθυσμὸν 180 κατοίκων.

Τοῦτο κεῖται ἐπὶ ὑπωρειῶν λόφων **ΝΔ** τῆς Ἰδῆς, εἰς ὕψος 150 περίπου μέτρων. **ΒΔ** τοῦ χωρίου κεῖται ὁ ποταμὸς «**Πλατὸς**» **Α** δὲ ὁ «**Σιφὸς**», καὶ εἰς ἀπόστασιν 100 περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ χωρίου. Ἀμφότεροι οἱ ποταμοὶ οὗτοι ἐν μέρει ἀποξηραινόμενοι κατὰ τὸ θέρος ἐγκαταλείπουνσι συλλογὰς στασίμων ὑδάτων, εὐνοούσας τὴν γένεσιν καὶ πολλαπλασιασμὸν τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων καί, κατὰ συνέπειαν, τὴν ἀνάπτυξιν τῶν προσβαλλόντων αὐτὰ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Αἱ μορφῆ ὑφ' ἧς συνηθέστερον προσβάλλουσιν ἐνταῦθα οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ εἶνε ἀμφημερινοὶ καὶ τριταχοὶ διαλεί-

ποντες, ἀριθμοῦσι δὲ τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἰδίᾳ κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων νοσηρότης ἐν αὐτῷ ἀνέρχεται εἰς 8 % κατ' ἔτος.

2ον) **Πλάτανος**, ἔχων πληθυσμὸν 225 κατοίκων.

Τὸ χωρίον τοῦτο καίεται εἰς ὕψος 250 περίπου μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θάλασσης εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Ἰδης. Ποταμὸν δὲν ἔχει, πλὴν ἀφθόου πηγίου ὕδατος, ὅπερ διὰ τῶν ὁδῶν τοῦ χωρίου, χρησιμευσῶν καὶ ὡς ἀγωγῶν αὐτοῦ, διερχόμενον χρησιμεύει πρὸς ἀρδουσιν κήπων. Τοῦτο δὲ ἐνιαχοῦ λιμνάζον καὶ διηθοῦν τὸ ἔδαφος μεταβάλλει αὐτὸ εἰς ἔλη, εἰς ἧ καὶ ὀφίλονται οἱ προσβάλλοντες αὐτὸ ἐλώδεις πυρετοί.

Καὶ ἐνταῦθα αἱ συνηθέστεραι μορφαί, ὑφ' ἧς ἀναφκίνονται οἱ ἐλώδεις πυρετοί, εἶνε ἀμφημερινοὶ καὶ τριταῖοι διαλείποντες, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας ἰδίᾳ.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων νοσηρότης ἐν αὐτῷ ἀνέρχεται εἰς 5 % κατ' ἔτος.

5ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 87 χωρία καὶ πληθυσμὸν 17341 κατοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα, κατὰ δήμους, ἐλώδη μέρη :

I

ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΝΑΙΩΝ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 26 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα δύο ἐλώδη μέρη :

Πρινές και Καϊκατζές, ἔχοντα ἀμφότερα πληθυσμὸν 200 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτῶν εἶναι περὶ τὰ 3 χιλιομέτρα. Εἰς ἀπόστασίν τινα δὲ ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχει ποταμὸς «**Ἀγιοσμάτσι**» καλούμενος.

Αἱ ἐπικρατέστεραι ἐν αὐτοῖς μορφῆι τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶναι οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ οἱ συνεχεῖς, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους μέχρι τοῦ Νοεμβρίου.

Ἡ ἐξ αὐτῶν δὲ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 30% περιπου κατ' ἔτος.

II

ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΔΟΝΙΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 24 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Πάνορμος**, ἔχουσα πληθυσμὸν 202 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος τοῦ ἐλώδους τούτου μέρους εἶναι περὶ τὰ 20 μέτρα. Ὑπάρχει δ' ἐν τοῖς πέριξ αὐτοῦ ρυάξ, εἰς τὴν ἀτελῆ τῶν ὑδάτων τοῦ ὁποίου ἀπαξήρηνσιν, κατὰ τὸ θέρος, ὑφείλεται ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὸ ἐλωδῶν πυρετῶν.

2ον) **Σκεπαστή**, χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 170 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶναι περὶ τὰ 30 μέτρα. Ἐν τοῖς πέριξ δὲ καὶ τούτου ὑπάρχει ρυάξ.

3ον) **Μπαλί**, ἔχον πληθυσμὸν 18 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 5 μέτρα.

4ον) **Ἐξάντι**, ἔχον πληθυσμὸν 110 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶναι περὶ τὰ 35 μέτρα, ὑπάρχει δ' ἐν τοῖς πέριξ αὐτοῦ ρυαξ.

5ον) **Ἀχλαδές**, ἔχον πληθυσμὸν 243 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶναι περὶ τὰ 30 μέτρα, ὑπάρχει δ' ἐν τοῖς πέριξ αὐτοῦ λίμνη.

6ον) **Ρουμελή**, χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 410 κατοίκων

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶναι περὶ τὰ 20 μέτρα.

Ἐν ἅπασιν τοῖς ἀνωτέρω ἐπικρατοῦσαι μορφᾷ τῶν ἐλώδων πυρετῶν εἶναι οἱ διαλείπτοντες ἀμφημερινοὶ καὶ οἱ συνεχεῖς ἐλώδεις, ἀριθμοῦντες τὰ πλεῖστα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων νοσηρότης κατ' ἔτος ἀνέρχεται ὡς ἑπεται :

Πάνομος 10 %.

Σκεπαστή 15 %.

Μπαλί 20 %.

Ἐξάντι 20 %.

Ἀχλαδές 5 %.

Ρουμελή 4 %.

Ἐτερα ἐλώδη μέρη τοῦ Δήμου τούτου εἶνε τὰ ἐπόμενα, ἅτινα ἀποτελοῦσι μικροὺς συνοικισμοὺς, πλὴν τῶν χωρίων Μελιδονίου, Ἀγγελικῶν καὶ Μετοχίων, ἅπερ ἀποτελοῦσι μικρὰς κώμας,

1ον) **Πέραμα**, ἔχον πληθυσμὸν 50 κατοίκων.

Ἡ θέσις αὐτοῦ εἶνε ἐπίπεδος, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος εἶνε περὶ τὰ 5 μέτρα. Παρ' αὐτὸ ὑπάρχει ποταμός.

2ον) **Ἀγγελιανά**, ἔχον πληθυσμὸν 200 κατοίκων.

Ἡ θέσις αὐτοῦ εἶνε ἐπίπεδος, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος εἶνε περὶ τὰ 8 μέτρα.

3ον) **Μετόχια**, ἔχον πληθυσμὸν 300 κατοίκων.

Κεῖται ἐπὶ λοφίσκου, οὕτινος τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος εἶνε περὶ τὰ 20 μέτρα.

4ον) **Χασθιανός**, ἔχον πληθυσμὸν 50 κατοίκων.

Ἡ θέσις αὐτοῦ εἶνε ἐπίπεδος, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος περὶ τὰ 5 μέτρα. Παρ' αὐτὸ ὑπάρχει ποταμός.

5ον) **Δαλαμπέλο**, ἔχον πληθυσμὸν 15 κατοίκων.

Κεῖται ἐπὶ λοφίσκου, οὕτινος τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος εἶνε περὶ τὰ 15 μέτρα. Παρ' αὐτὸ ὑπάρχει ῥύαξ.

6ον) **Λοῦτρα**, συνοικισμὸς ἔχον πληθυσμὸν 8 κατοίκων.

Ἡ θέσις αὐτοῦ εἶνε ἐπίπεδος, τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας δὲ τῆς θαλάσσης ὕψος περὶ τὰ 5 μέτρα. Παρ' αὐτὸν ὑπάρχει ποταμός.

7ον) **Ξονζανά**, ἔχον πληθυσμὸν 30 κατοίκων.

Ἡ θέσις αὐτοῦ εἶνε ἐπίπεδος, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος περὶ τὰ 5 μέτρα. Παρ' αὐτὸ ὑπάρχει ποταμός.

8ον) **Μπραχίμο**, ἔχον πληθυσμὸν 15 κατοίκων.

Ἡ θέσις αὐτοῦ εἶνε ἐπίπεδος, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας

τῆς θαλάσσης ὕψος περί τὰ 10 μέτρα. Περ' αὐτὸ ὑπάρχει ποταμός.

9ον) **Μελιδόνι**, ἔχον πληθυσμὸν 645 κατοίκων.

Ἡ θέσις αὐτοῦ εἶνε ὄρεινή, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος περί τὰ 25 μέτρα.

Ἐν ἅπασι ταῖς ἀνωτέρω ἐπικρατοῦσιν μορφαὶ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ οἱ συνεχεῖς ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτοῖς νοσηρότης ἀνέρχεται ὡς ἔπεται :

Πέραμα 70 %.

Ἀγγελιανὰ 20 %

Μετόχια 15 %

Χασθιανός 20 %

Δολαμπέλο 20 %

Λοῦτρα 25 %

Ξονζανὰ 75 %

Μπραχίμο 75 %

Μελιδόνι 10 %

III

ΔΗΜΟΣ ΓΑΡΑΖΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 25 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Μουριζανὰ**, ἔχον πληθυσμὸν 150 κατοίκων.

Κεῖται ἐπὶ κοιλάδας, παρὰ τὸ νοτιοανατολικὸν τῆς ἄχθης ποταμοῦ οὐτινος τὰ ὕδατα λιμνάζοντα σχηματίζουσιν ἔλη.

Ἐπικρατοῦσαι ἐν αὐτῷ μορφῇ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ οἱ συνεχεῖς, πλείσται δ' ὠσάτως ἐλώδεις καχεξίαι ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῷ. Ἀριθμοῦσι δ' οὗτοι τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους μέχρι τοῦ Νοεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 40 % περίπου.

2ον) **Βενί**, ἔχον πληθυσμὸν 200 κατοίκων καὶ ἀποτελοῦν τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐλώδες μέρος τοῦ δήμου τούτου.

Κεῖται 200 μέτρα ὑψηλότερον τοῦ προηγουμένου, ἐπὶ λειμῶνων, ἐν οἷς ἀφθονοῦσιν ὕδατα στάσιμα καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Καὶ ἐν αὐτῷ ἐπικρατοῦσιν οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ οἱ συνεχεῖς, πλείσται δ' ὅσαι ἐλώδεις καχεξίαι ἀπαντῶσιν. Ἀριθμοῦσι δ' οὗτοι τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους μέχρι τοῦ Νοεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν τῇ ἐλωδεστάτῃ καύτῃ κώμῃ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 80 %.

3ον) **Φαράτσι**, εὐρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν περίπου μετὰ τοῦ χωρίου Βενί θέσιν, ἔχον καὶ αὐτὸ καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐν τοῖς πέριξ ὕδατα στάσιμα.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῷ οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ ἐνίοτε τριταῖοι, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους μέχρι τοῦ Νοεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 60 %.

4ον) **Σεῖδες**, ἔχον πληθυσμὸν 255 κατοίκων.

Κεῖται 80 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, εἰς ἀπόστασιν δὲ 15' τῆς ὥρας ἔξωθεν αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς,

ἐκ τῆς λιμνάνσεως τῶν ὑδάτων τοῦ ὁποίου σχηματίζονται ἔλη.

Ἐπικρατοῦσι καὶ ἐν αὐτῷ οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 60 % περίπου,

---

IV

ΔΗΜΟΣ ΑΝΩΓΕΙΩΝ

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 12 χωρίων, ἐν μόνον ἐλῶδες μέρος ὑπάρχει, ἡ **Μονὴ Ἀγ. Παντελεήμονος**. ἔχει πληθυσμὸν 25 κατοίκων.

Κεῖται 300 περίπου μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, κάτωθι δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς, τὰ ὑδρατὰ τοῦ ὁποίου λιμνάζοντα σχηματίζουσιν ἔλη.

Ἐπικρατοῦσαι ἐν αὐτῷ μορφαὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 70 % περίπου.

Β΄.

ΕΛΛΗ ΜΕΡΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ
ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Α΄.

ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ὁ νομὸς Ἡρακλείου ἔχων πληθυσμὸν 91228 κατοίκων περιλαμβάνει τὴν πόλιν Ἡρακλείου καὶ τὰς Ἐπαρχιακὰς περιφερείας *Μαλεβυζίου, Τεμένους, Πεδιάδος, Μονοφατίου, Καινουρίου καὶ Πυργιωτίσης.*

Ἀποτελεῖ δὲ τὸν ἐλωδέστερον νομὸν τῆς νήσου.

1ον) ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ

Τὸ Ἡράκλειον ἔχον πληθυσμὸν 22481 κατοίκων καὶ ἀποτελοῦν μετὰ τινων ἐκτὸς τῆς πόλεως συνοικισμῶν, τὸν ὁμώνυμον Δῆμον, περιλαμβάνει τὰς ἐπομένους ἐλώδεις συνοικίας:

1ον) Συνοικία Γενὴ Τζαμί

Ἡ θέσις αὐτῆς εἶνε ἐπίπεδος, τὸ ἄπὸ τῆς ἐπιφανείας δὲ τῆς θάλασσης ὕψος αὐτῆς περὶ τὰ εἴκοσι μέτρα.

2ον) Συνοικία Βουλισμένης Βρύσης

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτῆς εἶνε περὶ τὰ εἴκοσι μέτρα.

3ον) Συνοικία Κίζιλ-Τάμπιας

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτῆς εἶνε περὶ τὰ 10 μέτρα.

Ἐξωθεν τῆς Πύλης Χανίων ὑπάρχουσι χάνδακες, ἐν οἷς λιμνάζουσι στάσιμα ὕδατα, εἰς ἃ ὀφείλεται ἡ γένεσις καὶ ὁ πολλαπλασιασμός τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων καὶ, κατὰ συνέπειαν, ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων τὰς ἀνωτέρω συνοικίας ἐλώδων πυρετῶν. Εἰς ἀπόστασιν δὲ τινα ἀπὸ τῆς αὐτῆς Πύλης καὶ πρὸς Δυσμάς κεῖται ὁ ποταμὸς Γέφυρος.

Εἰδικῶς δὲ, οἱ τὴν συνοικίαν Βουλισμένης Βρύσης προσβάλλοντες ἐλώδεις πυρετοὶ ὀφείλονται καὶ εἰς τὰς ἐντὸς τῶν κήπων ὑπαρχούσας δεξαμενάς, ὧν τὰ στάσιμα ὕδατα εὐνοοῦσι τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων, οἱ δὲ τὴν συνοικίαν Κίζιλ Τάμπιας εἰς τὰς ἐν αὐτῇ δεξαμενάς καὶ τὰ φρέατα, καὶ διότι εἰς πλεῖστα μέρη οἱ ὄχθοι εἶνε κατεστραμμένοι.

Ὁ πληθυσμὸς καὶ τῶν τριῶν ὁμοῦ ἀνωτέρω συνοικιῶν ἀνέρχεται εἰς δέκα χιλιάδας περίπου.

Ἐπικρατοῦσιν μορφῇ τῶν ἐλώδων πυρετῶν ἐν ταῖς συνοικίαις ταύταις εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ μηνός Αὐγούστου μέχρι τέλους τοῦ μηνός Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δε τούτων ἐν αὐταῖς κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς τὸ $\frac{1}{3}$ περίπου τῶν κατοίκων.

4ον) Συνοικία ἐπὶ τὰ Μπαλτάδων

μὲ πληθυσμὸν 2,500 καὶ πλέον.

Ἡ θέσις αὐτῆς εἶνε μάλλον ἐπίπεδος, τὸ ἀπὸ τῆς ἐπι-

φανείας δὲ τῆς θάλασσης ὕψος αὐτῆς περὶ τὰ 60 μέτρα. Εἰς ἀπόστασιν δὲ τινα ἀπὸ ταύτης ὑπάρχουσι χάνδακες καὶ δεξαμενὴ, περιέχουσι στάσιμα ὕδατα, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ ποταμὸς **Μπιεντεβί**, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁποίου σχηματίζονται ἔλη. Εἰς ταῦτα δὲ καὶ τοὺς χάνδακας καὶ τὰς δεξαμενὰς ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὴν ἐλωδῶν πυρετῶν.

5ον) **Συνοικία Μπαλτὰ Τζαμί**, μὲ πληθυσμὸν 2,000 κατοίκων.

Ἡ θέσις αὐτῆς εἶνε χθαμαλὴ καὶ μικρὸν τι κατωφερής, πέριξ δὲ αὐτῆς δὲν ὑπάρχει ποταμὸς τις, πλησίον ὅμως αὐτῆς ἐκχύνονται οἱ ὄχετοὶ αὐτῆς τε καὶ μέρους τῆς λοιπῆς πόλεως, ἐκ τούτου δὲ ἀνγκύσσονται οἱ προσβάλλοντες αὐτὴν ἐλωδοὶ πυρετοί.

6ον) **Συνοικία Μέγας Λάκκος ἢ Πηγᾶΐδα**, μὲ πληθυσμὸν 2,000 περίπου κατοίκων.

Ἡ θέσις αὐτῆς εἶνε χθαμαλὴ, μᾶλλον ἐπίπεδος, ἐν αὐτῇ δὲ ὑπάρχουσι πολλὰ δεξαμενὴ καὶ φρέατα, εἰς ἃ ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὴν ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἐπικρατοῦσιν μορφῇ ἐλωδῶν πυρετῶν καὶ ἐν ταῖς συνοικίαις ταύταις εἶνε οἱ διαλείποντες χιμμερινοί, ἀριθμούντες καὶ ἐνταῦθα τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Αὐγούστου μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος ἐν ταῖς συνοικίαις ταύταις νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς τὸ $\frac{1}{8}$ περίπου τῶν κατοίκων αὐτῶν.

2ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΑΛΕΒΥΖΙΟΥ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 28 χωρία καὶ πληθυσμὸν 12642 κατοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα, κατὰ δήμους, ἐλώδη μέρη.

ΔΗΜΟΣ ΚΡΟΥΣΩΝΟΣ

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 8 χωρίων ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα δύο μόνον ἐλώδη μέρη :

1α) **Σάροχος**, καὶ

2ον) **Κιθαρίδα**.

Πέριξ τῶν δύο τούτων κώμων, ὑπάρχουσι ποταμοὶ σχηματίζοντες, ἕλη, εἰς ἃ ὑφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὰς ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἐπιπρὸς αὐτῆς μορφῆς τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶναι ἰδίᾳ οἱ συνεχεῖς, δὲν σπινίζουσι δὲ καὶ αἱ κακοήθεις μορφῆς καὶ ἰδίᾳ οἱ αἰμοσφαιρινουρικοί. Ἐλώδεις δὲ κχεξίσι πρὸς κτηροῦνται πλείστα (ἐπὶ 176 περιπτώσεων ἐλονοσίας, παρατηρηθεισῶν κατὰ τὸ 1909, 3 ἦσαν κακοήθεις, 84 συνεχεῖς, 16 αἰμοσφαιρινουρικοί καὶ 73 ἐλώδεις κχεξίσι). Οἱ ἐν λόγῳ δὲ πυρετοὶ ἄρχονται ἰδίᾳ κατ' Ἰουλίον, ἔχουσι δὲ τὴν ἀκμὴν αὐτῶν κατὰ Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον, καὶ τὴν πρὸς κτηρὸν αὐτῶν κατὰ Νοέμβριον.

Ἡ ἐκ τούτων νοσηρότης κατ' ἔτος ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ ἀνέρχεται εἰς 16—20 %.

II

ΔΗΜΟΣ ΡΟΓΔΙΑΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ ἀποτελουμένῳ ἐξ 9 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα πέντε ἐλώδη μέρη :

1ον) **Τύλλος**, με πληθυσμὸν 800 περίπου κατοίκων
Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτῆς εἶνε περὶ τὰ 200 μέτρα.

2ον) **Καθροχώρι**, ἔχον πληθυσμὸν 182 κατοίκων.
Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 100 μέτρα.

3ον) **Μονή**, με πληθυσμὸν 287 κατοίκων.
Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 200 μέτρα.

4ον) **Καμάρι**, ἔχον πληθυσμὸν 175 κατοίκων.
Εἰς ἄκρην τ' ἀνωτέρα δὲν ὑπάρχουσιν ἐκτεταμένα ἔλλα ἀλλ' εἰς χεῖμαρρος διερχόμενος πλησίον αὐτῶν, καὶ ὅστις ἀποξηραίνόμενος κατὰ τὸ θέρος ἐνκολεῖται πολλοῦ συλλογῆς ὑδάτων στρεσίμων, χρησιμευούσας ὡς ἐστίας γενέσεως καὶ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων καὶ, κατὰ συνέπειαν, ἀνεπτυξίω τῶν προσβαλλόντων αὐτὰ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἐπικρατοῦσαι ἐν ἄκρῃ τούτοις μορφῇ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ συνεχεῖς καὶ ὑποσυνεχεῖς, σπανιώτεροι οἱ διαλειπόντες τριημέριοι καὶ τετραήμεριοι καὶ σπανιώτατοι αἱ κακοήθεις μορφῇ, ἔχουσι δὲ οὗτοι τὴν ἀκμὴν αὐτῶν ἰδίᾳ κατὰ τοὺς μῆνας Αὐγούστου, Σεπτέμβριου καὶ Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχε-

ται εἰς μὲν τὰ χωρία Τύλισσος, Μονὴν καὶ Καμάρι εἰς 40%
εἰς τὸ Καβροχώρι εἰς 80%.

5ον) **Γάζι**, ἔχον πληθυσμὸν 60 κατοίκων.

Κεῖται ἄνωθεν μικροῦ λόφου εἰς ὕψος δέκα περίπου μέ-
τρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Εἰς ἀπόστασιν τινα ὑπάρχει ποταμὸς, ὁ κοινῶς λεγόμε-
νος «**Γαξιανός**», ὀλίγον δ' ἀπωτέρω ὁ ποταμὸς «**Αλ-
μυρός**», εἰς τὰ πέριξ τοῦ ὁποίου σχηματίζονται ἔλη.

Ἐπικρατοῦσαι ἐν αὐτῷ μορφῇ ἐλώδων πυρετῶν εἶνε οἱ
δικλείποντες ἀμφημερινοί, σπανιώτεροι δὲ οἱ τριταῖοι, πα-
ρατηρεῖται δὲ ὁ μεγχλύτερος ἀριθμὸς ἐλονοσούντων κατὰ
τοὺς μῆνας Ἰούλιον, Αὐγούστον Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώ-
βριον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης
ἀνέρχεται εἰς 60% περίπου.

6ον) **Φόδελε**, κώμη ἔχουσα πληθυσμὸν 450 κατοίκων.

Κεῖται εἰς ὕψος 200 περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας
τῆς θαλάσσης καὶ διασχίζεται ὑπὸ ποταμοῦ, τὰ ὕδατα
τοῦ ὁποίου λιμνάζοντα σχηματίζουσιν ἔλη.

Ἐν αὐτῷ παρατηροῦνται ἕκασαι αἱ μορφῇ καὶ οἱ τύ-
ποι τῶν ἐλώδων πυρετῶν ἐπικρατοῦσιν ὅμως οἱ δια-
λείποντες ἀμφημερινοί, πλεῖστα δ' ἐλώδεις καχεξίαι ἀ-
παντῶσιν ἐν αὐτῷ. Ἀριθμοῦσι δὲ οὗτοι τὰ πλείονα αὐτῶν
θύματα ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοση-
ρότης ἀνέρχεται εἰς 60% περίπου.

III

ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΜΥΡΩΝΟΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 11 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα τέσσαρα ἐλώδη μέρη :

1ον) Ἐπάνω Καλέσσα, μὲ πληθυσμὸν 159 κατοίκων.

2ον) Κάτω Καλέσσα, μὲ πληθυσμὸν 344 κατοίκων.

3ον) Βούτες, μὲ πληθυσμὸν 583 κατοίκων.

4ον) Σταυράκι, μὲ πληθυσμὸν 608 κατοίκων.

Εἰς ἕκαστα τῶντα ἐπικρατοῦσιν οἱ συνεχεῖς καὶ ὑποσυνεχεῖς ἐλώδεις πυρετοὶ, δὲν σπανίζουσι δὲ καὶ αἱ κακοήθεις μορφῆ καὶ ἰδίᾳ οἱ αἰμοσφαιρινουρικοί, ἀπαντῶσι δὲ αἱ μορφῆ αὗται κατὰ τὰς ἐξῆς ἀνταλογίας :

Συνεχεῖς καὶ ὑποσυνεχεῖς 50⁰/₀

Κακοήθεις ἐν γένει 3⁰/₀

Αἰμοσφαιρινουρικοί 8⁰/₀

Ἐλώδεις καχεξίαι παρατηροῦνται πολλάκι.

Οἱ ἐν λόγῳ πυρετοὶ ἔχουσι τὴν ἑναρξιν αὐτῶν κατὰ μῆνα Ἰούλιον, τὴν ἀκμὴν αὐτῶν κατ' Αὐγούστον καὶ Σεπτέμβριον καὶ τὴν παρακμὴν αὐτῶν κατὰ Νοέμβριον.

Ἐλη ἐν γένει ἐν τῷ Δήμῳ Ἀγ. Μύρωνος δὲν ὑπάρχουσι ἐκτεταμένα, μόνον δὲ τινα κατ' ἀραιὰς ἀποστάσεις καὶ σπορὰδικῶς κείμενα παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀλμυρὸν.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων ἐν τοῖς ἀνωτέρω κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 15—20 ⁰/₀ περίπου.

3ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΕΜΕΝΟΥΣ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἔχουσα 33 χωρία καὶ πληθυσμὸν 5841 κατοίκων περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη, ὑπάρχοντα εἰς τὸν Δήμον Δαφνῶν μόνον, τοῦ ἑτέρου αὐτῶν Δήμου Ἀρχανῶν οὐδὲν τοιοῦτο περιλαμβάνοντος.

ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΩΝ

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ ἀποτελουμένῳ ἐξ 23 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Δαφνές**, μὲ πληθυσμὸν 950 κατοίκων. Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶναι περὶ τὰ 300 μέτρα.

2ον) **Βενερόατον**—Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶναι περὶ τὰ 295 μέτρα.

3ον) **Ξυρολιὰ**—Ὑψος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εἶναι περὶ τὰ 300 μέτρα, ὑπάρχει δ' ἐν αὐτῷ μικρᾷ ἐκτάσει ἕλος.

4ον) **Σίβδα**—Ὑψος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εἶναι περὶ τὰ 280 μέτρα.

5ον) **Πύργος Δουρβουτζῆ**. Ὑψος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης περὶ τὰ 150 μέτρα, παράκεινται δὲ αὐτῷ χεῖμαρροι καὶ διάφορα ἄλλα λιμνάζοντα ὕδατα.

Ὁ πληθυσμὸς τῶν τεσσάρων ὁμοῦ ἀνωτέρω ἐλωδῶν μερῶν ἀνέρχεται εἰς 1500 περίπου κατοίκους, ἐπικρατοῦσι δ' ἐν αὐτοῖς οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ οἱ συνεχεῖς ἐλώδεις πυρετοί, τοῦ μεγαλύτερου ἀριθμοῦ ἐλονοσοῦντων παρτηρουμένου ἐν αὐτοῖς ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ μηνὸς Ἰουλίου μέχρι τῶν μέσων Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους.

Ἡ ἐκ τούτων νοσηρότης ἐν ἅπασι τοῖς ἀνωτέρω ἀνέρχεται εἰς 250 ἄτομα κατ' ἔτος.

4ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΕΔΙΑΔΟΣ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 98 χωρία καὶ πληθυσμὸν 24874 κατοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα, κατὰ δήμους, ἐλώδη μέρη:

I

ΔΗΜΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ, τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 26 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη:

1ον) **Κάτω Βάθια**, χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 141 κατοίκων.

Κεῖται πλησίον βαθέως ῥύακος.

Ἐπιχρτοῦσαι ἐν αὐτῷ μορφῇ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ τριταῖοι, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἰδίᾳ κατὰ τὸ φθινόπωρον.

Ἡ ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος νοσηρότης ἐξ ἐλωδιῶν πυρετῶν ἀνέρχεται εἰς 20-30%.

2ον) **Ἀϊτάνια**, χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 228 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 300 μέτρα, εἰς ἀπόστασίν τινα δὲ ἀπ' αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ δυτικὸν αὐτοῦ μέρος, εὐρίσκεται ποταμὸς, εἰς οὗ τὰ λιμνάζοντα ὕδατα ὀφείλονται ἢ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὸ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Καὶ ἐν τούτῳ ἐπικρατοῦσαι μορφῇ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ τριταῖοι, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τὸ φθινέπωρον.

Ἡ κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν ἀνέρχεται εἰς 20% περίπου.

3ον) **Καρτερός**— Ηκράλιος κώμη, ἔχουσα πληθυσμὸν 65 κατοίκων.

Ἡ κώμη αὕτη κεῖται ἐν πεδιάδι, περιχλωμένη πλαγίως ὑπὸ δύο καθέτων λόφων καταληγόντων μέχρι τῆς παραλίης, ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῆς ὑφίστανται ῥέοντα ὕδατα καὶ μικρά τις λίμνη παρὰ τὴν παραλίαν.

Ἐπικρατοῦσαι ἐν αὐτῇ μορφῇ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶναι οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἰδίᾳ κατ' Αὐγούστον.

Ἡ ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν ἐν αὐτῇ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 90%.

II

ΔΗΜΟΣ ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΙΩΝ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 19 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Ἄνω καὶ κάτω Ἀστρακοί**, μὲ πληθυσμὸν τριάκοντα οἰκογενειῶν.

Τὸ ἐλώδες τοῦτο μέρος κεῖται ἐπὶ ὑψηλοῦ μέρους, πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ποταμὸς **Κολομόδης**, εἰς ὃν ὑφίεται ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῷ οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ

έλώδεις πυρετοί, αριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν κατοίκων.

2ον) **Βόνη**, μὲ πληθυσμὸν τεσσαράκοντα οἰκογενειῶν.

Κεῖται ἐπὶ ἐπιπέδου, πλησίον δὲ αὐτοῦ ὑπάρχει ὁ ποταμὸς «**Βωνιανός**», εἰς τὰ λιμνάζοντα ὕδατα τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν.

Καὶ ἐνταῦθα ἐπικρατοῦσιν οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί, αριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν κατοίκων.

3ον) **Γαλατᾶς**— Μὲ πληθυσμὸν δέκκ οἰκογενειῶν.

Κεῖται ἐπὶ ὑψηλοῦ μέρους καὶ εἰς ἀπόστασιν 200 περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ Βωνιανοῦ ποταμοῦ.

Καὶ ἐνταῦθα αἱ αὐταὶ ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄνω μορφῇ τῶν ἐλῶδων πυρετῶν ἐπικρατοῦσιν, ἀριθμοῦσι δὲ τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους μέχρι τοῦ τέλους Ὀκτωβρίου.

Ἡ νοσηρότης κατ' ἔτος ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων ἀνέρχεται καὶ ἐνταῦθα εἰς τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν κατοίκων.

III

ΔΗΜΟΣ ΛΑΓΚΑΔΟΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, αποτελουμένῳ ἐκ 14 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Ποταμιές** — Έχει πληθυσμόν 432 κατοίκων.

Εἶναι κώμη παραποτάμιος, ἥς τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὕψος εἶναι περὶ τὰ 1000 μέτρα.

2ον) **Σφενδύλι**, ἔχει πληθυσμόν 107 κατοίκων.

Ἐπίσης παραποτάμιος κώμη, ἥς τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὕψος εἶνε περὶ τὰ 1100 μέτρα.

3ον) **Αὔδοῦ**, με πληθυσμόν 800 κατοίκων.

Κώμη παραποτάμιος καὶ αὐτὴ, ὕψος δὲ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης περὶ τὰ 1200 μέτρα.

4ον) **Μάλλια**, Με πληθυσμόν 1100 κατοίκων.

Εἶνε κώμη παράλιος, ἴση τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς θαλάσσης.

Εἰς ἅπαντα τὰνωτέρω ἐλώδη μέρη ἐπικρατοῦσιν οἱ διαλείποντες τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι πυρετοὶ, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θερούς μέχρι τέλους τοῦ φθινοπώρου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτοῖς νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 10% περίπου.

Ἐτερεὰ ἐλώδη μέρη τοῦ Δήμου τούτου εἶνε:

1ον) Ὁ **Διμὴν Χερσονήσου**, Με πληθυσμόν 133 κατοίκων.

Κεῖται ἐπὶ πεδιάδος παραθαλασσίου.

2ον) **Κουτουλουθᾶρι**, Με πληθυσμόν 311 κατοίκων.

3ον) **Πισκοπιανό**, Με πληθυσμόν 184 κατοίκων.

4ον) **Χερσόνησος**, Με πληθυσμόν 411 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος τῶν ἀνωτέρω ἐλωδῶν μερῶν, πλὴν τοῦ **Διμένοσ Χερσονήσου**, εἶνε περὶ τὰ 100 μέτρα.

Ἐν τοῖς πέριξ αὐτῶν ὑπάρχουσι ρύακες, εἰς τὴν ἀτελεῖ

δὲ ἀποξήρανσιν τῶν ὑδάτων αὐτῶν, κατὰ τὸ θέρος, ὑφείλεται ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτοῖς οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ οἱ συνεχεῖς ἐλώδεις πυρετοὶ, παρατηροῦνται δὲ καὶ πολλαὶ περιπτώσεις κακοήθων μορφῶν, πλεῖσται δὲ ἐλώδεις κχεξίαι. Ὁ μεγαλύτερος δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων παρατηρεῖται ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτοῖς νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 10%.

IV

ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 23 χωρίων ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα δύο ἐλώδη μέρη :

1ον) **Ζωφόροι** καὶ.

2ον) **Καροζανά.**—

Κεῖνται εἰς θέσιν ἐπίπεδον, ὕψους 300 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θάλασσης. Καὶ παρὰ μὲν τὸ πρῶτον ὑπάρχουσι ρύακες ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἀποξηράνσεως τῶν ὑδάτων τῶν ὁποίων σχηματίζονται ἔλη κατὰ τὸ θέρος, εἰς δὲ τὸ δεύτερον ὑπάρχει ἐλώδης ἔκτασις 200 τετραγωνικῶν μέτρων.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτοῖς μορφαὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ συνεχεῖς, ὁ μεγαλύτερος δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων παρατηρεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θεροῦς μέχρι τέλους 8)βρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἐν αὐτοῖς ἀνέρχεται εἰς 15⁰/₀.

V
ΔΗΜΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 16 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

- 1ον) **Καραβάδω**, ἔχον πληθυσμὸν 170 κατοίκων.
- 2ον) **Μάρθα**, ἔχον πληθυσμὸν 279 κατοίκων.
- 3ον) **Ἀφρατί**, ἔχον πληθυσμὸν 153 κατοίκων.
- 4ον) **Ξενιάκος**, ἔχον πληθυσμὸν 215 κατοίκων.
- 5ον) **Θωμαδιανά**, μὲ πληθυσμὸν 45 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος τῶν ἀνωτέρω ἐλωδῶν μερῶν ποικίλλει ἀπὸ 250 μέχρι 350 μέτρων, περιβρέχονται δὲ ταῦτα ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ «**Ἐμπαρίτου**», ἐκ τῆς λιμνάνσεως τῶν ὑδάτων τοῦ ὁποίου σχηματίζεται ἱκανῶς σημαντικὴ ἐλειογενὴς ἐστία.

Ἄπασαι αἱ μορφαὶ καὶ οἱ τύποι τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν παρατηροῦνται ἐν τοῖς ἀνωτέρω, ἐπικρατοῦσι δὲ συνθέστερον οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ οἱ συνεχεῖς. Ὁ μείζων ἀριθμὸς ἐλονοσούντων παρατηρεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους μέχρι τῶν μέσων Νοεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἐν τοῖς ἀνω ἔχει ὡς ἔπεται. :

Καραβάδω 30⁰/₀

Μάρθα 25⁰/₀

Ἀφρατί 25⁰/₀

Ξενιάκος 20 %

Θωμαδιανά 10 %

5ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΟΝΟΦΑΤΣΙΟΥ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχουσα 109 χωρία καὶ πληθυσμὸν 9262 κατοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα, κατὰ δήμους ἐλώδη μέρη :

I

ΔΗΜΟΣ ΧΑΡΑΚΟΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 32 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Ῥοτάσι**, κείμενον ἐπὶ τῆς παλαιᾶς πόλεως **Ῥυτίου**,

2ον) **Πραιτώρια**

3ον) **Μεδοχωριό**

4ον) **Ἀσῆμι**

Ἄπαντα τ' ἀνωτέρω ἐλώδη μέρη κεῖνται εἰς πεδιάδα.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτοῖς οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ οἱ ὑφέσμοι ἐλώδεις πυρετοὶ, σπανιώτεροί εἰσιν οἱ διαλείποντες τριταῖοι· συχνότατοι δὲ εἰσιν αἱ κκοήθεις μορφαί, οὔσαι ἰδίᾳ συχναὶ ἐν τῷ τελευταίῳ ἐξ αὐτῶν **Ἀσῆμι**. Ἐν αὐτοῖς ὁ μείζων ἀριθμὸς ἐλονοσούντων παρατηρεῖται ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων ἐν αὐτοῖς κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 20—25 %.

ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΥΣΣΕΩΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 35 χωρίων, ὑπάρχουσι καὶ ἐπόμενα δύο ἐλώδη μέρη:

1ον) **Κεφαλάδων**, ἀποτελοῦν συνοικισμὸν κατοικοῦμενον ὑπὸ δώδεκα οἰκογενειῶν, ἀριθμουσῶν ἐν ὅλῳ περὶ τὰ 35 άτομα.

2ον) **Πλακιώτισσα**, ἐπίσης ἀποτελεῖ συνοικισμὸν κατοικουμένον ὑπὸ 50 ἐν ὅλῳ κατοίκων.

Κεῖνται ἀμφότερα εἰς πεδιάδα, διχρεομένην ὑπὸ ποταμῶν, ἐκ τῆς λιμνάνσεως τῶν ὑδάτων τῶν ὁποίων σχηματίζονται ἔλη.

Ἐπικρατοῦσαι ἐν αὐτοῖς μορφαὶ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί, σπανιώτεροι δὲ οἱ τριταῖοι. Ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων παρατηρεῖται ἐν αὐταῖς ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς μὲν τὸ χωρίον Κεφαλάδων εἰς 70 %, εἰς δὲ τὸ χωρίον Πλακιώτισσαν εἰς 80 %.

ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΝΙΑ

Ἄπασα σχεδὸν ἡ περιφέρεια τοῦ Δήμου τούτου, ἀποτελουμένου ἐκ 18 χωρίων καὶ ἔχοντος πληθυσμὸν 2397 κατοίκων εἶνε ἐλώδης.

Ἡ θέσις τῶν ἀποτελούντων τὸν Δήμον τούτου χωρίων

εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπίπεδος, τὸ δὲ ὕψος αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης κυμαίνεται μετὰξὺ 200 — 230 μέτρων.

Ἐν τοῖς πέριξ τούτων ὑπάρχουσιν ἕλη μικρᾶς ἐκτάσεως, οὐχ ἥττον ἄπασα ἢ περιφέρειαι τοῦ Δήμου περιβρέχεται ὑπὸ διαφόρων ποταμῶν, αἵτινες ἐν διαφόροις σημείοις ἐναπολείπουσι στάσιμα ὕδατα.

Ἐν αὐτοῖς παρατηροῦνται ἔπασα αἱ μορφαὶ καὶ οἱ τύποι τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, διαλείποντες ἀμφημερινοί, τριταῖοι καὶ συνεχεῖς, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τέλους 8)βρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων ἐν αὐτοῖς κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 30 % κατὰ μέσον ὄρον.

6ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΥ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 54 χωρὶς καὶ πληθυσμὸν 11027 κατοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα, κατὰ δήμους ἐλωδῆ μέρη :

I

ΔΗΜΟΣ ΖΑΡΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ ἀποτελουμένῳ ἐκ 17 χωρίων, ὑπάρχουσιν τὰ ἐπόμενα ἐλωδῆ μέρη :

- 1ον) Πανασός, με πληθυσμὸν 190 κατοίκων.
- 2ον) Ἀπομαρμιά, με πληθυσμὸν 80 κατοίκων.
- 3ον) Γεργιανὰ Μετόχια, με πληθυσμὸν 50 κατοίκων.
- 4ον) Γέρογερικ, με πληθυσμὸν 920 κατοίκων.

- 5ον) Παλιόμα, με πληθυσμὸν 45 κατοίκων.
6ον) Κάτω Ζαρός, με πληθυσμὸν 70 κατοίκων.
7ον) Ζαρός, με πληθυσμὸν 520 κατοίκων.
8ον) Βορίζα, με πληθυσμὸν 630 κατοίκων.
9ον) Λαλουμάς, με πληθυσμὸν 35 κατοίκων,
καὶ 10ον) Σκεύβουλα, με πληθυσμὸν 140 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θάλασσης ὕψος ἀπάντων τῶν ἀνωτέρω ἐλωδῶν μερῶν εἶνε διακόσια μέχρι τριακοσίων περίπου μέτρων, εἰς ἅπαντα δὲ ὑπάρχουσι πλεῖσται ἐλώδεις συλλογαὶ δικτύου ἐκτάσεως. Μειζονας δ' ἐλώδεις ἐκτάσεις σχηματίζουσι, παρὰ τὰ χωρία Γέργερν καὶ Ἀπομαρμιά, τὰ λιμνάζοντα ὕδατα τῶν ποταμῶν «**Ἀπομαρμιανοῦ**» καὶ «**Ψαλιδιανοῦ**», παρὰ δὲ τὸν Ζαρόν, τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ «**Βοτόμου**».

Εἰς τὰ ἄνω ἐλώδη μέρη παρκτηροῦνται ἄγρως καὶ μορφὰ καὶ οἱ τύποι τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, ὁ μειζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων παρκτηρεῖται ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ τέλους Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐν αὐτοῖς δὲ κατ' ἔτος ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 40—50% κατὰ μέσον ὄρον.

II

ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΟΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 16 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη:

- 1ον) **Μητροπολις**—Με πληθυσμὸν 236 κατοίκων

Διὰ τοῦ χωρίου τούτου διέρχεται ὁ ποταμὸς τῆς Περγέριδος, ὅστις σχηματίζει μικρὰς λίμνας, ἀτελῶς ἀποξηραίνοντες κατὰ τὸ θέρος, ἐξ οὗ σχηματίζονται μικρὰ ἐλώδεις ἐστίαι.

2ον) **Χουστουλιανὰ**, μὲ πληθυσμὸν 330 κατοίκων. Ἐλὴ καὶ ἐν αὐτῇ σχηματίζει ὁ αὐτὸς ὡς καὶ ἄνω ποταμὸς τῆς Περγέριδος.

3ον) **Καπαριανὰ**, μικρὸς συνοικισμὸς ἔχων πληθυσμὸν 30 κατοίκων.

4ον) **Ἀμπελοῦζος**, μὲ πληθυσμὸν 217 κατοίκων.

Δι' αὐτοῦ διέρχεται ὁ χειμάρρος «**Ἀμπελοξινός**», οὗτινος τὰ ὀλίγα ὕδατα, στάσιμα παρκαμένοντα καὶ σηπόμενα, σχηματίζουσιν ἔλη.

Ἐπικρατοῦσιν εἰς ἅπαντα τὰνωτέρω ἐλώδη μέρη οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί, τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι ἐλώδεις πυρετοί, ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων κρατηρεῖται ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων ἐν αὐτοῖς κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 20 % περίπου.

5ον) **Μοῖρες**, μὲ πληθυσμὸν 70 κατοίκων.

6ον) **Βρέλη** καὶ **Ἅγιος Ἀντώνιος**. Μὲ πληθυσμὸν 60 κατοίκων.

7ον) **Ἀπόλυχνος**, μικρὸς συνοικισμὸς ἔχων πληθυσμὸν 18 κατοίκων, καὶ

8ον) **Μονόχωρο**, μικρὸς ὠσχύτως συνοικισμὸς ἔχων πληθυσμὸν 21 κατοίκων.

Ἡ θέσις ἀπάντων τῶν ἄνωτέρω ἐλωδῶν μερῶν εἶνε πεδινή, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτῶν 100 μέτρα κατὰ προσέγγισιν. Ὑφίστανται δὲ παρ' αὐτὰ

ποταμοί, ἐκ τῆς λιμνάνσεως τῶν ὑδάτων τῶν ὁποίων σχηματίζονται ἔλη.

Ἄπασαι αἱ μορφὴ καὶ οἱ τύποι τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν παρατηροῦνται ἐν αὐτοῖς. ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων ὑφίσταται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους μέχρι τέλους τοῦ φθινοπώρου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων νοσηρότης ἐν αὐτοῖς κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 50-60% περίπου.

III

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐξ 20 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) Πόμπις— Ἡ μεγαλύτερη κώμη τοῦ Δήμου, ἔχουσα πληθυσμὸν 1443 κατοίκων, κεῖται δὲ ἐπὶ τῶν προπόδων ὄρους.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῇ οἱ δικλείποντες τριταῖοι καὶ τετραταῖοι ἐλώδεις πυρετοί, ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῇ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 50 %

2ον) Πέτροκεφάλι— Ἐχον πληθυσμὸν 480 κατοίκων. Κεῖται εἰς Πεδιάδα.

Ἐπικρατοῦσι δ' ἐν αὐτῷ οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοὶ ἐλώδεις πυρετοί, ποιούμενοι τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 80 %.

3ον) **Κουβές**— Ἐχον πληθυσμὸν 321 κατοίκων καὶ κείμενον ὡσαύτως εἰς πεδιάδα.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῷ οἱ διακλείποντες τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι πυρετοί, ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων παρατηρεῖται κατὰ τὴν αὐτὴν ὥς καὶ ἄνω ἐποχὴν, δηλ. ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 30 %.

4ον) **Λίσταρος**.— Ἐχον πληθυσμὸν 116 κατοίκων καὶ κείμενον εἰς πεδιάδα.

Ἐν αὐτῷ ἐπικρατοῦσι, κατὰ τὴν αὐτὴν ὥς καὶ ἄνω ἐποχὴν, οἱ διακλείποντες ἀμφημερινοὶ ἐλώδεις πυρετοί.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 20 %.

5ον) **Πλάτανος**. Πρακτοτάμιος κόμη, κειμένη εἰς πεδιάδα καὶ οὐσα κατ' ἐξοχὴν ἐλώδης. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 204 κατοίκους.

Ἐπικρατοῦσι καὶ ἐν ταύτῃ οἱ διακλείποντες ἀμφημερινοὶ πυρετοί, ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων ὑφίσταται κατὰ τὴν αὐτὴν ὥς καὶ ἐν τοῖς ἄνω ἐποχῇ.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων ἐν αὐτῇ νοσηρότης κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 90 %.

6ον) **Πέον**. Με πληθυσμὸν 161 κατοίκων, κείμενον καὶ τοῦτο εἰς πεδιάδα.

Καὶ ἐνταῦθα ἐπικρατοῦσιν οἱ διακλείποντες ἀμφημερινοί, ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων παρατηρεῖται κατὰ

τούς αὐτοὺς μῆνας ὡς ἄνω, δηλαδὴ Ἰούλιον μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 30 %.

7ον) **Ἀλθινή.** Ἐχει πληθυσμὸν 155 κατοίκων, κείμενον ἐπὶ τῶν προπόδων ὄρους.

Ἐπικρατοῦσιν ὡς καὶ ἐν τῇ ἄνω, οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοὶ πυρετοί, κατὰ τὴν αὐτὴν ὡς καὶ ἄνω ἐποχὴν.

Ἡ νοσηρότης ἐξ αὐτῶν κατ' ἔτος ἀνέρχεται καὶ ἐνταῦθα εἰς 30 %.

8ον) **Πλεύρα,** μὲ πληθυσμὸν 299 κατοίκων, κείμενον ὡσαύτως ἐπὶ προπόδων ὄρους.

Ἐν αὐτῷ ἐπικρατοῦσιν οἱ διαλείποντες τριταῖο καὶ τεταρταῖο ἐλώδεις πυρετοί, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ Ἰούλιον μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐξ αὐτῶν νοσηρότης κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 25 %.

9ον) **Ἅγιος Κύριλλος,** μὲ πληθυσμὸν 163 κατοίκων ὄρεινόν καὶ κείμενον ἐντὸς κοιλάδος.

Καὶ ἐνταῦθα ἐπικρατοῦσιν οἱ διαλείποντες τριταῖο καὶ τεταρταῖο πυρετοί, ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων ὑφίσταται κατὰ τὴν αὐτὴν ὡς καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐποχῇν.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότη ἀνέρχεται εἰς 15 %.

10ον) **Τρουπητι,** μὲ πληθυσμὸν 54 κατοίκων, κείμενον εἰς πεδιάδα.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῷ οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί, ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων ὑφίσταται κατὰ τὴν αὐτὴν ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄνω ἐποχῇν.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 80 %.

11ον) **Ἀπεδοκάρι**, Μὲ πληθυσμὸν 146 κατοίκων, κείμενον ὡς εὐχότως εἰς πεδιάδα.

Καὶ ἐνταῦθα ἐπικρατοῦσιν αἱ δικλείποντες ἀμφημερινοί, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τοὺς αὐτοὺς ὡς καὶ ἄνω μῆνας.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 80 %.

12ον) **Φλαθιάκες**, Μὲ πληθυσμὸν 192 κατοίκων, κείμενον ἐπίσης εἰς πεδιάδα.

Ἐπικρατοῦσι καὶ ἐνταῦθα οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοί, κατὰ τὴν αὐτὴν ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄνω ἐποχῇν παρατηρουμένου τοῦ μείζονος ἀριθμοῦ ἐλονοσούντων.

Καὶ ἐνταῦθα δὲ ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται 80 %.

Εἰς ἅπαντα τ' ἀνωτέρω περιγραφέντα ἐλώδη μέρη τοῦ Δήμου τούτου ὑφίστανται ποταμοί, ὧν τὰ ὕδατα λιμνάζοντα σχηματίζουν εἴλη διαφόρου ἐκτάσεως, εἰς ἃ καὶ ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὰ ἐλωδῶν πυρετῶν.

7ον ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΥΡΓΙΩΤΙΣΣΗΣ

Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 16 χωρία καὶ πληθυσμὸν 5101 κατοίκων, ἀποτελεῖ ἓν καὶ μόνον Δῆμον, τὸν τοῦ **Τυμπακίου**, εἰς ὃν ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη:

1ον) **Τυμπάκι**. Μεγάλῃ καὶ πλουσίᾳ κώμῃ, ἔχουσα πληθυσμὸν 1443 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 40 μέτρα, ὑφίστανται δὲ παρ' αὐτὸ ἔλη, σχηματιζόμενα ἐκ τῆς λιμνάνσεως τῶν ὑδάτων τοῦ «Γέρω Ποταμοῦ».

2ον) **Καμυλάρει**, ἔχον πληθυσμὸν 386 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 80 μέτρα. Σχηματίζονται δὲ παρ' αὐτὸ ἔλη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ «Γέρω Ποταμοῦ».

3ον) **Ἅγιος Ἰωάννης** — Μὲ πληθυσμὸν 125 κατοίκων (Ἱστορικῶς ἄξιον λόγου καθ' ὅτι πλησίον αὐτοῦ ἔκειτο ἡ Φαιστός, πατρὶς τοῦ Ἐπιμενίδου, ἧς θαυμασία ἐρείπια ἀνεσκάφησαν ἐσχάτως. Οἱ δὲ Φαίστιοι ἐθεωροῦντο ὡς οἱ ἀστειότατοι τῶν ἀρχαίων Κρητῶν).

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 60 μέτρα, ὑφίστανται δὲ καὶ παρ' αὐτὸ ἔλη, σχηματιζόμενα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὡς καὶ ἄνω «Γέρω Ποταμοῦ».

4ον) **Βόρροι**. Μεγάλῃ καὶ πλουσίᾳ κόμῃ, ἔχουσα πληθυσμὸν 526 κατοίκων.

Καὶ ταύτης τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος εἶνε περὶ τὰ 60 μέτρα, ὑφίστανται δὲ καὶ παρ' αὐτὴν ἔλη, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ «Γέρω Ποταμοῦ» σχηματιζόμενα.

5ον) **Φανερωμένη**, μὲ πληθυσμὸν 233 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος τοῦ ἐλώδους τούτου μέρους εἶνε περὶ τὰ 65 μέτρα, ὑφίστανται δὲ καὶ παρ' αὐτὸ ἔλη.

6ον) **Καλοχωραφίτης**. Συνοικισμὸς ἔχων πληθυσμὸν 47 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 100 μέτρα.

7ον) **Λαγωλιό**, Με πληθυσμὸν 150 κατοίκων.

Καὶ τούτου τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος εἶνε περὶ τὰ 100 μέτρα.

8ον) **Καλύβια**, Συνοικισμὸς ἔχων πληθυσμὸν 18 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 70 μέτρα, ὑπάρχουσι δὲ παρ' αὐτὸ ἔλλα, σχηματιζόμενα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὡς καὶ ἄνω «Γέρω-Ποταμοῦ».

9ον) **Σίββα**, Με πληθυσμὸν 511 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 100 μέτρα, πρὸς τὸ Α. δὲ μέρος αὐτοῦ ὑφίστανται ἰκανῆς ἐκτάσεως ἔλλα.

10ον) **Πιτσίδια**, Παράλιος κόμη, ἔχουσα πληθυσμὸν 518 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτῆς εἶνε περὶ τὰ 80 μέτρα.

Εἰς ἅπαντα τῶν ἄνωτέρω περιγραφέντων ἐλώδη μέρη τοῦ δήμου τούτου ἐπικρατοῦσιν οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοί, τριταῖα καὶ τεταρταῖα ἐλώδεις πυρετοί, ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσοῦντων παρατηρεῖται ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ τέλους Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων ἐν αὐτοῖς νοσηρότης κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 70% περίπου.

Β'.

ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΗΘΙΟΥ

Ὁ νομὸς Λασηθίου περιλαμβάνει τὰς Ἐπαρχιακὰς περιφερείας *Μεραμπέλλου, Λασηθίου, Βιάννου, Ἱεραπέτρου καὶ Σητείας.*

ίον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΡΑΜΒΕΛΛΟΥ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 31 χωρία καὶ πληθυσμὸν 19027 κατοίκων περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη, ὑπάρχοντα εἰς δύο μόνον ἐκ τῶν πέντε δήμων τῆς Ἐπαρχίας ταύτης.

I

ΔΗΜΟΣ ΒΡΑΧΑΣΙΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ ἀποτελουμένῳ ἐκ 3 χωρίων, δύο μόνον ἐλώδη μέρη ὑπάρχουσι :

1ον) **Βραχάσι**, μεγάλη κώμη, ἔχουσα πληθυσμὸν 1800 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 200 μέτρα.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῷ μορφῆι τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ συνεχεῖς καὶ ἄπαντες οἱ τύποι τῶν διακλειπόντων. Παρατηροῦνται δὲ ἰκαναὶ περιπτώσεις κακοήθων μορφῶν.

Ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων παρατηρεῖται ἀπὸ τῶν μέσων Αὐγούστου μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων νοσηρότης κατ' ἔτος ἐν αὐτῶν ἀνέρχεται, εἰς τὰ $\frac{2}{3}$ περίπου τῶν κατοίκων ὅταν προηγηθῇ βαρὺς χειμῶν, καὶ τὸ $\frac{1}{3}$ ὅταν τοῦναντίον προηγηθῇ χειμῶν ἐλαφροῦς.

2ον) **Μίλατος**, Παράλιος κόμη, ἔχουσα πληθυσμὸν 600 περίπου κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θάλασσης ὕψος αὐτῆς εἶνε περί τὰ 80 μέτρα, ἔχει δὲ πηγὴν εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς, ἐκ τῶν λιμναζόντων ὑδάτων τῆς ὁποίας σχηματίζονται ἔλη, εἰς ἃ ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὴν ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἐπικρατοῦσιν καὶ ἐν τῇ κόμῃ ταύτῃ μορφαὶ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ συνεχεῖς καὶ ἄπαντες οἱ τύποι τῶν διακλειπόντων, δὲν σπανίζουσι δὲ καὶ αἱ κοκοήθεις μορφαί, ἀριθμοῦσι δὲ τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τῶν μέσων Αὐγούστου μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων καὶ ἐν τῇ κόμῃ ταύτῃ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς τὰ $\frac{2}{3}$ περίπου τῶν κατοίκων, ὅταν προηγηθῇ βαρὺς χειμῶν καὶ τὸ $\frac{1}{3}$ ὅταν προηγηθῇ ἐλαφροῦς χειμῶν.

II

ΔΗΜΟΣ ΚΡΗΤΣΑΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ ἀποτελουμένῳ, εἰς ὁκτὼ χωρίων δύο μόνον ἐλώδη μέρη ὑπάρχουσι, καὶ τούτων δὲ τὸ ἐν ἰδίᾳ ἡ

κώμη **Καλό-Χωριό**, εἶνε ἐλωδέστατον, μαστιζόμενον ὑπὸ ἐλωδῶν πυρετῶν.

1ον) **Καλό Χωριό**, κώμη ἔχουσα πληθυσμὸν 575 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 50 μέτρα, ὑπάρχει δ' ἐν αὐτῷ πηγὴ, ἐξ ἧς ῥέει ἄφθονον ὕδωρ σχηματίζον ποταμὸν καὶ διάφορα ἔλη, εἰς ἃ ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν δεινῶς μαστιζόντων αὐτὸ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἐν τῇ ἐλώδει ταύτῃ κώμη ἀπαντῶσιν ἅπασαι αἱ μορφαὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, συνεχεῖς, ὑποσυνεχεῖς καὶ ἅπαντες οἱ τύποι τῶν διαλειπόντων, ἀριθμοῦσι δὲ τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον, Ἰούλιον, Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων νοσηρότης ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 50⁰/₀ περίπου.

2ον) **Ἅγιος Νικόλαος**. Κομόπολις, ἔχουσα πληθυσμὸν 500 περίπου κατοίκων, παράλιος καὶ ἀποτελοῦσα τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Νομοῦ.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 12—15 μέτρα περίξ δὲ αὐτοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν τινα ὑπάρχει ἐλώδης ἔκτασις καλουμένη **«Βουρκιᾶς»** εἰς ἣν ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὸν ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῷ ἅπαντες οἱ τύποι τῶν διαλειπόντων ἐλωδῶν πυρετῶν, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότητι ἀνέρχεται εἰς 15—20 %.

2ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΣΗΘΙΟΥ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 20 χωρία καὶ πληθυσμὸν 5058 κατοίκων, οὐδὲν ἐλώδες μέρος περιλαμβάνει.

3ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΙΑΝΝΟΥ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 21 χωρία καὶ πληθυσμὸν 7213 κατοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα, κατὰ δῆμους, ἐλώδη μέρη :

I

ΔΗΜΟΣ ΒΙΑΝΝΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ ἀποτελουμένῳ ἐξ 6 χωρίων, ὑπάρχει ἓν μόνον ἐλώδες μέρος, τὸ χωρίον **Κάτω Βιάννος**.

Τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὕψος τοῦ ἐλώδους τούτου χωρίου εἶναι περὶ τὰ 450 μέτρα, πλησίον δὲ αὐτοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 100 περίπου μέτρων ὑπάρχει χειμάρρος, εἰς τὴν ἀτελεῖ ἀποξήρανσιν τῶν ὑδάτων τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ὁ σχηματισμὸς ἐλῶν καὶ, κατὰ συνέπειαν, οἱ προσβάλλοντες αὐτῷ ἐλώδεις πυρετοί. Εἰς ἀπόστασιν δὲ 200 μέτρων ἀπ' αὐτοῦ ὑπάρχει πεδιάς ἐλώδης.

Ἀπασιν αἱ μορφαὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, συνεχεῖς, ὑφέσιμοι καὶ διαλείποντες, ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῷ, ἐπικρα-

τούσαι ἄνω ἐξ αὐτῶν εἶναι οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοὶ καὶ τριταῖοι, ἔχοντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατ' Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον.

Ἡ ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 10 %.

II

ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 14 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλώδη μέρη :

1ον) **Πευκος**, κώμη κειμένη εἰς τὰς ὑψοφείας ἤρους. Αἱ μορφαὶ ὑφ' ἧς συχνότερον ἀναπτύσσονται ἐν αὐτῷ οἱ ἐλώδεις πυρετοί, εἶναι οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοί, σπανιώτεροι δὲ οἱ τριταῖοι, ἐπικρατοῦντες ἰδίχ κατ' Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 15 %₀, ἡ δὲ θνητότης εἰς 1 %₀.

2ον) **Μουρνιές**, μὲς πληθυσμὸν 450 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος τῆς ἐλώδους ταύτης κώμης εἶνε περὶ τὰ 200 μετρα, πέριξ δὲ αὐτῆς ὑπάρχουσιν ἔλη, σχηματιζόμενα ἐκ τοῦ ποταμοῦ «**Μύρτου**», εἰς ἃ ὑφείλονται οἱ προσβάλλοντες αὐτὴν ἐλώδεις πυρετοί.

Ἄπαντες οἱ τύποι καὶ αἱ μορφαὶ τῶν ἐλώδων πυρετῶν ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῇ, συνεχεῖς, ὑφέσιμοι καὶ διαλείποντες, ἀπαντῶσι δ' ὡσαύτως ἐν αὐτῇ καὶ συνεχεῖς κακοήθεις ὡς καὶ αἰμοσφαιρινουρικοί, σχεδὸν δὲ ἅπαντες οἱ κάτοικοι ἔχουσι περιέλθῃ εἰς ἐλώδη καχεξίαν.

Ὁ μεγαλύτερος δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσούντων ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ Μζῆου μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων νοσηρότης ἐν αὐτῇ κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 45—40%

3ον) **Μύθοι**, μετὰ πληθυσμὸν 500 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας πῆς θλασσης ὕψος τοῦ ἐλώδους τούτου μέρους εἶνε περὶ τὰ 150 μέτρα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς συχνοτέρας ἐν αὐτῷ μορφὰς τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν οὗτοι ποιοῦνται τὰ πλείονα θύματτα καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ἐκ τούτων κατ' ἔτος νοσηρότητα, ταῦτ' ἔχομεν νὰ περητηρήσωμεν διὰ τε τὸ ἐλώδες τοῦτο μέρος καὶ διὰ τὰ ἐπόμενα δύο, ἅτινα εἶπομεν καὶ διὰ τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν.

4ον) **Γδόχια**, μετὰ πληθυσμὸν 350 κατοίκων.

Τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θλασσης ὕψους αὐτοῦ περὶ τὰ 150 μέτρα.

5ον) **Μύρτος**, παράλιος κώμη μετὰ ὀμίσκον, ἧς τὸ ὕψος εἶνε ἴσον πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θλασσης.

4ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΙΕΡΑΠΕΤΡΟΥ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 22 χωρία, καὶ πληθυσμὸν 8524 κατοίκων περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα, κατὰ δήμους, ἐλώδη μέρη :

I

ΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΠΕΤΡΟΥ

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ τῆς κωμοπόλεως

Ἱεραπέτρου καὶ 6 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλωδῆ μέρη :

1ον) **Ἱεράπετρος**, μικρὰ πόλις παράλιος, ἔχουσα πληθυσμὸν 2,500 περίπου κατοίκων.

Ἄπασαι αἱ μορφὰὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῇ, συνεχεῖς τε καὶ ὑποσυνεχεῖς, ἐπικρατοῦσι δὲ αἱ διάφοροι τύποι τῶν διχλειπόντων ἀμφημερινοί, τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, τοῦ μείζονος ἀριθμοῦ ἐλονοσούντων παρατηρουμένου ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 20 % περίπου.

2ον) **Κεντρί**, χωρίον ἔχον πληθυσμὸν 350 περίπου κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 75—100 μέτρα, αἱ αὐταὶ δὲ ὡς καὶ ἐν τῷ ἀνωτέρω μορφῇ ἐλωδῶν πυρετῶν καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐπικρατοῦσιν ἐν αὐτῷ.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 15 % περίπου.

3ον) **Γιαννίσι**, ἔχον πληθυσμὸν 230 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περὶ τὰ 100—120 μέτρα, ὑφίσταται δ' ἐν τοῖς πέριξ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ κατωτέρω περιγραφησομένου ποταμοῦ, εἰς τὰ λιμνάζοντα ὕδατα τοῦ ὁποῦ ὀφείλεται ἡ γένεσις καὶ ἀνάπτυξις τῶν προτεχνιλλόντων αὐτῷ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Καὶ ἐν τούτῳ αἱ αὐταὶ ὡς καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω μορφῇ ἐλωδῶν πυρετῶν ἐπικρατοῦσι καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων νοσηρότης κατ' ἔτος ἐν αὐτῷ ἀνέρχεται εἰς 15 % περίπου.

4ον) **Καλογέροι.** Ἴχον πληθυσμὸν 90 περίπου κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θκλάσσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περί τὰ 500—600 μέτρα, ὑφίσταται δέ, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ποταμὸς εἰς τὰ πέριξ αὐτοῦ, εἰς οὗ τὰ λιμνάζοντα ὕδατα ὀφείλεται ἢ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὸ ὑπὸ τὰς αὐτὰς ὡς καὶ ἐν ταῖς ἀνωτέρω μορφᾷς ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 20 % περίπου.

II

ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ. ἀποτελουμένῳ ἐκ 5 χωρίων, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα ἐλωδῆ μέρη :

1ον) **Μάλλες,** ὀρεινὴ καὶ εὐφορὰς κώμη, ἔχουσα πληθυσμὸν 861 περίπου κατοίκων.

2ον) **Ἅγιος Γεώργιος,** μὲ πληθυσμὸν 108 κατοίκων.

3ον) **Χριστός,** μὲ πληθυσμὸν 445 κατοίκων καὶ

4ον) **Καλαμαύκα,** μὲ πληθυσμὸν 541 κατοίκων.

Τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θκλάσσης ὕψος καὶ τῶν τεσσάρων ἀνωτέρω ἐλωδῶν μερῶν κυμαίνεται ἀπὸ 500-600 μέτρων, παρ' ἅπασιν δὲ τούτοις ὑφίστανται ἔλη καὶ ποταμοί, εἰς οὓς ὀφείλεται ἢ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὰ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἐπικρατοῦσαι μορφᾷ ἐλωδῶν πυρετῶν εἰς τὰ ἀνωτέρω

έλώδη μέρη εἶνε κυρίως διαλείποντες ἀπάντων τῶν τύπων, ἀπαντῶσιν ὅμως καὶ συνεχεῖς, ὑποσυνεχεῖς καὶ ακοήθεις μορφαί, ὡς καὶ αἰμοσφαιρινουρικοί. Ἐλώδεις δὲ καχεξίαι πλεῖσται, συχνὰ ἰδίᾳ παρὰ τῆ παιδικῆ ἡλικίᾳ. Ὑφίσταται δὲ μείζων ἀριθμὸς ἐλονοσούντων ἰδίᾳ κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον, Ἰούλιον, καὶ Αὐγούστον.

Ἡ νοσηρότης ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων καὶ εἰς τὰ ἔσσωρα ἀνωτέρω περιγραφέντι ἐλώδη μέρη ἀνέρχεται εἰς 15 % κατὰ προσέγγισιν.

5ον) ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΗΤΕΙΑΣ

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ἔχουσα 79 χωρία καὶ πληθυσμὸν 15481 κητοίκων, περιλαμβάνει τὰ ἐπόμενα, κατὰ δήμους, ἐλώδη μέρη :

I

ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ τῆς πολίχνης Σητείας καὶ 20 χωρίων, μόνον ἡ πολίχνη αὕτη εἶναι ἐλώδης.

Σητεία, Νεώδημος πολίχνη, ἔχουσα πληθυσμὸν 1053 κητοίκων.

Ἡ ἐν λόγῳ πολίχνη ὀρίζεται πρὸς Α. καὶ Β. ὑπὸ τῆς θαλάσσης ὡς καὶ πρὸς Ν. πρὸς Δ. δὲ ὑπὸ ὄρεων. Πρὸς Ν. εἰς ὕψος 50 περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὑπάρχει πεδιάς, ἣν διαρρέει ποταμὸς, ἐκ τῆς λιμνάνσεως δὲ τῶν ὑδάτων τούτου σχηματίζονται ἔλη ἱκανῆς ἐκτά

σεως, εις ἃ καὶ ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων τὴν πολίχνην ταύτην ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἐπικρατοῦσιν μορφῇ ἐν αὐτῇ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν εἶναι δικλείποντες ἀμφημερινοί, τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον, Ἰούλιον, Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον.

Ἡ ἐξ αὐτῶν δὲ κατ' ἔτος νοσηρότης ἐν αὐτῇ ἀνέρχεται εἰς 50 % περίπου.

II

ΔΗΜΟΣ ΠΡΑΙΣΟΥ

Ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ ἀποτελουμένῳ ἐξ 27 χωρίων, ἐν καὶ μόνον ἐλωδες μέρος ὑπάρχει, ἡ μεγάλη κώμη *Δίδινες*, ἔχουσα πληθυσμὸν 500 κατοίκων.

Ἡ κώμη αὕτη εὐρίσκεται εἰς λεκκνοπέδιον, οὗ τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανεῖς τῆς θαλάσσης ὕψος εἶνε περὶ τὰ 300 μέτρα, ὀρίζεται δὲ πρὸς Β. καὶ Δ. ὑπὸ ποταμῶν, ὧν τὰ λιμνάζοντα ὕδατα σχηματίζουσιν ἔλη, εἰς ἃ ὀφείλονται οἱ προσβάλλοντες αὐτὴν ἐλωδεῖς πυρετοί.

Ἐπικρατοῦσιν καὶ ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ μορφῇ ἐλωδῶν πυρετῶν εἶνε οἱ δικλείποντες ἀμφημερινοί, τριταῖοι καὶ τεταρταῖοι, ἀριθμοῦντες τὰ πλείονα αὐτῶν θύματα κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον, Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν δὲ τούτων ἐν αὐτῇ κατ' ἔτος νοσηρότης ἀνέρχεται εἰς 10% περίπου.

III

ΔΗΜΟΣ ΙΤΑΝΟΥ

Καὶ ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ, ἀποτελουμένῳ ἐκ 15 χωρίων, ἐν καὶ μόνον ἐλώδες μέρος ὑπάρχει, τὸ χωρίον Ζάκρος, ἔχον πληθυσμὸν 500 περίπου κατοίκων.

Τὸ χωρίον τοῦτο κεῖται εἰς λίαν ἀνώμαλον θέσιν, τὸ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας δὲ τῆς θάλασσης ὕψος αὐτοῦ εἶνε περί τὰ 100 μέτρα. Δι' αὐτοῦ διέρχεται ποταμὸς, σχηματίζων ἐκταμένης ἐκτάσεως ἔλη, εἰς ἃ ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσβαλλόντων αὐτὸ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Ἐπιχειροῦσι καὶ ἐνταῦθα οἱ διαλείποντες ἀμφημερινοί, τριτηῖοι καὶ τεταρτηῖοι ἐλώδεις πυρετοί, ὁ μείζων δὲ ἀριθμὸς ἐλονοσοῦντων παρτηρεῖται κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον, Αὐγούστον καὶ Σεπτέμβριον.

Ἡ ἐκ τῶν πυρετῶν τούτων καὶ αἰγ' ἔτι ἐν αὐτῷ νοσηρῶς ἀνέρχεται εἰς 6% περίπου.

Τ Ε Λ Ο Σ

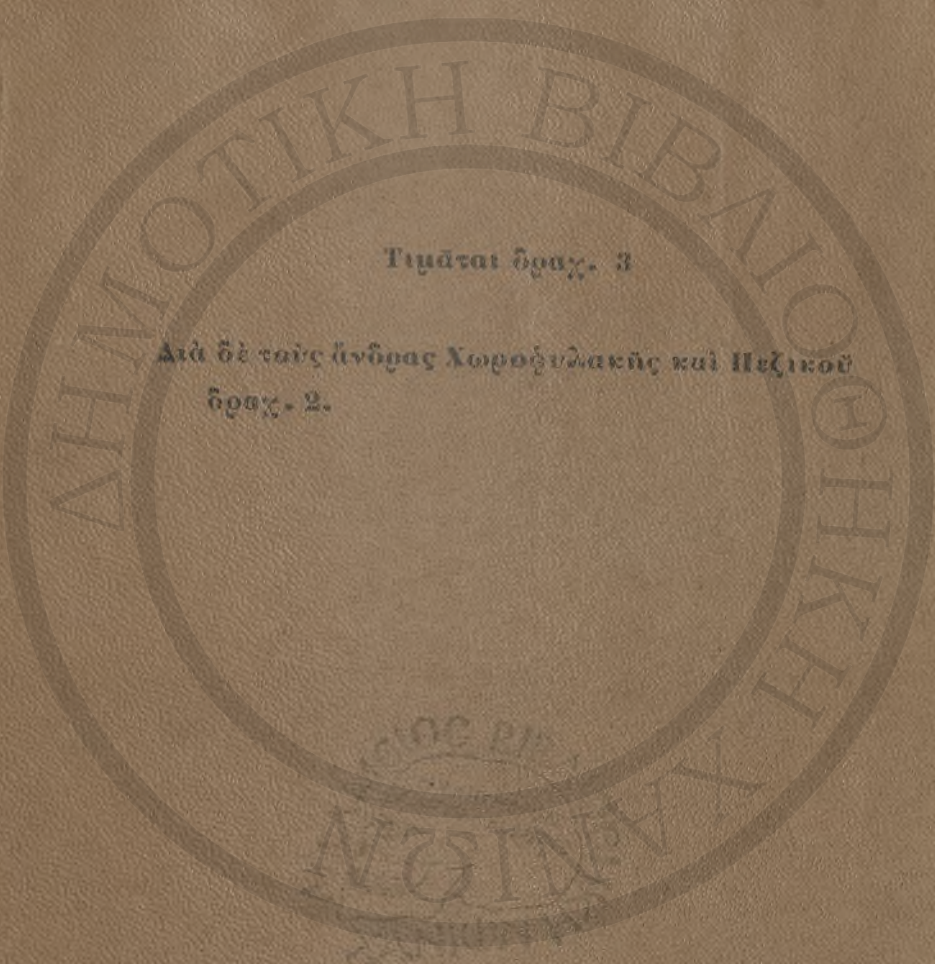
ΜΑΜΕΛΙΟΤ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΗ ΑΝΕΜΟΝΕΙΣ
ΔΙΑΤΙ ΕΙΣΑΙ ΑΝΩΡΤΟΙΣ

45

15.

Τιμᾶται δραχ. 3

Διὰ δὲ τοῦ ἀνδρος Χοροθύρακῆς καὶ Πεζικοῦ
δραχ. 2.